

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas

**METINIS INFORMACINIS
PRANEŠIMAS**

2017

TURINYS

ĮŽANGOS ŽODIS	3
BAUDŽIAMŪJŲ BYLŲ SKYRIAUS PRAKTIKA	4
TEISMO IR TEISĖJO NEPRIKLAUSOMUMAS BEI NEŠALIŠKUMAS KAIP VIENA IŠ ESMINIŲ TEISINGO BYLOS IŠNAGRINĖJIMO SĄLYGŲ.....	4
NUSIKALTIMAI ŽMONIŠKUMUI: MEDININKŲ BYLA.....	7
PIKTNAUDŽIAVIMAS KAIP NUSIKALSTAMA VEIKA VALSTYBĖS TARNYBAI IR VIEŠIESIEMS INTERESAMS.....	11
JURIDINIO ASMENS BAUDŽIAMOJI ATSAKOMYBĖ.....	14
ATSAKOMYBĖS UŽ KELIŲ TRANSPORTO EISMO SAUGUMO AR TRANSPORTO PRIEMONIŲ EKSPLOATAVIMO TAISYKLIŲ PAŽEIDIMUS ASPEKTAI.....	17
ADMINISTRACINĖN ATSAKOMYBĖN TRAUKIAMO ASMENS INFORMAVIMAS APIE BYLOS NAGRINĖJIMĄ TEISME.....	20
EUROPOS SĄJUNGOS TEISĖS AKTUALIJOS BAUDŽIAMOSIOSE BYLOSE.....	23
CIVILINIŲ BYLŲ SKYRIAUS PRAKTIKA	26
VAIKO TEISĖ Į IŠLAIKYMĄ.....	26
DAUGIABUČIO GYVENAMOJO NAMO BUTŲ SAVININKŲ TEISĖS IR PAREIGOS.....	30
BENDROVĖS VADOVŲ IR AKCININKŲ CIVILINĖ ATSAKOMYBĖ.....	34
DRAUDIMO TEISĖ.....	38
DARBO TEISĖ.....	42
SKOLŲ NURAŠYMAS BANKROTO METU.....	46
CIVILINIO PROCESO PRINCIPAI IR TAISYKLĖS.....	49
STATISTIKA	53
LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO VEIKLOS TEISINIS REGULIAVIMAS, SUDĖTIS, KOMPETENCIJA	64
KOKYBĖS VADYBOS MODELIAI	67
KVALIFIKACIJOS KĖLIMAS	69
KITA LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO VEIKLA	72
BENDRADARBIAVIMAS SU EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISMU.....	72
BENDRADARBIAVIMAS SU TEISĖKŪROS SUBJEKTAIS.....	73
VIENODOS TEISMŲ PRAKTIKOS FORMAVIMAS.....	75
LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO KREIPIMAIŠI Į KONSTITUCINĮ TEISMĄ IR EUROPOS SĄJUNGOS TEISINGUMO TEISMĄ.....	79
METŲ ĮVYKIAI IR RENGINIAI	87

IŽANGOS ŽODIS

Prasidėję 2018 metai tapo ne tik nauju atskaitos tašku, bet ir puoselėjamų tradicijų tęsinium. Viena tokių – metinė Lietuvos Aukščiausiojo Teismo veiklos apžvalga, kaskart primenanti, kad viešumas – vienas pagrindinių teismų veiklos principų. Primenanti ir tai, kad gyvename nenutrūkstančių darbų sraute.

Kad ir kaip norėtume kuo plačiau nušviesti Teismo veiklą praėjusiais 2017 metais, visiems jo darbams Apžvalgoje neįmanoma skirti vienodai dėmesio. Technologijoms sparčiai keičiant mūsų gyvenimą, keičiasi informacijos vartotojai ir pats informacijos vartojimas. Tai ypač svarbu Teismui, nes jis nesirenka auditorijos. Jo auditorija – visuomenė. Ji, šiandien kaip niekada skubanti, net ir suvokdama, kad kiekviename kasaciniame sprendime – teisinė diskusija visai valstybei aktualiais klausimais. Tad dažnas laukia koncentruotos žinios, atsijotos iš kasdienės rutinos.

Šioje apžvalgoje siekiame aptarti praėjusių metų prioritetus, kurie pavirto į apibendrinimus, metų svarbiausius įvykius, analizes ir sąrašus.

Jums pristatomoje Apžvalgoje siūlome bene svarbiausių 2017 metais nagrinėtų bylų kategorijas atspindinčius ir permąstančius teisėjų komentarus. Šiomet, kaip niekad, komentuojamomis temomis atsigręžiame į įvairias socialines ir kontekstines problemas. Tęsėme ne tik anksčiau pradėtus teisėjų specializacijos gilinimo ir plėtros, sprendimų kokybės standartų diegimo, suprantamesnio savo sprendimų aiškinimo darbus. Mūsų inicijuotos ir surengtos teisinės diskusijos, susitikimai, plačiai atvertos durys studentų profesinei praktikai, visiems pageidaujantiems pamatyti Teismo darbą iš vidaus, mokslinių tyrimų skatinimas tapo metai iš metų puoselėjama Lietuvos Aukščiausiojo Teismo tradicija.

2017 metais sėkmingai, kartu su partneriais – Ispanijos, Latvijos, Vengrijos Aukščiausiaisiais Teismais, Liubianos ir Antverpeno universitetais – parengdami solidų lyginamosios teisėtyros leidinį, baigėme tarptautinį projektą „Aukščiausieji Teismai kaip teisminių sistemų Europos Sąjungoje efektyvumo garantas“. Puoselėjame ryšius su kitų Baltijos valstybių Aukščiausiaisiais Teismais. Nemažai prisidėjome vystant Europos Sąjungos Aukščiausiųjų Teismų pirmininkų tinklo veiklą, tapome dar matomesni ir atviresni nuo 2016 m. dalyvaudami Europos Žmogaus Teisių Teismo aukštesniųjų teismų tinkle, prisijungėme prie Europos Sąjungos Teisingumo Teismo buriamo ir nuo 2018 pradedančio veikti Europos Sąjungos teisminio tinklo. Tapome tradicinės, 2018 metais Lietuvoje vyksiančios Rytų ir Vidurio Europos Aukščiausiųjų Teismų pirmininkų konferencijos šeimininkais. Įgyta vertinga patirtis parodė, kad tai labai reikalingi ir sėkmingi darbai, prasminga bendradarbiavimo perspektyva.

Tikimės, kad pristatoma 2017 metų kasacinė praktika, kita Teismo veikla plačiau atskleis, kokią įtaką Lietuvos teisei daro dinamiški socialiniai, politiniai ir ekonominiai pokyčiai, kaip sparčiai keičiasi kasdieninės teisinės realijos, ne tik skatindamos kelti klausimus, bet ir siūlydamos, kaip spręsti iškilusias problemas.

Linkime noro išklaudyti ir išgirsti mus. Mes turime ką pasakyti.

Pagarbiai

Teismo pirmininkas

Rimvydas Norkus

BAUDŽIAMŪJŲ BYLŲ SKYRIAUS PRAKTIKA

TEISMO IR TEISĖJO NEPRIKLAUSOMUMAS BEI NEŠALIŠKUMAS KAIP VIENA IŠ ESMINIŲ TEISINGO BYLOS IŠNAGRINĖJIMO SĄLYGŲ

Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjas Aurelijus Gutauskas

Teismo ir teisėjo nepriklausomumas – tai vienas esminių demokratinės teisinės valstybės principų ir viena iš esminių konstitucinės teisės į teisingą teismą sudėtinių dalių. Asmens konstitucinė teisė į tai, kad bylą išnagrinėtų nešališkas teismas, reiškia, jog asmens bylos negali nagrinėti teisėjas, dėl kurio nešališkumo gali kilti abejonių; bylą nagrinėjantis teisėjas turi būti neutralus; teismo nešališkumas, kaip ir teismo nepriklausomumas, yra esminė žmogaus teisių ir laisvių užtikrinimo garantija, būtina teisingo bylos išnagrinėjimo, pasitikėjimo teismu sąlyga (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2001 m. vasario 12 d. nutarimas).

Teismo nešališkumo reikalavimas turi du aspektus: pirma, teismas turi būti subjektyviai nešališkas, t. y. nė vienas teisėjas negali turėti asmeninio išankstinio nusistatymo ar būti tendencingas, antra, teismas turi būti nešališkas objektyviaja prasme, t. y. turi pateikti pakankamas garantijas, pašalinančias bet kokią abejonę dėl galimo teismo šališkumo. Taigi, teismo nešališkumo principas, be kita ko, reikalauja, kad teismo procesas būtų organizuojamas taip, kad proceso metu negalėtų susidaryti įspūdis, jog vienai iš proceso šalių reiškiamas išankstinis priešiškas ar palankumas.

Bylą nagrinėjantis teismas turi būti nešališkas ir dėl baudžiamajame procese dalyvaujančio prokuroro

Baudžiamoji byla Nr. 2K-16-489/2017

Šioje baudžiamojoje byloje prokuroro apeliacinis skundas buvo paduotas praleidus apeliacinio skundo padavimo terminą, taip pat buvo nustatyti kiti trūkumai, susiję su bylos parengimu nagrinėti apeliacine tvarka, todėl byla buvo grąžinta pirmosios instancijos teismui. Ištaisius šiuos trūkumus, prokuroro praleistas apeliacinio skundo padavimo terminas buvo atnaujintas, skundas priimtas ir byla išnagrinėta apeliacine tvarka, paliekant pirmosios instancijos teismo išteisinamąjį nuosprendį galioti. Prokuroras, nesutikdamas su šia apeliacinės instancijos teismo nutartimi, ją apskundė kasaciniam teismui. Prokuroras, be kitų argumentų, nurodė, kad apeliacinės instancijos teismas buvo šališkas ir jo apeliacinį skundą išnagrinėjo turėdamas išankstinį nusistatymą dėl bylos baigties, nes didelė dalis apeliacinės instancijos teismo nutarties motyvų yra dėl prokuroro paduoto apeliacinio skundo termino atnaujinimo nepagrįstumo, nors šie klausimai galutinai buvo išspręsti kitų teismų ir negalėjo būti peržiūrėti.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad nors teismo nešališkumo reikalavimas baudžiamajame procese pirmiausia suprantamas kaip asmens, ypač kaltinamojo, teisės į teisingą teismą sudėtinė dalis ir vienas iš jo teisių užtikrinimo pagrindų, šios garantijos taikymas neapsiriboja vien tik

kaltinamuoju. Bylą nagrinėjantis teismas neabejotinai turi būti nešališkas ir dėl baudžiamajame procese dalyvaujančio prokuroro. Šioje byloje priimtose apeliacinės instancijos teismo nutarties žodžių junginiai ir konstatavimai akivaizdžiai demonstruoja teismo įsitikinimą, kad prokuroro apeliacinis skundas parengtas paskubomis, perrašant baigiamąją kalbą, priimtas neteisėtai ir apeliacine tvarka neturėtų būti nagrinėjamas. Taigi apeliacinės instancijos teismo nutartyje išreiškiamas išankstinis nusistatymas dėl prokuroro apeliacinio skundo išsprendimo rezultato ir tai leidžia teigti teismą buvus šališką. Kartu teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad teismai turi susilaikyti nuo pastabų dėl tyrėjų ar prokurorų organizacinio darbo trūkumų, o, pastebėję sisteminių procedūrinių-procesinių šių asmenų pažeidimų, turėtų juos dalykiškai nurodyti bei į esmines bylos proceso ydas reaguoti Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso (toliau – BPK) 257 straipsnio 2 dalies tvarka, t. y. nuosprendžio, nutarties ar atskirosios nutarties nuorašą išsiųsti Lietuvos Respublikos generalinei prokuratūrai.

Tai, kad bylą nagrinėjantis teisėjas anksčiau yra priėmęs su ta pačia nusikalstama veika susijusių procesinių sprendimų, savaime nėra aplinkybė, pagrindžianti abejones teisėjo nešališkumu

Baudžiamoji byla Nr. 2K-118-222/2017

Aptariamoje byloje apeliacinės instancijos teismas suabejojo pirmosios instancijos teismo nuosprendį priėmusios teisėjos nešališkumu, kadangi ši teisėja kaip ikiteisminio tyrimo teisėja ikiteisminio tyrimo metu sprendė klausimą dėl prokurorės nušalinimo baudžiamajoje byloje, iš kurios vėliau buvo išskirta byla, o šioje ir buvo priimtas pirmosios instancijos teismo nuosprendis. Kartu apeliacinės instancijos teismas pažymėjo, kad šios bylos (ikiteisminiai tyrimai) laikytinos ta pačia byla. Dėl to apeliacinės instancijos teismas pirmosios instancijos teismo nuosprendį panaikino ir bylą perdavė nagrinėti iš naujo.

Kasacinis teismas nurodė, kad pagal baudžiamojo proceso įstatymą draudimas nagrinėti tą pačią bylą, kurioje teisėjas nagrinėjo proceso dalyvių skundus, pirmiausia suprantamas kaip reikalavimas, kad teisėjas anksčiau (nagrinėdamas skundus) nebūtų priėmęs sprendimų, kuriuose būtų pasisakęs dėl asmens kaltumo, bylos duomenų (įrodymų) vertinimo, išreiškęs poziciją dėl bylos baigties (BPK 58 straipsnio 2 dalies 2 punktas). Net tuo atveju, jei bylą nagrinėjantis teisėjas anksčiau yra priėmęs su ta pačia nusikalstama veika susijusių procesinių sprendimų, tai savaime nėra aplinkybė, pagrindžianti abejones teisėjo nešališkumu. Panašiais atvejais nešališkumo reikalavimo pažeidimas konstatuojamas remiantis ne formaliais kriterijais, o teisėjo procesinių sprendimų, priimtų nagrinėjant proceso dalyvių skundus, esme, pobūdžiu bei sąsajomis (ar jų nebuvimu) su nagrinėjamoje byloje sprendiniais asmens kaltumo, įrodymų vertinimo ir kitais bylos baigčiai svarbiais klausimais.

Taigi, šioje byloje kasacinis teismas sprendė, kad apeliacinės instancijos teismas padarė neteisingą išvadą, kad byla, kurioje pirmosios instancijos teismo teisėja priėmė nuosprendį, ir byla, kurioje ši teisėja, kaip ikiteisminio tyrimo teisėja, sprendė prokurorės nušalinimo klausimą, laikytinos tomis pačiomis, nes nusikalstamos veikos, kuriomis kaltinami įtariamieji, savo pobūdžiu yra tapačios. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad iš tiesų šiose atskirtose bylose nusikalstamos

veikos yra skirtingos, padarytos kitu laiku, prieš kitus asmenis ir pan., o vien nusikalstamų veikų panašus pobūdis ar tie patys Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) specialiosios dalies straipsniai, pagal kuriuos jos kvalifikuojamos, nesuteikia pagrindo teigti, kad bylos yra tos pačios. Kartu teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad pirmosios instancijos teismo teisėja, priimdama nutartį kaip ikiteisminio tyrimo teisėja, neišreiškė pozicijos, neišdėstė teiginių, kurie parodytų jos nuomonę dėl bylos baigties, nepasisakė dėl įrodymų vertinimo, t. y. nutarties turinys nesuteikia pagrindo abejoti teisėjos nešališkumu.

Nešališkumo reikalavimo pažeidimui konstatuoti vien šalių nuomonės nepakanka, tam turi būti nustatytos aplinkybės, patvirtinančios teismo suinteresuotumą priimti sprendimą, palankų vienai kuriai nors proceso šaliai, ar tendencingą proceso organizavimą

Baudžiamoji byla Nr. 2K-74-976/2017

Šioje baudžiamojoje byloje nukentėjusysis savo kasaciniame skunde teigė, kad apeliacinės instancijos teismas, apibūdindamas jį kaip kerštingą, fobijų turinčią asmenybę, dirbtinai inicijavusią baudžiamąjį persekiojimą jį sulaikiusiam policijos pareigūnui, taip turėdamas tikslą išvengti administracinės atsakomybės, parodė savo šališkumą. Nukentėjusysis nurodė, kad tokie teismo teiginiai yra neetiški, nes asmens naudojimas įstatymo suteiktomis teisėmis negali būti vertinamas kaip kerštas ar bandymas paveikti ikiteisminį tyrimą sau naudinga linkme.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad iš apeliacinės instancijos teismo nuosprendžio matyti, jog teismas, vertindamas policijos pareigūno veiksmų sulaikant nukentėjusįjį, taip pat prieš jį panaudotos prievartos, teisėtumą, pagrįstumą ir proporcingumą, vertino ir paties nukentėjusiojo veiksmus iki sulaikymo, jo metu ir po sulaikymo. Nukentėjusiojo elgesio, kuris yra reikšmingas išvadai apie policijos pareigūno elgesio teisėtumą ir panaudotos prievartos sulaikant asmenį proporcingumą, vertinimas nereiškia teismo šališkumo. Kartu kasacinis teismas atkreipė dėmesį į tai, kad, norint konstatuoti nešališkumo reikalavimo pažeidimą, šalių nuomonės nepakanka – turi būti nustatytos aplinkybės, patvirtinančios teismo suinteresuotumą priimti sprendimą, palankų vienai kuriai nors proceso šaliai, ar tendencingą proceso organizavimą. Ar konkrečioje byloje yra pateisinamas pagrindas abejoti, kad konkretus teisėjas stokoja nešališkumo, nuteisitojo (kaltinamojo) požiūris nors ir yra svarbus, nėra lemiamas – svarbiausią reikšmę turi tai, ar tokia abejonė gali būti laikoma pagrįsta.

NUSIKALTIMAI ŽMONIŠKUMUI: MEDININKŲ BYLA

Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjas Vytautas Masiokas

Tarptautinėje teisėje nusikaltimai žmoniškumui pirmą kartą buvo apibrėžti po Antrojo pasaulinio karo priimtame 1945 m. Niurnbergo tarptautinio karinio tribunolo statute ir aiškunami šio tribunolo nuosprendyje. Tarptautinės teisės principai, pripažinti Niurnbergo tarptautinio karinio tribunolo statutu ir nuosprendžiu, buvo patvirtinti Jungtinių Tautų Organizacijos priimtais neprivalomo pobūdžio dokumentais. Niurnbergo principų universalumas pabrėžiamas Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje nurodant, kad atsakomybės už nusikaltimus žmoniškumui taikymas negali būti apribotas tik tam tikrų valstybių piliečiais ir tik veiksmais, įvykdytais Antrojo pasaulinio karo metu. XX a. pabaigoje įvairiose pasaulio šalyse padaryti tarptautiniai nusikaltimai lėmė būtinybę įsteigti naujus tarptautinius teismus – pavyzdžiui, tarptautinius Jugoslavijos ir Ruandos tribunolus. Pagal 1998 m. priimtą Romos statutą įsteigtas ir nuolatinis Tarptautinis baudžiamasis teismas, kuris gali nagrinėti tik po šio statuto įsigaliojimo padarytus nusikaltimus. XX a. pabaigoje – XXI a. pradžioje šie tarptautiniai teismai, kurių statutuose, be kita ko, apibrėžiami ir jiems teisingi nusikaltimai žmoniškumui, nagrinėjo (nagrinėja) bylas dėl tokių nusikaltimų. Šios statutų nuostatos ir teismų sprendimai yra svarbus šaltinis, rodantis, kaip nusikaltimai žmoniškumui suprantami tarptautinėje teisėje.

Lietuvoje baudžiamoji atsakomybė už nusikaltimus žmoniškumui buvo nustatyta tik 2003 m. gegužės 1 d. įsigaliojusiame BK, kuriame jie įvardijami kaip tarptautinės teisės draudžiamas elgesys su žmonėmis. Tai BK nurodytos labai sunkios veikos prieš žmogų (pvz., civilių žudymas arba sunkus jų sveikatos sutrikdymas; gyventojų deportavimas; neteisėtas įkalinimas ar kitoks fizinės laisvės apribojimas pažeidžiant tarptautinės teisės normas; kankinimas; žmonių grupės ar bendrijos persekiojimas dėl politinių, rasinių, nacionalinių, etninių, kultūrinių, religinių, lyties ar kitų tarptautinės teisės draudžiamų motyvų), kurios daromos tyčia, vykdant ar remiant valstybės ar organizacijos politiką dideliu mastu arba sistemingai užpuldinėti civilius.

Kaltininkai atsako už nusikaltimus žmoniškumui nepriklausomai nuo to, ar veikos padarymo metu ji buvo laikoma tokiu nusikaltimu pagal valstybės, kurioje padaryta, teisę. Laikantis principo, kad niekas negali būti pripažintas kaltu ir nubaustas, jeigu nėra įstatymo, baudžiamoji atsakomybė už nusikaltimus žmoniškumui dėl veikų, padarytų iki atsakomybės už šiuos nusikaltimus įtvirtinimo Lietuvos teisėje, grindžiama veikos padarymo metu galiojusiomis visuotinai pripažintomis tarptautinės teisės normomis ar civilizuotų tautų pripažintais bendraisiais teisės principais.

Medininkų muitinės posto užpuolimas ir jo pareigūnų nužudymas – tai nusikaltimas žmoniškumui, padarytas TSRS jėgos struktūroms dideliu mastu ir sistemingai vykdamas nepriklausomybę atkūrusių Baltijos valstybių civilių užpuolimą, rengiamą vykdamas TSRS bei TSKP politiką, kurios tikslas – grąžinti šias valstybes į TSRS sudėtį

Baudžiamoji byla Nr. 2K-7-1-693/2017

2017 metais kasacinis teismas išnagrinėjo Medininkų bylą, kurioje K. M. nuteistas laisvės atėmimu iki gyvos galvos už tai, kad 1991 m. Medininkų muitinės poste, veikdamas TSRS vidaus reikalų ministerijos Vidaus kariuomenės Rygos ypatingosios paskirties milicijos būrio (OMON) vado suburtoje organizuotoje grupėje, kartu su kitais to paties būrio dviem milicininkais, dėl nukentėjusių tarnybinių pareigų vykdymo, tyčia nužudė septynis Lietuvos muitinės, Kelių policijos ir greitojo reagavimo rinktinės „Aras“ pareigūnus bei pasikėsino nužudyti vieną muitinės pareigūną dėl jų tarnybinių pareigų vykdymo. Teismas pripažino, kad K. M. pagrįstai pripažintas kaltu padaręs nusikaltimą žmoniškumui.

Kasacinis teismas atmetė nuteistojo gynėjų kasacinio skundo argumentus, kad K. M. nuteisimas už nusikaltimą žmoniškumui pagal 2011 m. kovo 31 d. įsigaliojusią pakeistą BK 100 straipsnio „Tarptautinės teisės draudžiamas elgesys su žmonėmis“ redakciją dėl 1991 m. įvykių yra neteisėtas. Išanalizavęs nusikaltimo padarymo momentui aktualius tarptautinės teisės šaltinius, teismas padarė išvadą, kad 1991 m. nežmoniškos veikos prieš civilius gyventojus, be kita ko, jų žudymas, kurios yra didelio masto arba sistemingo jų užpuolimo dalis (taip pat tais atvejais, kai toks užpuolimas rengiamas vykdamas ar remiant valstybės politiką), nesvarbu, ginkluoto konflikto ar taikos metu, tarptautinėje teisėje buvo aiškiai apibrėžtos kaip nusikaltimai žmoniškumui.

Kasacinis teismas, vadovaudamasis nutartyje išdėstytomis 1991 metų sausio–rugpjūčio mėnesių istorinėmis aplinkybėmis, pritarė apeliacinės instancijos teismo išvadoms ir konstatavo, kad nagrinėjamu atveju bendrieji nusikaltimų žmoniškumui požymiai nustatyti. Lietuvos ir Latvijos valstybėms atkūrus nepriklausomybę, TSRS ir jos partinė organizacija – TSKP, siekdamas destabilizuoti padėtį, tęsti okupaciją ir grąžinti šias valstybes į TSRS sudėtį, vykdė bauginimo ir teroro politiką, daugiausia nukreiptą prieš civilius gyventojus. 1991 m. sausio 11–13 d. Lietuvoje vykdyta atvira karinė agresija prieš civilius gyventojus bei tolesni veiksmai iki rugpjūčio mėnesio; jais buvo siekiama išprovokuoti ginkluotą konfliktą, neramumus, kurie būtų pretekstas nuversti nepriklausomybę atkūrusių valstybių valdžią, įvesti Lietuvoje ir Latvijoje TSRS prezidentinį valdymą panaudojant TSRS karines pajėgas ir taip toliau tęsti šių valstybių okupaciją ir aneksiją. Siekiant nurodytų tikslų taikytos represijos buvo nukreiptos prieš Lietuvos ir Latvijos civilius gyventojus (civilius tarnautojus, kitus atkurtooms nepriklausomoms valstybėms lojalius civilius). Atsižvelgiant į nukentėjusių skaičių ir teritorijas, kuriose buvo vykdomas užpuolimas, jam buvo būdingas didelis mastas ir sistemingumas. Padarytos veikos nebuvo atsitiktinės ir chaotiškos, jos sudarė dalį kryptingos, sistemingos TSRS ir jos partinės organizacijos – TSKP politikos – naudojant jėgą, išsaugoti TSRS vientisumą. Užpuolimus vykdė gausios TSRS karinės pajėgos, struktūriniai jų padaliniai, taip pat ir specialiosios paskirties (OMON) būriai. Buvo naudojama sunkioji karinė technika: tankai, tanketės, šarvuočiai, specialiosios ir sprogstamo-

sios priemonės, taip pat koviniai šaunamieji ginklai, šaudmenys. Gerai organizuotos, tarpusavyje panašios sistemingos represijos prieš civilius gyventojus pasireiškė jų žudymu, žalojimu, luošinimu, neteisėtu sulaikymu, civilinės paskirties objektų, tarp jų ir muitinių, užpuolimais Lietuvoje ir Latvijoje. Medininkų muitinės posto užpuolimas ir jame esančių pareigūnų nužudymas buvo vienas iš nusikaltimų, padarytų pirmiau nurodytų 1991 m. įvykių (istorinių aplinkybių) kontekste.

Kasacinis teismas nurodė, kad Medininkų muitinės postas, kaip ir visi tuometiniai muitinės postai, buvo civilinis objektas, skirtas civilinio pobūdžio (muitinės) funkcijoms vykdyti. Negincluoti muitinės pareigūnai, vilkėję muitininkų uniformomis, taip pat poste budėję „Aro“ ir Kelių policijos pareigūnai, priklausantys civilinėms teisės saugos tarnyboms, nepriskirtoms ginkluotoms pajėgoms, laikytini civiliais. Atsižvelgiant į byloje nustatytas gerai organizuoto užpuolimo ir pareigūnų nužudymo aplinkybes, kasaciniam teismui nekilo abejonių, kad muitinės postas užpultas būtent kaip civilinis objektas, siekiant nužudyti jame budinčius civilius asmenis. Šis postas OMON pareigūnų buvo užpultas ne pirmą kartą, jo veiklos pobūdis ir apsaugos lygis jiems buvo gerai žinomi. 1991 m. liepos 31 d. užpuolimas įvykdytas netikėtai, paryčiais, staiga pasirodžiusių ginkluotų užpuolikų, su kuriais Lietuvos pareigūnai nekonfliktavo, jų neprovokavo ir jiems jokiais būdais ir priemonėmis nesipriešino; prieš užpuolimą muitinės poste nebuvo jokio incidento, susijusio su muitinės funkcijų vykdymu. Aštuoni civiliai pareigūnai buvo suguldyti muitinės vagonėlyje ant grindų ir septyni nužudyti šūviais į galvą (taip pat kitas kūno vietas), o vienas sunkiai sužalotas taip pat šūviu į galvą. Šis nužudymo būdas rodo, kad veikta profesionaliai, siekiant, kad neliktų gyvų liudytojų. Buvo panaudoti iš Rygos atsigabenti du automatai su garso ir ugnies slopintuvais bei specialiai tam pritaikytai šoviniais ir pistoletas. Nusikaltimą įvykdę iš Rygos atvykę Rygos OMON pareigūnai (tarp jų ir K. M.) nužudytųjų nepažinojo. Taigi kasacinis teismas, atsižvelgęs į nurodytas aplinkybes, padarė išvadą, kad šis civilių nužudymas buvo ne atsitiktinis nusikaltimas, o tuo laikotarpiu vykusio civilių užpuolimo dalis neabejotinai vykdant minėtą nusikalstamą TSRS bei TSKP politiką. Vertinant K. M. veiką, kaip civilių užpuolimo dalį, įvertinta ir tai, kad jis kartu su kitais Rygos OMON milicininkais 2004 m. Latvijoje nuteistas už 1991 metų sausio, gegužės, rugpjūčio mėnesiais įvykdytas panašias veikas – smurtinius ginkluotus nusikaltimus, užpuolant civilinės paskirties objektus (tarp jų ir muitinę), kuriais buvo siekiama nuversti teisėtą atkurto Latvijos Respublikos valstybės valdžią, smurtaujant prieš jos gyventojus.

Kasacinis teismas taip pat nurodė, kad K. M., nusikaltimo padarymo metu dirbęs milicininku TSRS valstybės organizacijoje (struktūriniame milicijos padalinyje), pavaldžioje TSRS vidaus reikalų ministerijos vidaus kariuomenei, šio būrio vado nurodymu kartu su kitais jo milicininkais vykdęs Medininkų operaciją, veikė kaip TSRS atstovas ir dalyvavo įgyvendinant minėtą nusikalstamą TSRS politiką. Nustatyti K. M. veiksmai ir kitos nusikalstamos veikos padarymo aplinkybės patvirtino, kad jis suvokė savo veiksmus ir jais įgyvendinamą planą išžudyti Medininkų muitinės posto pareigūnus, sąmoningai siekė tokių padarinių, suprato, kad jo veika nukreipta prieš muitinės poste dirbančius civilius pareigūnus, kurie užpuolikams nesipriešino; suvokė, kad jiems pavestos operacijos tikslas – juos nužudyti, ir to norėjo. Tai, kad K. M., dalyvaudamas šiose žudynėse, žinojo, jog prisideda įgyvendinant nurodytą TSRS bei TSKP politiką,

vykdomą, be kita ko, naikinant nepriklausomybę atkūrusių Baltijos valstybių valstybingumo požymius, pavyzdžiui, naujai įkurtus muitinės postus, patvirtino ir jo sąmoningas priklausymas išskirtiniam būriui, kuris, Latvijai atkūrus nepriklausomybę, deklaravo ištikimybę TSRS ir siekį ginti jos konstitucinę santvarką, dėl šio siekio įgyvendinimo atliekant neteisėtus smurtinius veiksmus buvo pašalintas iš Latvijos Respublikos jurisdikcijai pavaldžių tarnybų ir nuo 1991 m. pradžios dalyvavo masiniuose civilių užpuolimuose. K. M., kaip Rygos OMON pareigūno, sąmoningą ir sistemingą dalyvavimą šio būrio vykdytose represinio pobūdžio operacijose prieš civilius patvirtino ir įsiteisėję Latvijos teismų nuosprendžiai. Kasacinis teismas pabrėžė, kad, atsižvelgiant į K. M. tarnybos Rygos OMON aplinkybes, vado įsakymo vykdymas negali būti vertinamas kaip jo baudžiamąją atsakomybę dėl padaryto nusikaltimo žmoniškumui šalinanti aplinkybė. Taigi kasacinio teismo teisėjų kolegija konstatavo, kad K. M. žinojo, jog žudo civilius pareigūnus, vykdydamas TSRS bei jos partinės organizacijos – TSKP politiką dideliu mastu ir sistemingai užpuldinėti civilius, kurios tikslas grąžinti nepriklausomybę atkūrusias Baltijos valstybes į TSRS sudėtį, ir to norėjo. Jis taip pat suprato, kad taip daro veika, kuri dėl savo pobūdžio ir padarinių objektyviai yra didelio masto ir sistemingo civilių užpuolimo dalis. Ši veika 1991 m. buvo laikoma nusikaltimu pagal tarptautinę teisę, ir K. M., kaip specifinę profesionalią veiklą vykdančias TSRS pareigūnas, galėjo numatyti, kad už ją gali būti baudžiamas kaip už nusikaltimą žmoniškumui.

PIKTNAUDŽIAVIMAS KAIP NUSIKALSTAMA VEIKA VALSTYBĖS TARNYBAI IR VIEŠIESIEMS INTERESAMS

Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėja Aldona Rakauskienė

Iš Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintos nuostatos, kad valdžios įstaigos tarnauja žmonėms (5 straipsnio 3 dalis), be kita ko, išplaukia tai, kad valstybės institucijos ir pareigūnai, kaip valstybės valios reiškėjai ir vykdytojai, negali pažeisti žmogaus teisių bei laisvių. Valstybė turi pareigą užtikrinti ne tik žmogaus teisių ir laisvių gynimą nuo kitų asmenų neteisėtų kėsinių, bet ir neleisti, kad jas pažeistų pačios valstybės institucijos ar pareigūnai. Baudžiamoji atsakomybė už valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens piktnaudžiavimą tarnybine padėtimi ar įgaliojimų viršijimą, jeigu dėl to padaryta didelė žala, numatyta BK 228 straipsnyje. Teismų praktikoje piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi suprantamas kaip tyčinis teisės aktuose numatytų teisių, pareigų ir įgaliojimų panaudojimas arba nepanaudojimas priešingai tarnybos interesams, jos veiklos principams, esmei ir turiniui. Kita veika – tarnybos įgaliojimų viršijimas gali pasireikšti labai įvairiais neteisėtais veiksmais, taip pat tuo, kad valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo padaro tokius veiksmus, kurių atlikti jis apskritai neturi įgaliojimų. Aiškinant BK 228 straipsnyje nurodytos nusikalstamos veikos sudėties požymius, 2017 metų kasacinio teismo praktikoje pasisakyta įvairiais aktualiais šios nusikalstamos veikos inkriminavimo aspektais. Kadangi nusikalstamos veikos, nurodytos BK 228 straipsnyje, vykdytojas yra valstybės tarnautojas arba jam prilygintas asmuo, t. y. specialaus subjekto požymius turintis asmuo, yra aktualu apibrėžti, kokiais atvejais yra taikytina baudžiamoji atsakomybė privačiame sektoriuje dirbantiems ir administracinius įgaliojimus turintiems asmenims.

Didelė žala valstybei gali būti padaroma ir tokiais veiksmais, kurie nėra plačiai nušviečiami žiniasklaidos priemonėse, trunka labai trumpai, jais gali būti nepažeidžiamos fizinių asmenų teisės ir laisvės, tačiau kurie lemia valdžios įstaigoms priskirtų funkcijų neatlikimą, kenkiantį valstybės valdymo tvarkai, pažeidžia verslo tvarką, viešuosius interesus ir pan.

Baudžiamoji byla Nr. 2K-7-2-895/2017

Nagrinėtoje baudžiamojoje byloje nustatyta, kad savivaldybės valstybės tarnautojas, veikdamas kartu su kitais šioje byloje nuteistais asmenimis, suklastojo ir panaudojo dokumentus, taip sudarydamas sąlygas paruošti bei įvykdyti fiktyvius viešųjų pirkimų konkursus ir realizuoti jų rezultatus. Teismai tokius neteisėtus asmenų veiksmus kvalifikavo pagal BK 228 straipsnio 1 dalį ir pripažino piktnaudžiavimu. Nesutikdamas su tuo, kasatorius teigė, kad jis nepadarė didelės žalos valstybei, nes jo veiksmais nebuvo akivaizdžiai sumenkintas savivaldybės autoritetas, nesutrikdytas darbas, šiais veiksmais pasielgta pačios savivaldybės naudai, todėl tokie veiksmai nepagrįstai kvalifikuoti pagal nurodytą BK straipsnį.

Kasacinis teismas šiems kasatoriaus argumentams nepritarė ir išaiškino, kad dėl piktnaudžiavimo atsiradusi didelė žala gali būti ir turtinė, ir neturtinė. Neturtinio pobūdžio žala yra

fizinė, moralinė, organizacinė ar kito neturtinio pobūdžio žala, padaryta teisės ginamoms ir saugomoms nematerialioms vertybėms (asmens sveikatai, garbei, orumui, juridinio asmens reputacijai, valstybės tarnybos autoritetui ir pan.). Neturtinė žala paprastai pripažįstama didele, jeigu dėl to pažeidžiamos Konstitucijoje įtvirtintos teisės ir laisvės, sumenkinamas valstybės institucijų autoritetas, sutrikdomas darbas. Nagrinėjamos bylos kontekste taip pat pažymėta, kad neturtinė žala paprastai pripažįstama didele, jeigu valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens piktnaudžiavimas yra susijęs su nusikalstamos veikos, ypač tyčinės, padarymu, taip pat jei piktnaudžiaujant tarnyba kitiems asmenims sudaromos sąlygos daryti teisės pažeidimus. Toliau plėtodamas šią praktiką, kasacinis teismas nurodė, kad byloje pagrįstai nustatytas ir tinkamai argumentuotas didelės neturtinės žalos valstybei padarymas. Konstatuota, kad valstybės tarnautojas, veikdamas kartu su kitais šioje byloje nuteistais asmenimis, piktnaudžiavo tarnybine padėtimi, diskreditavo valstybės, savivaldybės ir valstybės tarnautojo vardą, sumenkino savivaldybės autoritetą, padarė didelę žalą valstybės interesams, nes buvo pažeisti valstybės deklaruojami teisėtumo, teisingumo ir lojalumo principai, pažeisti valstybės institucijos veiklos principai. Kasacinis teismas atkreipė dėmesį į tai, kad tokie veiksmai nebuvo atsitiktiniai, pats asmuo ėjo svarbias – savivaldybės administracijos direktoriaus – pareigas, veikos padaryme dalyvavo didelis valstybės tarnautojų skaičius, į ją buvo įtraukti ir savivaldybėje nedirbantys asmenys. Byloje pažymėta, kad didelė žala valstybei gali būti padaroma ir tokiais veiksmais, kurie nėra plačiai nušviečiami žiniasklaidos priemonėse (nesukelia rezonanso visuomenėje), trunka labai trumpai, jais gali būti nepažeidžiamos fizinių asmenų teisės ir laisvės, tačiau tokie veiksmai lemia valdžios įstaigoms priskirtų funkcijų neatlikimą, kenkiantį valstybės valdymo tvarkai, pažeidžia verslo tvarką, viešuosius interesus ir pan. Kasacinis teismas taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad nurodytais piktnaudžiavimo veiksmais buvo užkirsta galimybė vykdant viešųjų pirkimų procedūras dalyvauti kitoms bendrovėms, o tai leido visuomenėje suformuoti nuomonę apie galbūt valstybės institucijoje neteisėtais būdais organizuojamus konkursus. Didelės neturtinės žalos požymio, anot kasacinio teismo, byloje nepaneigė tai, kad, pasak kasatoriaus, tai buvo daryta siekiant išvengti nuostolių savivaldybei. Šiuo aspektu pažymėta, kad, aiškinantis galimo piktnaudžiavimo apraiškas, visada svarbu tokius veiksmus vertinti platesne, būtent viešosios, visuomeninės nuomonės, pasitikėjimo savivaldos institucijomis, prasme. Dėl to kasacinis teismas šioje byloje padarė išvadą, kad piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi pagal savo pavojingumą yra pasiekęs nusikalstamai veikai būdingą pavojingumo laipsnį ir negali būti pripažintas tarnybiniu ar administraciniu nusižengimu.

Sprendžiant, ar asmens veikla susijusi su viešojo intereso įgyvendinimu, turėtų būti įvertintas ne vienas atliktas konkretus veiksmas, bet visa įmonės veikla apskritai

Baudžiamoji byla Nr. 2K-7-19-942/2017

Šioje baudžiamojoje byloje juridinio asmens – uždarnosios akcinės bendrovės (toliau – UAB), teikiančios patalpų nuomos paslaugas privatiems subjektams, – direktorius prilygintas valstybės tarnautojui ir, be kitų nusikalstamų veikų, nuteistas už piktnaudžiavimą (BK 228 straipsnis). Byloje nustatyta, kad direktorius, nesilaikydamas reikalavimų teisingai apskaičiuoti mokesčius, juos laiku sumokėti, taip pat nevykdydamas pareigų, susijusių su mokesčių apskaičiavimu ir su-

mokėjimu, piktnaudžiavo teise į PVM atskaitą. Šis piktnaudžiavimas pasireiškė tuo, kad į buhalterinę apskaitą buvo įtrauktos PVM sąskaitos faktūros, kuriose įrašyti tikrovės neatitinkantys duomenys, ir atitinkamos deklaracijos pateiktos Valstybinei mokesčių inspekcijai.

Sprendamas klausimą, ar asmuo BK 230 straipsnio prasme laikytinas valstybės tarnautojui prilygintu asmeniu, kasacinis teismas pažymėjo, kad nepakanka vien to, kad toks asmuo dirba juridiniame asmenyje (kitoje organizacijoje) ar verčiasi profesine veikla ir turi administracinius įgaliojimus arba turi teisę veikti šio juridinio asmens (kitos organizacijos) vardu, ar teikia viešąsias paslaugas. Ne mažiau svarbu nustatyti ir tai, kad tokia asmens veikla yra susijusi su viešojo intereso užtikrinimu ir šios veiklos nevykdymas ar netinkamas vykdymas reikštų viešojo intereso pažeidimą.

Kasacinėje praktikoje pripažįstama, kad juridinio asmens vadovas ar kitas darbuotojas gali būti prilygintas valstybės tarnautojui, tačiau tokia išvada, turi būti pagrįsta, be kita ko, ir jo padarytų veiksmų reikšmingumu valstybės tarnybai ar viešiesiems interesams. Tokį išaiškinimą lemia ir tai, kad reikalavimai asmenims, dirbantiems valstybės tarnyboje, ir asmenims, dirbantiems privačiame juridiniame asmenyje, daugeliu aspektų iš esmės skiriasi. Dėl to vien tik formalus privačių juridinių asmenų vadovų, kitų jų darbuotojų prilyginimas valstybės tarnautojui neatitiktų nusikalstamų veikų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams prasmės.

Atsižvelgdamas į šiuos išaiškinimus, kasacinis teismas konstatavo, kad minėtas paslaugas teikiančios UAB, direktoriaus veikla nebuvo susijusi su viešojo intereso įgyvendinimu. Teismas nepagrįstais pripažino argumentus, kad direktorius vykdė veiklą, susijusią su viešojo intereso įgyvendinimu mokesčių surinkimo srityje, ir šios veiklos nevykdymas ar netinkamas vykdymas lėmė viešojo intereso pažeidimą. Teismas pabrėžė, kad sprendžiant, ar asmens veikla susijusi su viešojo intereso įgyvendinimu, turėtų būti įvertintas ne vienas atliktas konkretus veiksmas (šioje byloje mokesčių deklaravimas ir sumokėjimas), bet visa įmonės veikla apskritai. Priešingu atveju kiekvienos įmonės vadovas galėtų būti siejamas su viešojo intereso įgyvendinimu, nes kiekviena įmonė deklaruoja ir moka mokesčius ir tai nepagrįstai išplėstų baudžiamosios atsakomybės taikymą.

Nors šiuo atveju konstatuota, kad UAB direktorius nėra BK 228 straipsnyje numatytu piktnaudžiavimo subjektu, atkreiptinas dėmesys į tai, kad tokie direktoriaus veiksmai byloje yra įvertinti pagal kitus BK straipsnius.

JURIDINIO ASMENS BAUDŽIAMOJI ATSAKOMYBĖ

Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjas Olegas Fedosiukas

Už nusikalstamos veikos padarymą pagal BK atsako ne tik fizinis, bet ir juridinis asmuo. Juridinio asmens baudžiamoji atsakomybė yra nustatyta už įvairias nusikalstamas veikas, be kitų, – ir už nusikalstamas veikas ekonomikai ir verslo tvarkai (pavyzdžiui, kontrabandą, neteisėtą prekių ar produkcijos neišvežimą iš Lietuvos Respublikos, neteisėtą vertimąsi ūkine, komercine, finansine ar profesine veikla, svetimo prekių ar paslaugų ženklo naudojimą). Sąlygos, būtinos juridinio asmens baudžiamajai atsakomybei taikyti, yra nustatytos BK 20 straipsnyje. Taigi juridinis asmuo atsako pirma, tik už tas nusikalstamas veikas, už kurių padarymą BK specialiojoje dalyje numatyta juridinio asmens atsakomybė; antra, juridinis asmuo atsako tik tuo atveju, jeigu nusikalstamą veiką padarė fizinis asmuo, kuris eina vadovaujamas pareigas ir turi teisę atstovauti juridiniam asmeniui arba priimti sprendimus jo vardu, arba gali kontroliuoti jo veiklą, ir, trečia, jeigu šis fizinis asmuo nusikalstamą veiką padaro juridinio asmens naudai arba interesais, veikdamas individualiai ar juridinio asmens vardu (BK 20 straipsnio 1, 2 dalys).

Nors BK 20 straipsnyje tiesiogiai apie juridinio asmens kaltę nekalbama, tačiau juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės sąlygos yra aiškinamos atsižvelgiant į pagrindines baudžiamosios atsakomybės nuostatas. Juridinio asmens veikla neatsiejama nuo atitinkamų fizinių asmenų – vadovo, įgalioto atstovo ir pan., per kuriuos jis veikia, veiklos ir be jų veiklos apskritai būtų neįmanoma. Tai lemia ir juridinio asmens kaltės specifiką – ji siejama su fizinio asmens, veikiančio juridinio asmens naudai ar jo interesais, kalte. Tačiau juridinio asmens kaltumas turi būti įrodytas BPK nustatyta tvarka, t. y. turi būti pagrįstas išsamiai, nešališkai ištirtais ir teisingai įvertintais įrodymais. Ši juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės problematika ne kartą buvo iškilusi 2017 metų kasacinio teismo praktikoje, kurioje spręsti tiek juridinio asmens kaltės nustatymo, tiek ir kitų juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės sąlygų probleminiai klausimai.

Juridinis asmuo už fizinio asmens padarytą nusikalstamą veiką atsako tik esant juridinio asmens kaltei

Baudžiamoji byla Nr. 2K-7-30-788/2017

Šioje baudžiamojoje byloje uždaroji akcinė bendrovė buvo nuteista pagal BK 20 straipsnio 2 dalį ir 200 straipsnio 1 dalį už tai, kad, atstovaujama direktoriaus, neišvežė per Lietuvos Respublikos valstybės sieną 1 614 000 kg (1 925 109 litrų) akcizais neapmokestinto dyzelino, įsigyto iš Latvijos Respublikos įmonių už 2 956 818,23 Lt (858 353,75 Eur).

Byloje, be kitų, buvo iškilęs ir juridinio asmens kaltės nustatymo ir tinkamo jos pagrindimo klausimas. Kasacinis teismas pažymėjo, kad nors BK 20 straipsnyje, kuriame nustatytos juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės sąlygos, tiesiogiai apie juridinio asmens kaltę nekalbama, tačiau, aiškinant šias nuostatas, būtina atsižvelgti į tai, kad asmuo atsako pagal baudžiamąjį

įstatymą tik tuo atveju, jeigu jis yra kaltas padaręs nusikalstamą veiką. Juridinis asmuo už fizinio asmens padarytą nusikalstamą veiką atsako tik esant juridinio asmens kaltei. Nors juridinio asmens kaltė yra glaudžiai susijusi su fizinio asmens kalte, tačiau ji nėra tapati šiai kaltei ir negali būti savaime perkeliama juridiniam asmeniui.

Nagrinėtoje byloje teismų nustatyta, kad direktorius savo nusikalstamam tikslui įgyvendinti subūrė organizuotą grupę, kurios branduolį sudarė būtent jo vadovaujamos bendrovės darbuotojai. Įgyvendinant nusikalstamą schemą ir imituojant dyzelino priėmimą bei išvežimą į jūroje esančius laivus, užtikrinant dyzelino saugų gabenimą, buvo klastojami bendrovės dokumentai, aktyviai panaudojamas bendrovės turtas, infrastruktūra, personalas. Direktorius vienasmeniškai sprendė vadovaujamos bendrovės administravimo ir ūkinės veiklos strategijos klausimus, dėl šių klausimų jis nebuvo kontroliuojamas ar kažkam atskaitingas. Ne mažiau svarbu ir tai, kad dalį finansinių operacijų, susijusių su neteisėtu dyzelino realizavimu, atliko pats direktorius. Šios finansinės operacijos kartu reiškė, kad direktoriaus organizuotos nusikalstamos veiklos schema leido kompensuoti nusavinto dyzelino vertę juridiniam asmeniui. Taigi ši bendrovė naudojo ūkinėje veikloje iš neteisėto dyzelino realizavimo gautus pinigus, šiais pinigais buvo palaikoma bendrovės finansinė apyvarta, be to, buvo nuslėpti atitinkami mokesčiai, kuriuos privalu mokėti ne eksportuojant, bet realizuojant dyzeliną Lietuvoje. Šios aplinkybės kasaciniam teismui leido konstatuoti, kad juridinis asmuo veikė kaip organizuotos nusikalstamos veiklos priedanga, be kurios ši veikla negalėtų būti vykdoma, taip pat iš to gavo konkretų ekonominį pranašumą. Nustatius visas būtinas juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės sąlygas, šioje byloje pripažinta, kad jis pagrįstai nuteistas dėl neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos (BK 200 straipsnis).

Juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės būtinoji sąlyga pagal BK 20 straipsnio nuostatas yra ta, kad nusikalstamą veiką fizinis asmuo padaro juridinio asmens naudai arba jo interesais.

Baudžiamoji byla Nr. 2K-7-28-303/2017

Šioje baudžiamojoje byloje bendrovė nuteista už tai, kad, neturėdama leidimo, pateikė realizuoti didelį prekių, pažymėtų svetimais prekių ženklais, kiekį ir padarė teisėtiems prekių ženklų savininkams bendrą 44 959 Lt (13 021,03 Eur) turtinę žalą (BK 204 straipsnio 1 dalis). Juridinio asmens įgaliotas atstovas kasaciniame skunde nesutiko, be kita ko, su teismų išvadomis, kad svetimo prekių ar paslaugų ženklo naudojimo nusikalstama veika buvo padaryta juridinio asmens naudai ir interesais.

Kasacinis teismas, nagrinėdamas šią bylą, atkreipė dėmesį į tai, kad juridinio asmens viena iš baudžiamosios atsakomybės būtinų sąlygų yra ta, kad nusikalstamą veiką fizinis asmuo padaro juridinio asmens naudai arba jo interesais (BK 20 straipsnis). Ši sąlyga reiškia, kad fizinis asmuo, darydamas nusikalstamą veiką, siekia materialinės ar kitokios naudos juridiniam asmeniui, kuriame jis dirba, arba veikia juridinio asmens, kuriame jis dirba, interesais. Nusikalstamos veikos padarymas juridinio asmens naudai ar interesais yra alternatyvios šio asmens baudžiamosios atsakomybės sąlygos, todėl bent viena iš jų turi būti nustatyta. Teismų praktikoje juridinio asmens

nauda paprastai yra aiškinama kaip kaltininko – fizinio asmens – nusikalstama veika siekiamos turtinės naudos gavimas, o interesų užtikrinimas – kaip kitų (nebūtinai turtinių) juridinio asmens siekių įgyvendinimas. Taigi intereso sąvoka yra platesnė nei naudos sąvoka ir gali apimti pastarąją. Konstatuojant šią juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės sąlygą, turi būti nustatyta, kad iš nusikalstamos fizinio asmens veikos juridinis asmuo turi (turės) naudos ir tą naudą pripažįsta (pavyzdžiui, neteisėtu būdu išgryninti pinigai naudojami įmonės interesams užtikrinti) arba kad juridinis asmuo suinteresuotas tokia veika ir jos sukuriama padariniais (pavyzdžiui, juridinio asmens panaudojimas, darant nusikalstamą veiką, buvo realiai naudingas įmonės ūkinės veiklos perspektyvai ir jos konkurencingumui, įmonės įvaizdžiui, suteikė įmonei kokių nors pranašumų konkuruojant viešųjų pirkimų konkursuose). Tai, kad šioje byloje bendrovės vadovas savo nusikalstama veika iš tiesų siekė naudos juridiniam asmeniui, parodo byloje nustatytos aplinkybės: už parduotas prekes buvo atspausdintas kasos aparato fiskalinis kvitas, be to, parduodant garsiais prekių ženklais pažymėtas prekes už mažesnes nei tokių originalių prekių kainas, didintas bendrovės konkurencingumas ir pranašumas tokių prekių rinkoje.

ATSAKOMYBĖS UŽ KELIŲ TRANSPORTO EISMO SAUGUMO AR TRANSPORTO PRIEMONIŲ EKSPLOATAVIMO TAISYKLIŲ PAŽEIDIMUS ASPEKTAI

Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjas Eligijus Gladutis

Bene dažniausiai iš visų nusikalstamų veikų transporto eismo saugumui (BK XXXIX skyrius) teismų praktikoje tenka taikyti BK 281 straipsnį, kuriame nustatyta baudžiamoji atsakomybė už kelių transporto eismo saugumo ar transporto priemonių eksploatavimo taisyklių pažeidimą, sukėlusį sunkius padarinius. 2017 metų kasacinio teismo praktika parodė, kad šio BK straipsnio taikymo problemos yra susijusios ne tik su jame numatytos nusikalstamos veikos sudėties objektyvių požymių nustatymu. Subjektyvaus požymio – kaltės – pagrindimas aptariamios kategorijos baudžiamosiose bylose yra ne mažiau sudėtingas. Šiuo aspektu ypač aktuali viena iš pagrindinių baudžiamosios atsakomybės nuostatų, kad asmuo atsako pagal baudžiamąjį įstatymą tik tuo atveju, jeigu jis yra kaltas padaręs nusikalstamą veiką (BK 2 straipsnio 3 dalis). Kasacinio teismo praktikoje pažymėta, kad kelių transporto eismo saugumo ar transporto priemonių eksploatavimo taisyklių pažeidimo bylose, be kitų, yra įrodinėtinas ir neatsargios kaltės požymis bei jos turinys. Kasacinėje praktikoje 2017 metais kelta ir eksperimento, kaip parodymų patikrinimo veiksmo, rezultatų patikimumo vertinimo klausimų.

Nustatant asmens kaltę svarbu įvertinti ir tai, ar kito eismo dalyvio padarytas KET pažeidimas neapribojo galimybės numatyti pavojingus padarinius ir jų išvengti

Baudžiamoji byla Nr. 2K-99-511/2017

Šioje baudžiamojoje byloje pirmosios instancijos teismo nuosprendžiu automobilio vairuotojas buvo nuteistas už tai, kad pažeidė Kelių eismo taisykles (toliau – KET) ir dėl to žuvo kitas žmogus (BK 281 straipsnio 5 dalis). Baudžiamojoje byloje nustatyta, kad automobilio vairuotojas, nereguliuojamoje sankryžoje sukdamas į kairę, nesustabdė automobilio ir nepraleido lygia-reikšmiu keliu priešinga kryptimi tiesiai važiuojančio motociklo, todėl su juo susidūrė. Dėl eismo įvykio metu patirtų sužalojimų motociklo vairuotojas žuvo. Apeliacinės instancijos teismas automobilio vairuotoją dėl šio kaltinimo išteisino. Prokuroras su tokiu apeliacinės instancijos teismo sprendimu nesutiko ir jį apskundė kasacine tvarka.

Kasacinis teismas padarė išvadą, kad automobilio vairuotojas šioje byloje išteisintas pagrįstai. Teisėjų kolegija, atsižvelgusi į byloje nustatytas aplinkybes dėl abiejų eismo dalyvių – tiek automobilio, tiek motociklo vairuotojo – veiksmų, pritarė išvadai, kad byloje surinktų ir ištirtų įrodymų nepakanka konstatuoti, jog automobilio vairuotojas matė ar objektyviai turėjo pamatyti dideliu greičiu artėjantį motociklą. Šią išvadą pagrindžia tai, kad susidūrimas įvyko automobiliui jau įvažiavus į motociklo judėjimo krypties pirmąją juostą, vairuojamo motociklo greitis buvo apie 106 km/val., t. y. daugiau nei dvigubai didesnis už maksimalų leistiną greitį toje kelio atkarpoje, motociklas prieš susidūrimą stabdomas nebuvo. Taip pat byloje liko nepaneigtos abejonės, kad automobilio vairuotojas dėl objektyvių, nuo jo nepriklausančių priežasčių, o ne dėl neatidumo, pradėdamas posūkio manevrą, galėjo ir nepamatyti motociklo. Tokios abejonės, ka-

sacinio teismo nuomone, turi būti aiškinamos baudžiamojo atsakomybės traukiamo asmens naudai. Kartu teismas atkreipė dėmesį į tai, kad, pripažįstant asmenį kaltu pagal BK 281 straipsnio 5 dalį, būtina nustatyti ne tik objektyvius požymius, kaip antai konkretų KET pažeidimą ir priežastinį ryšį, bet ir eismo įvykį sukėlusio asmens kaltę. Nurodytame BK straipsnyje numatyta nusikalstama veika yra padaroma dėl neatsargumo, t. y. esant nusikalstamam pasitikėjimui ar nerūpestingumui (BK 281 straipsnio 7 dalis).

Kasacinis teismas taip pat nurodė, kad ne mažiau svarbu tokio pobūdžio byloje, nustatant asmens kaltę, įvertinti ir tai, ar kito eismo dalyvio padarytas KET pažeidimas neapribojo galimybės numatyti pavojingus padarinius ir jų išvengti. Vairuojant transporto priemonę galioja pasitikėjimo principas, kuris reiškia, kad transporto priemonę vairuojantis asmuo gali pagrįstai tikėtis, jog kiti eismo dalyviai nepažeis KET ir nesukels pavojaus eismo saugumui. Nagrinėtoje byloje nustatyta, kad automobilio vairuotojui sukant į kairę motociklo vairuotojas iš priekio važiavo 106 km/val. greičiu ir buvo 62,5 m atstumu nuo susidūrimo vietos. Jeigu prieš įvykį motociklininkas būtų važiavęs toje vietoje leistinu greičiu, t. y. 50 km/val., transporto priemonių susidūrimas nebūtų įvykęs. Tokiu atveju ne daugiau nei 50 km/val. greičiu važiuojančiam motociklo vairuotojui privažiavus vietą, kurioje įvyko eismo įvykis, automobilis būtų papildomai nuvažiavęs apie 31 m atstumą ir atlaisvinęs motociklui kelią. Sprendžiant dėl automobilio vairuotojo kaltės, byloje atsižvelgta ir į tai, kad, prieš automobiliui pradėdant posūkį į kairę, priešpriešais gatve važiavo kelios transporto priemonės. Taigi, vertindamas tokio manevro saugumą, vairuotojas orientavosi į eismo sraute mažiausiu atstumu priešais jį važiuojantį automobilį, kuris netrukdytų sukti. Tokioje situacijoje automobilio vairuotojas neturėjo pagrindo manyti, kad jį pralengs motociklas, daugiau nei du kartus viršijantis toje vietoje leistiną 50 km/val. greitį, ir atsidurs automobilio judėjimo trajektorijoje. Dėl to kasacinis teismas padarė išvadą, kad, atsižvelgiant į susidariusią eismo situaciją, toks motociklininko manevravimas neatitiko saugaus eismo reikalavimų ir buvo pavojingas kitiems eismo dalyviams, o automobilio vairuotojo kaltės nėra. Motociklo vairuotojo leistino greičio viršijimas apribojo automobilio vairuotojo galimybę numatyti BK 281 straipsnio 5 dalyje nurodytų padarinių atsiradimą, t. y. žmogaus žūtį, ir kartu galimybę to išvengti.

Kai eksperimento metu nepavyksta pasiekti didžiausio panašumo tarp eksperimento ir tiriamojo įvykio sąlygų arba maksimaliai panašiomis sąlygomis atlikti eksperimentą būtų nesaugu, vertinant rezultatus, būtina įvertinti sąlygų nesutapimo laipsnį.

Baudžiamoji byla Nr. 2K-319-511/2017

Baudžiamojoje byloje apeliacinės instancijos teismo nuosprendžiu automobilio vairuotojas buvo nuteistas už tai, kad pažeidė KET ir dėl to žuvo kitas žmogus (BK 281 straipsnio 5 dalis). Byloje nustatyta, kad asmuo, vairuodamas darbovietei priklausantį automobilį ir pažeisdamas KET, atsitrenkė į ant kelio sustojusį sugedusį automobilį, kurio nedegė avarinė šviesos signalizacija ir šalia kurio nebuvo pastatytas avarinio sustojimo ženklas. Dėl eismo įvykio metu patirtų sužalojimų sugedusio automobilio vairuotoja mirė.

Kasacinis teismas atkreipė dėmesį į tai, kad, atliekant eksperimentus (BPK 197 straipsnis),

reikia laikytis tam tikrų reikalavimų, kad būtų galima užtikrinti objektyvų bandymų procesą ir rezultatus. Nagrinėjamoje byloje buvo svarbu nustatyti, koku atstumu vairuotojas galėjo pastebėti kelio važiuojamojoje dalyje neįjungtomis avarinėmis šviesomis stovintį automobilį. Eksperimentas šioje byloje buvo atliktas tame pačiame kelyje, kaip ir įvyko eismo įvykis, panašiomis paros ir klimato sąlygomis, tačiau, automobiliui važiuojant apie tris kartus mažesniu greičiu nei įvykio metu, eksperimentas atliktas tik su vienu ir tuo pačiu asmeniu, jį iš anksto įspėjus, kad kelyje bus kliūtis. Be to, atliktas tik vienas bandymas, kai prieš įvykio vietą buvo pastatytas automobilis su įjungtomis šviesomis, eksperimentas neatliktas su pačiu eismo įvykyje dalyvavusiu vairuotoju. Vien tik mažesnio, t. y. saugaus atlikti eksperimentui, automobilio greičio parinkimas nelaikytinas kliūtimi teisingai nustatyti atstumą, iš kurio idealiomis sąlygomis konkretus asmuo gali pastebėti kliūtį, tačiau būtina įvertinti tai, kad skirtingų asmenų sugebėjimas pamatyti tą patį objektą nėra vienodas (dėl skirtingos regos, kitų asmens savybių ar kitų aplinkybių). Dėl to būtina atsižvelgti ir į konkrečią situaciją eismo įvykio metu, įvertinti aplinkybes, kurios galėjo turėti įtakos, pamatant netikėtą kliūtį ir tinkamai į ją reaguojant.

Kasacinis teismas nurodė, kad, pagal byloje nustatytas aplinkybes, prieš eismo įvykį, tamsiu paros metu, iš paskos ir priešpriešiais vairuotoją, kurio vairuojamas automobilis atsitrenkė į priekyje stovintį, važiavo kiti automobiliai su įjungtomis šviesomis. Vienas iš paskos važiuojančių automobilių buvo pradėjęs lenkti, tačiau, pamatęs priešpriešiais atvažiuojantį automobilį, ir supratęs, kad aplenkti nespės, lenkimą nutraukė. Kasacinis teismas pažymėjo, kad byloje liko neįvertinta, ar tokiu atveju įmanoma vairuotojo dėmesio koncentracija vien tik į kelią priešais ir tik siekiant laiku pamatyti ir sureaguoti į netikėtą kliūtį. Nagrinėjamu atveju eksperimento pakartojimas visiškai identiškoms sąlygomis, kurios buvo eismo įvykio metu, nėra įmanomas dėl tokio eksperimento nesaugumo. Tais atvejais, kai eksperimento metu nepavyksta pasiekti didžiausio panašumo tarp eksperimento ir tiriamojo įvykio sąlygų arba maksimaliai panašiomis sąlygomis atlikti eksperimentą būtų nesaugu, vertinant rezultatus, būtina įvertinti sąlygų nesutapimo laipsnį. Kuo didesnis šis laipsnis, tuo eksperimento rezultatai nepatikimesni. Kadangi apeliacinės instancijos teismas šių aplinkybių nevertino ir išvadų dėl eksperimento rezultatų patikimumo nepadarė, kasacinis teismas nusprendė šią bylą perduoti iš naujo nagrinėti apeliacine tvarka.

ADMINISTRACINĖN ATSAKOMYBĖN TRAUKIAMO ASMENS INFORMAVIMAS APIE BYLOS NAGRINĖJIMĄ TEISME

Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjas Artūras Pažarskis

Tiek iki 2017 m. sausio 1 d. galiojusio Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso (toliau – ATPK) 272 straipsnio 1 dalyje, tiek nuo 2017 m. sausio 1 d. galiojančio Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso (toliau – ANK) 577 straipsnio 2 dalyje įtvirtintų administracinėn atsakomybėn traukiamo asmens teisių paskirtis – užtikrinti administracinėn atsakomybėn traukiamo asmens veiksmingą dalyvavimą, nagrinėjant administracinio teisės pažeidimo bylą, kuris, be kita ko, gali būti užtikrintas tik tada, kai asmuo yra tinkamai informuotas ir jam sudaryta galimybė žinoti apie bylos nagrinėjimą teisme. Tais atvejais, kai teismai, nesilaikydami šių nuostatų, administracinio teisės pažeidimo (nusižengimo) bylą išnagrinėja administracinėn atsakomybėn traukiamam asmeniui tinkamai nepranešę apie jo bylos nagrinėjimą, tokie pažeidimai pripažįstami esminiais proceso pažeidimais, turėjusiais įtakos neteisėtam nutarimui ar nutarčiai priimti.

Administracinėn atsakomybėn traukiamam asmeniui turi būti sudaryta galimybė žinoti apie bylos nagrinėjimo teisme laiką ir vietą

Administracinio teisės pažeidimo byla Nr. 2AT-23-489/2017

Šioje administracinio teisės pažeidimo byloje buvo surašytas administracinio teisės pažeidimo protokolas, kuriame, be kita ko, buvo nurodytas administracinėn atsakomybėn traukiamo asmens paaiškinimas pažymint, kad jis „gailisi, paaiškins teisme“, ir bylos nagrinėjimo laikas bei vieta. Su šia nurodyta bylos nagrinėjimo teisme data ir vieta pasirašytinai buvo supažindintas ir atsakomybėn traukiamas asmuo. Tačiau byla pirmosios instancijos teisme buvo išnagrinėta kitu, negu nurodyta administracinio teisės pažeidimo protokole, laiku, administracinėn atsakomybėn traukiamam asmeniui teismo posėdyje nedalyvaujant ir priimtame nutarime nurodant, kad jam apie bylos nagrinėjimo laiką ir vietą tinkamai pranešta. Asmuo kreipėsi į Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą su prašymu atnaujinti jo administracinio teisės pažeidimo bylą nurodydamas, kad pirmosios instancijos teismas jo tinkamai neinformavo apie kitą, negu nurodyta administracinio teisės pažeidimo protokole, bylos nagrinėjimo laiką ir bylą išnagrinėjo jam nedalyvaujant.

Teisėjų kolegija, vertindama šią situaciją, pažymėjo, kad pagal ATPK 272 straipsnio 1 dalį administracinio teisės pažeidimo byla nagrinėjama dalyvaujant administracinėn atsakomybėn traukiamam asmeniui. Nesant šio asmens, byla gali būti išnagrinėta tik tais atvejais, kai yra duomenų, jog jam laiku pranešta apie bylos nagrinėjimo vietą ir laiką, ir jeigu iš jo negautas prašymas atidėti bylos nagrinėjimą. Svarbu, kad toks asmuo būtų tinkamai informuotas apie bylos nagrinėjimą ir kad galėtų šia teise pasinaudoti. Šiuo atveju teisėjų kolegija konstatavo, kad pirmosios instancijos teismas, išnagrinėjęs administracinio teisės pažeidimo bylą kitu, negu nurodyta asmeniui surašytame administracinio teisės pažeidimo protokole, laiku, iš esmės pažeidė ATPK 272 straipsnio 1 dalies nuostatas, nes administracinėn atsakomybėn traukiamam

asmeniui nebuvo sudaryta galimybė žinoti apie bylos nagrinėjimo teisme laiką ir vietą, kartu neužtikrinant teisingo teismo proceso ir įstatymo numatytos teisių gynybos.

Teisė į teisingą bylos nagrinėjimą negali būti įgyvendinta, jei administracinė atsakomybėn patrauktas asmuo nėra gavęs skundo kopijos ar apskritai nėra informuotas apie vykstantį bylos dėl skundo administracinio teisės pažeidimo byloje nagrinėjimo procesą

Administracinio teisės pažeidimo byla Nr. 2AT-22-648/2017

Pirmosios instancijos teismas skundą, paduotą administracinėn atsakomybėn patraukto asmens padėtį bloginančiais pagrindais, dėl nutarimą priėmusios institucijos sprendimo išnagrinėjo nedalyvaujant administracinėn atsakomybėn patrauktam asmeniui, kuriam, be kita ko, nebuvo išsiųsta skundo kopija, pranešta apie bylos nagrinėjimą ar išsiųstas nutarties nuorašas.

Teisėjų kolegija pažymėjo, kad asmens, kuriam buvo surašytas administracinio teisės pažeidimo protokolas ir dėl kurio priimtas institucijos nutarimas, atsiliepimas nagrinėjant bylą dėl skundo dėl nutarimo administracinio teisės pažeidimo byloje nėra privalomas procesinis dokumentas, be kurio pateikimo ar įvertinimo nebūtų galima teisingai išnagrinėti bylos (ATPK 299 straipsnis). Tačiau tai nepaneigia šio asmens ATPK 272 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos teisės teikti paaiškinimus, ginčyti skunde išdėstytus argumentus procesinio dokumento – atsiliepimo – forma. Teisėjų kolegija nurodė, kad asmuo, dėl kurio priimtas skundžiamas nutarimas, turi teisę susipažinti su skundo turiniu, ginčyti jame išdėstytus argumentus, žinoti apie jo bylos nagrinėjimo laiką ir vietą, dalyvauti teismo posėdyje nagrinėjant skundą ir įgyvendinti kitas įstatymų jam suteiktas procesines teises. Šios teisės į teisingą bylos nagrinėjimą negali būti įgyvendintos, jei administracinėn atsakomybėn patrauktas asmuo nėra gavęs skundo kopijos ar apskritai nėra informuotas apie vykstantį bylos dėl skundo administracinio teisės pažeidimo byloje nagrinėjimo procesą.

Atsižvelgusi į išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija padarė išvadą, kad pirmosios instancijos teismas šiuo atveju nesudarė sąlygų administracinėn atsakomybėn patrauktam asmeniui dalyvauti bylos procese pateikiant savo gynybos argumentus, t. y. nepagrįstai suvaržė jo teisę į tinkamą teismo procesą ir teisingą bylos nagrinėjimą, neužtikrino veiksmingos jo teisių gynybos, taigi, padarė esminius asmens procesinių teisių pažeidimus.

Neišsiuntus apeliacinio skundo kopijos teismui žinomam asmens faktinės gyvenamosios vietos adresu, pažeidžiama administracinėn atsakomybėn patraukto asmens teisė susipažinti su apeliaciniu skundu, pareikšti savo poziciją dėl jame išdėstytų argumentų ir pateikti atsiliepimą

Administracinio teisės pažeidimo byla Nr. 2AT-39-511/2017

Šioje administracinio teisės pažeidimo byloje pirmosios instancijos teismas priėmė nutarimą administracinio teisės pažeidimo bylą nutraukti. Nutarimo nuorašas administracinėn atsakomybėn traukiamam asmeniui buvo išsiųstas vienu adresu Klaipėdoje. Vėliau byloje buvo paduotas institucijos, surašiusios administracinio teisės pažeidimo protokolą, apeliacinis skun-

das, tačiau skundo kopija kartu su pranešimu apie paduotą apeliacinį skundą buvo išsiųsta kitu, deklaruotos gyvenamosios vietos, adresu Klaipėdoje ir teismo dokumentai nebuvo atsiimti per siuntos saugojimo terminą.

Teisėjų kolegija pažymėjo, kad nors asmeniui surašytame administracinio teisės pažeidimo protokole nurodyta, kad jo gyvenamoji vieta yra ta, kurios adresu jam buvo išsiųsta paduoto apeliacinio skundo kopija kartu su pranešimu apie paduotą apeliacinį skundą, tačiau, dar bylą nagrinėjant pirmosios instancijos teisme, asmuo neatsiėmė šaukimo į teismo posėdį, siųsto būtent šiuo adresu. Pirmosios instancijos teismui buvo žinoma tikroji administracinė atsakomybėn traukiamo asmens gyvenamoji vieta, kuri buvo nurodyta ir paduotame apeliaciniame skunde. Tačiau teismas išsiuntė dokumentus deklaruotos gyvenamosios vietos adresu, t. y. adresu, kuriuo išsiųsti dokumentai anksčiau nebuvo atsiimti. Toks teismo dokumentų siuntimas, teisėjų kolegijos vertinimu, negali būti laikomas tinkamu informavimu apie pradėtą apeliacinį procesą.

Teisėjų kolegija padarė išvadą, kad šiuo atveju administracinė atsakomybėn traukiamas asmuo nebuvo tinkamai informuotas apie apeliacinį procesą byloje. Neišsiuntus apeliacinio skundo kopijos žinomu asmens faktinės gyvenamosios vietos adresu, nepagrįstai buvo apribota jo teisė susipažinti su apeliaciniu skundu, pareikšti savo poziciją dėl jame išdėstytų argumentų ir pateikti atsiliepimą.

EUROPOS SAJUNGOS TEISĖS AKTUALIJOS BAUDŽIAMOSIOSE BYLOSE

Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjas Tomas Šeškauskas

Baudžiamosiose bylose aktualūs ne tik nacionaliniai baudžiamieji įstatymai, bet ir Europos Sąjungos (toliau – ES) teisė. ES teisės reguliavimo baudžiamosios teisės ir proceso srityje apimtis yra mažesnė negu, pavyzdžiui, civilinės ir civilinio proceso teisės srityje, tačiau yra nemažai „baudžiamųjų“ klausimų, kurie sprendžiami ES teisės aktais, taigi jų reikalavimai, taip pat Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – Teisingumo Teismas) išaiškinimai privalomi atitinkamas bylas nagrinėjantiems teismams. Tokių klausimų kyla, pavyzdžiui, bylose, kuriose proceso metu vyko teisinis kelių ES valstybių bendradarbiavimas.

Viena iš tokių bylų kategorijų – tai bylos dėl problemų, atsirandančių taikant Europos arešto orderį (toliau – EAO) ir nagrinėjant pagal jį išduotų asmenų baudžiamąsias bylas. Europos arešto orderis yra teisminis sprendimas, kurį išduoda ES valstybė narė, kad kita valstybė narė su laikytų ir perduotų prašomą perduoti asmenį, siekiant patraukti jį baudžiamojon atsakomybėn arba vykdyti laisvės atėmimo bausmę ar sprendimą dėl įkalinimo. Šių procedūrų metu būtina laikytis griežtų ES teisėje nustatytų ir Lietuvos teisėje įgyvendintų taisyklių, kurios yra skirtos, be kita ko, pagal EAO perduodamo asmens teisėms apsaugoti.

Kita baudžiamųjų bylų su ES teisės elementu kategorija yra susijusi su būtinybe išvengti dvigubos asmens baudžiamosios atsakomybės už padarytą nusikalstamą veiką tais atvejais, kai dėl šios atsakomybės jau buvo galutinai nuspręsta kitoje ES arba Šengeno erdvės valstybėje. Šengeno erdvė – tai erdvė be vidaus sienų, kurioje ES piliečiai ir daugelis kitų žmonių gali laisvai judėti ir nebūti tikrinami pasienyje. Ši erdvė yra laikoma vienu iš didžiausių ES laimėjimų, tačiau jos suteikiama laisve gali būti naudojama ne tik socialiai pozityviais tikslais. Todėl Šengeno erdvės dalyvės sukūrė ir įvairias priemones saugumui joje užtikrinti, tarp jų – specialias bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose taisykles, be kitų dokumentų, įtvirtintas 1985 m. Šengeno konvencijoje. Šiuo metu Šengeno erdvei priklauso 22 iš 28 ES šalių (Bulgarija, Kroatija, Kipras ir Rumunija dar neprisijungė, o Airija ir Jungtinė Karalystė (toliau – JK) nusprendė išlaikyti savo sienų kontrolę, tačiau dalyvauja taikant kai kurias priemones dėl policijos ir teisinio bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose). Be to, Šengeno erdvei priklauso Islandija, Lichtenšteinas, Norvegija ir Šveicarija.

Baudžiamojo įstatymo taikymas, nesilaikant pagal Lietuvos įstatymą ir ES teisę apibrėžtų asmens baudžiamosios atsakomybės ribų, negali būti pripažįstamas teisėtu

Baudžiamoji byla Nr. 2A-3-489/2017

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, atnaujinęs pagal Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro pareiškimą baudžiamąją bylą, kurioje M. Ž. buvo nuteistas laisvės atėmimu dešimčiai mėnesių už vengimą atlikti įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu paskirtą laisvės atėmimo bausmę, panaikino pirmosios instancijos teismo apkaltinamąjį nuosprendį ir bylą nutraukė dėl aiškiai netinkamo baudžiamojo įstatymo pritaikymo.

M. Ž. pagal Lietuvos teismo išduotą Europos arešto orderį iš JK, kur slapstėsi, į Lietuvą buvo perduotas siekiant įvykdyti Lietuvos teismo nuosprendžiu paskirtą aštuonerių metų laisvės atėmimo bausmę. Prašymas leisti patraukti jį dar ir baudžiamojon atsakomybėn už vengimą ją atlikti EAO nebuvo nurodytas. Vadovaujantis ES teise ir pagal jos reikalavimus priimtomis Lietuvos teisės nuostatomis, pagal EAO perduotas asmuo negali būti patrauktas baudžiamojon atsakomybėn, nuteistas ir jam negali būti atimta laisvė už kitą nusikalstamą veiką, t. y. ne tą nusikalstamą veiką, dėl kurios yra perduotas, padarytą prieš jo perdavimą. Numatytos ir tam tikros šios taisyklės išimtys. Antai nagrinėjamu atveju M. Ž. galėtų būti persekiojamas ir nuteistas už vengimą atlikti laisvės atėmimo bausmę tuo atveju, jeigu Lietuvos Respublika kreiptųsi į JK su tokiu prašymu po to, kai jis buvo perduotas pagal EAO, arba pats M. Ž. prieš perdavimą ar jau perduotas būtų raštu sutikęs, jog gali būti persekiojamas ir dėl kitų nusikalstamų veikų, padarytų iki perdavimo. Tačiau tokių sutikimų nebuvo gauta. Dar viena galima minėtos taisyklės išimtis – situacija, kai baudžiamajame procese nenustatyta, kad reikia taikyti asmens laisvės apribojimo priemonę. Tačiau Lietuvos BK už vengimą atlikti laisvės atėmimo bausmę numatyta laisvės atėmimo bausmė, kuri, minėta, ir buvo paskirta M. Ž. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas konstatavo, kad tokiomis aplinkybėmis M. Ž. nuteisimas laisvės atėmimu už kitą veiką negu ta, dėl kurios jis buvo perduotas Lietuvai pagal EAO, prieštarauja Lietuvos BPK numatytoms perduoto pagal EAO asmens baudžiamąjį persekiojimo riboms, įtvirtintoms įgyvendinant pagrindų sprendimą dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad šios išvados negali pakeisti tai, jog įstatymo leidėjas pasirinko šias ribas tiesiogiai apibrėžti ne baudžiamajame, o baudžiamąjį proceso įstatyme. Vadovaudamasis Europos Sąjungos teisėje įtvirtinta Sąjungos teisę atitinkančio aiškinimo pareiga, teismas pabrėžė, kad baudžiamąjį įstatymą taikymas, nesilaikant pagal Lietuvos įstatymą ir ES teisę apibrėžtų asmens baudžiamosios atsakomybės ribų, negali būti pripažįstamas teisėtu.

Tikrinant, ar nepažeista kaltinamojo teisė nebūti du kartus persekiojamam, teisiama ar nubaustam už tą patį nusikaltimą, reikia nustatyti, ar kitoje valstybėje – Šengeno erdvės dalyvėje anksčiau vykusiame baudžiamajame procese prieš jį buvo nagrinėjama materialiaja prasme ta pati veika ir ar tas procesas yra galutinai baigtas

Baudžiamoji byla Nr. 2K-159-976/2017

Šengeno konvencijoje nustatyta, kad asmuo, kurio teismo procesas vienoje šios Konvencijos Susitariančiojoje Šalyje yra galutinai baigtas, už tas pačias veikas negali būti persekiojamas kitoje Šalyje, jei jau paskirta bausmė, ji jau įvykdyta, faktiškai vykdoma arba pagal nuosprendį priėmusios šalies įstatymus nebegali būti vykdoma. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje nustatyta, kad niekas negali būti antrą kartą teisiamas ar baudžiamas už nusikalstamą veiką, dėl kurios Sąjungoje jis jau buvo galutinai išteisintas ar pripažintas kaltu pagal įstatymą. Pagal Teisingumo Teismo praktiką dvigubo nubaudimo draudimo principas taikomas ne tik minėtais teisės aktuose tiesiogiai nurodytais atvejais, bet visada, kai asmens procesas dėl tų pačių veikų kitoje valstybėje narėje buvo galutinai baigtas, t. y. sprendimas, kuriuo baigiamas procesas, užkerta kelią tęsti baudžiamąją bylą pagal tos valstybės teisę, ir yra priimtas išnagrinėjus (išsprendus, įvertinus) bylą iš esmės. Taip pat išaiškinta, kad tos pačios veikos šio principo taikymo tiks-

lais – tai materialiaja prasme tapačios veikos, kurios sudaro konkrečių neatskiriama tarpusavyje susijusių aplinkybių (faktų, veiksmų) visumą. Iš Teisingumo Teismo sprendimų matyti, kad ES valstybių narių teismuose klausimas, ar jų nagrinėjamos veikos yra tos pačios, kaip ir nagrinėtos kitoje valstybėje narėje, dažnai kyla bylose, susijusiose su iš esmės to paties dalyko (pvz., narkotinių ar psichotropinių medžiagų, kontrabandinių cigarečių) gabenimu kelių valstybių teritorijoje. Šiame kontekste padarytos veikos dažnai pripažįstamos tomis pačiomis.

2017 m. kasacinio teismo praktikoje kone pirmą kartą kilo klausimas dėl ES teisėje įtvirtinto dvigubo nubaudimo draudimo principo taikymo baudžiamojoje byloje, kurioje Lietuvos piliečiai Lietuvos teismų sprendimais buvo nuteisti už, be kita ko, šaunamųjų ginklų kontrabandą į JK, o šioje valstybėje pirmiau įvyko baudžiamieji procesai dėl jų veikų, susijusių ir su neteisėtu disponavimu tais pačiais ginklais.

Kasacinis teismas, vadovaudamasis Teisingumo Teismo praktika, pabrėžė, kad skirtingas Lietuvoje ir JK nagrinėtų veikų kvalifikavimas šiose valstybėse dar nereiškia, kad veikos yra nepačios. To savaimė nepatvirtina ir vieno nuteistojo išdavimas pagal EAO dėl nurodytų veikų. Iš JK gautų dokumentų matyti, kad M. B. ir R. R. buvo nuteisti taip pat už nusikalstamus susitarimus parduoti ir perduoti draudžiamus ginklus, o M. B. – dar ir už nusikalstamą susitarimą daryti nusikaltimus, susijusius su neteisėtu disponavimu šaunamaisiais ginklais ir šaudmenimis, dėl kurių teisiamas, už JK ribų. Jų veikos buvo išaiškintos 2007 m. JK ir Lietuvos teisėsaugos institucijoms tiriant organizuotos nusikaltimų grupės, įkurtos Lietuvoje, narių ir jų bendrininkų JK veiklą, susijusią su šaunamųjų ginklų ir šaudmenų platinimu ir tiekimu į šią šalį. JK teismas, skirdamas M. B. griežtas bausmes, atsižvelgė ir į tai, kad ginklai buvo įvežami į JK ir jis dalyvavo susitarimuose dėl jų pervežimo ir pardavimo. Atsižvelgdamas į nurodytas aplinkybes, kasacinis teismas sprendė, kad disponavimas draudžiamais ginklais JK ir kontrabanda gabenant juos iš Lietuvos į JK buvo veikos, susijusios erdvės ir dalyko požiūriu. Be to, veikos nenutolusios ir laiko požiūriu: ginklai, duslintuvai ir šoviniai buvo gabenami per Lietuvos Respublikos valstybės sieną 2007 m. lapkričio 12 d., R. R. JK juos paėmė lapkričio 15–16 d. ir perdavė M. B. gruodžio 6 d. JK teismas juos nuteisė pakankamai griežtomis laisvės atėmimo bausmėmis, kurių dalį jie atliko. Dėl to kasacinis teismas nusprendė, kad dėl 2007 m. lapkričio 12 d. kontrabandos M. B. ir R. R. negali būti baudžiami, ir atitinkamas teismų sprendimų dalis jiems panaikino, o bylas dėl šių veikų nutraukė, nes kitaip būtų pažeistas dvigubo nubaudimo draudimas.

Kitas nuteistasis, R. D., skundžiamais Lietuvos teismų sprendimais buvo nuteistas už neteisėtą disponavimą šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis ir duslintuvais ir jų kontrabandos į JK. Tuo tarpu Jungtinėje Karalystėje prieš jį pirmiau buvo atliekamas tyrimas dėl veikų, susijusių su tų pačių šaunamųjų ginklų, šaudmenų ir duslintuvų laikymu. Nesurinkus pakankamų įrodymų, kaltinimai jam nebuvo reiškiami ir prokuroras Jungtinėje Karalystėje priėmė sprendimą R. D. baudžiamąja tvarka nepersekioti. Kasacinis teismas, vadovaudamasis Teisingumo Teismo praktika, nurodė, kad siekiant nustatyti, ar R. D. baudžiamasis persekiojamas dėl minėtų veikų Lietuvoje nepažeidė draudimo persekioti ir bausti du kartus, pirmiausiai būtina gauti iš JK informaciją, ar JK prokuroro sprendimas nepersekioti yra galutinis pagal JK teisę, ir išsiaiškinti, ar jis buvo priimtas atlikus išsamų tyrimą ir įvertinus jo rezultatus. Nesant galimybių tokią informaciją gauti ir ją vertinti nagrinėjant bylą kasacine tvarka, kasacinis teismas šią bylos dalį gražino iš naujo nagrinėti apeliacine tvarka.

CIVILINIŲ BYLŲ SKYRIAUS PRAKTIKA

VAIKO TEISĖ Į IŠLAIKYMĄ

Civilinių bylų skyriaus teisėjas Gediminas Sagatys

Tiek Lietuvos Respublikos Konstitucija, tiek Civilinis kodeksas įtvirtina tėvų pareigą išlaikyti savo vaikus iki pilnametystės. Vaikams tapus pilnamečiams, tėvų pareiga juos išlaikyti paprastai pasibaigia, tačiau jei pilnamečiams vaikams reikalinga materialinė parama ir jie mokosi vidurinės, aukštosios ar profesinės mokyklos dieniniame skyriuje, turintys galimybę tėvai privalo išlaikyti ir pilnametystės sulaukusius savo vaikus, iki jiems sueis 24 metai, taip pat nedarbinį dėl neįgalumo, nustatyto vaikui dar esant nepilnamečiam, vaikus.

Tinkamas pareigos išlaikyti vaiką vykdymas užtikrina pagarbą vaiko teisėms, vaiko poreikių patenkinimą. Vaiko poreikiai suprantami plačiai – tai ne tik būtinų fiziologinių poreikių užtikrinimas, sudarantis sąlygas vaikui sveikai augti ir vystytis, bet taip pat ir jo saugumo, bendravimo ir savirealizacijos poreikių tenkinimas, galintis padėti bręsti ir ugdytis vaiko asmenybei, tinkamai atpažįstant savo gabumus ir galimybes. Kai vaikas gyvena su vienu iš tėvų, kito tėvo mokamas vaiko išlaikymas yra vaiko nuosavybė, kuri turi būti naudojama išimtinai tik vaiko poreikiams tenkinti.

Jei tėvai savo noru neteikia vaikui priklausančio išlaikymo, šis priteisiamas ir išieškomas priverstine tvarka tokios formos ir dydžio, kokį nustato kiekvienoje konkrečioje byloje teismas, prioritetiškai atsižvelgdamas į vaiko interesus ir jo poreikius.

Lietuvos teismai dažniausiai vaikų išlaikymo priteisimo klausimą sprendžia santuokos nutraukimo bylose, tačiau, esant nemažam ne santuokoje gimusių vaikų skaičiui, ginčas dėl vaiko išlaikymo gali kilti ir tarp nesusituokusių tėvų. Taip pat tėvai arba pats išlaikomas vaikas turi teisę kreiptis į teismą dėl jau priteisto išlaikymo dydžio ar formos pakeitimo, jei, jų nuomone, pakito vaiko poreikiai ar tėvų galimybės.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra konstatavęs, kad pareigos rūpintis vaiku, auklėti jį ir išlaikyti, sudaryti normalias gyvenamosios aplinkos sąlygas kyla iš tėvų prigimtinių prievolės būti atsakingiems už vaikų padėtį iki šiems sulaukiant pilnametystės. Tėvai negali atsisakyti vykdyti savo pareigos išlaikyti vaiką iki pilnametystės arba perkelti šios pareigos vykdymo kitiems asmenims, taip pat ir vienam iš tėvų, su kuriuo gyvena vaikas. Todėl nors tėvų turtinė padėtis yra svarbus veiksnys, nustatant nepilnamečiam vaikui skiriamo išlaikymo dydį, tačiau net ir tuo atveju, jei vaiko tėvai neturi pajamų ir turto, jų pareiga išlaikyti nepilnametį vaiką nedingsta (neeliminuojama).

Vien ta aplinkybė, kad vienas iš tėvų, su kuriuo gyvena nepilnametis vaikas, ilgą laiką nereikalauja išlaikymo vaikui iš antrojo tėvo ir vaiką išlaiko vienas, pati savaime nėra pagrindas mažinti išlaikymo įsiskolinimą, nes išlaikymui gautinos lėšos yra vaiko, o ne tėvo (motinos) nuosavybė

Civilinė byla Nr. e3K-3-288-378/2017

Vaiko motina, kuri nebuvo susituokusi su vaiko tėvu ir po sūnaus gimimo nebegyveno su juo, kreipėsi į teismą dėl išlaikymo vaikui ir įsiskolinimo priteisimo. Bylą nagrinėję teismai, nustatę abiejų tėvų turtinę padėtį, vaiko poreikius ir atsižvelgdami į konkrečios bylos aplinkybes, sprendė, kad vaiko tėvas turėtų teikti vaikui periodinėmis išmokomis 175 eurų išlaikymą per mėnesį. Sprendžiant išlaikymo skolos priteisimo klausimą, bylą nagrinėjusių teismų pozicijos išsiskyrė. Pagal bendrąją taisyklę, išlaikymo skola negali būti priteista daugiau nei už trejus paskutinius metus (CK 3.200 straipsnis). Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai sumažino priteistino skolos išlaikymo dydį, motyvuodami tuo, kad vaiko motina, trejus metus nesikreipdama dėl išlaikymo vaikui priteisimo, turėjo pakankamai lėšų vaiko poreikiams tenkinti, todėl jos prašomas priteisti skolos dydis yra nepagrįstai didelis. Kasacinis teismas su tokia teismų pozicija nesutiko ir nurodė, kad vaiko motina nesikreipė į vaiko tėvą, kad šis prisidėtų prie nepilnamečio sūnaus išlaikymo, tačiau ši aplinkybė savaime nereiškia, kad vaiko poreikiai buvo mažesni. Vien ta aplinkybė, jog vienas iš tėvų, su kuriuo gyvena nepilnametis vaikas, ilgą laiką nereikalauja išlaikymo vaikui iš antrojo tėvo ir vaiką išlaiko vienas, pati savaime nėra pagrindas mažinti išlaikymo įsiskolinimą, nes išlaikymui gautinos lėšos yra vaiko, o ne tėvo (motinos) nuosavybė. Be to, teismas sprendė, kad išlaikymo skola negali būti išieškota daugiau kaip už trejus metus iki ieškinio pateikimo dienos (CK 3.200 straipsnis), t. y. būtent ieškinio priėmimo teisme diena yra momentas, iki kurio už trejus metus gali būti priteisiama išlaikymo skola.

Vaikui kartu su vienu iš tėvų išvykus nuolat gyventi į užsienį, padidėjusios jo poreikių tenkinimo išlaidos atitinkama dalimi tenka tam iš tėvų, kurio iniciatyva vaikas išvyko

Civilinė byla Nr. e3K-3-288-378/2017

Teisę nepilnametį vaiką, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta yra Lietuvos Respublikoje, išvežti į užsienio valstybę nuolat gyventi turi tas iš tėvų, su kuriuo nustatyta vaiko gyvenamoji vieta, tik gavęs rašytinį antrojo iš tėvų sutikimą, o šiam atsisakius duoti šį sutikimą, ginčą sprendžia teismas (CK 3.174 straipsnis). Nepaisant to, neretai vaikas iš Lietuvos išvyksta tik vieno iš tėvų iniciatyva, t. y. kito, su vaiku negyvenančio tėvo (motinos), net neinformuojant apie išvykimą ar negavus jo sutikimo. Neretai neteisėtai iš Lietuvos vaiką išvežęs tėvas (motina) kreipiasi su ieškiniu į Lietuvos teismus, reikalaudamas padidinti iš Lietuvoje likusio tėvo (motinos) anksčiau priteisto išlaikymo dydį, atsižvelgiant į užsienio valstybėje išaugusias vaiko priežiūros išlaidas. Šiuo klausimu kasacinis teismas 2017 metais nuosekliai laikėsi dar 2015 metais pradėtos formuoti praktikos. Teismas yra išaiškinęs, kad tais atvejais, kai vaikas išvežamas gyventi į užsienio valstybę abiejų tėvų sutarimu, tai abu tėvai sąmoningai prisiima padidėjusių išlaidų, tenkinant nepilnamečio vaiko poreikius, našta, priklausomai nuo užsienio valstybės, kurioje jis gyvena, aukštesnio pragyvenimo lygio. Tačiau jeigu vienas iš tėvų nepritaria vaiko gyvenamajai vietai

užsienio valstybėje, tai tas iš tėvų, dėl kurio iniciatyvos vaikas išvyksta gyventi į užsienio valstybę, turi prisiimti tam tikra dalimi padidėjusias išlaidas tenkinant vaiko poreikius. Todėl tuo atveju, kai vaikas išvyksta gyventi į užsienio valstybę, kurioje pragyvenimo lygis yra daug aukštesnis nei Lietuvoje, padidėjusios jo poreikių tenkinimo išlaidos atitinkama dalimi turi tekti tam iš tėvų, kurio iniciatyva vaikas išvyko iš Lietuvos, nebent tėvų turtinės padėties kriterijus pateisintų kitokį sprendimą.

Vaiko tėvų susitarimas kompensuoti nepilnamečio vaiko išlaikymo skolą tėvui priklausančiu areštuotu turtu pažeidžia imperatyviasias teisės normas, yra niekinis ir negali būti teismo patvirtintas

Civilinė byla Nr. 3K-3-49-969/2017

Pirmosios instancijos teismas tenkino pareiškėjų, vaiko tėvų, pareiškimą dėl santuokos nutraukimo abiejų sutuoktinių bendru sutikimu. Pareiškėjai buvo susitarę bendrosios jungtinės nuosavybės teise priklausantį butą padalyti nelygiomis dalimis, t. y. pareiškėjai, su kuria lieka gyventi poros nepilnametis sūnus, skiriant 2/3 buto, o pareiškėjui – 1/3. Be to, kadangi pareiškėjas yra išvykęs gyventi į užsienį, duomenų apie jo gaunamas pajamas nėra, pareiškėjai susitarė išlaikymą nepilnamečiam vaikui skirti turtu, t. y. 1/3 pareiškėjui tenkančio buto. Taigi visas bendrosios jungtinės nuosavybės teise pareiškėjams priklausantis butas, kuriame po santuokos nutraukimo ir liko gyventi vaikas su motina, atiteko vaiko motinai (2/3 dalys) ir vaikui (1/3 dalis). Kadangi pareiškėjas turėjo gana didelę asmeninę skolą, jo turtas, taip pat ir vaikui išlaikymu priteista buto dalis, buvo areštuoti dar iki pareiškėjams sudarant susitarimą dėl santuokos nutraukimo ir išlaikymo vaikui skyrimo. Kasacinio teismo praktikoje laikomasi nuoseklios pozicijos, kad, areštavus turtą ir uždraudus juo disponuoti, negalimi jokie asmenų susitarimai dėl areštuoto turto pardavimo, perdavimo kito asmens nuosavybėn, o jei tokie daromi – yra niekiniai ir negaliojantys CK 1.80 straipsnio pagrindu. Vaiko interesų prioritetiškumas nesudaro pagrindo kitaip interpretuoti šią taisyklę, todėl tėvų susitarimas kompensuoti nepilnamečio vaiko išlaikymo skolą pareiškėjui priklausančiu areštuotu turtu taip pat yra niekinis ir negaliojantis. Konstatavus, kad pareiškėjų pateiktos sutarties sąlygos prieštarauja imperatyviosioms įstatymo normoms, pirmosios instancijos teismas negalėjo tokios sutarties tvirtinti, o bylą dėl santuokos nutraukimo turėjo sustabdyti, kol sutuoktiniai sudarys naują sutartį (CK 3.53 straipsnio 4 dalis).

Išlaikymas pilnamečiam vaikui ne tik kad neturi būti mažinamas, bet gali būti ir padidintas, jei vaiko tėvo turtinė padėtis yra itin gera ir nėra duomenų, kad jis negalėtų mokėti priteisto išlaikymo ar tokio dydžio išlaikymo vaikui mokėjimas iš esmės pažeistų kitų asmenų interesus

Civilinė byla Nr. 3K-3-42-687/2017

Pilnamečio sūnaus tėvas kreipėsi į teismą, prašydamas sumažinti mokėtino išlaikymo dydį, nurodydamas, kad iš esmės pasikeitė jo turtinė padėtis, jis antrą kartą vedė ir augina du nepilnamečius vaikus, tuo tarpu jo pilnamečio sūnaus motinos pajamos tik didėjo. Pilnametis vaikas, teikdamas priešiškinį, teismo prašė padidinti priteistiną išlaikymą, nes, jam studijuojant

aukštosios mokyklos dieniniame skyriuje, jo turtinė padėtis yra pasikeitusi ir jam reikalingas didesnis išlaikymas. Bylą nagrinėję teismai vaiko tėvo ieškinį atmetė, o paties vaiko priešieškiniį tenkino iš dalies, padidindami pilnamečiui priteistino išlaikymo dydį. Teismai sprendė, kad faktas, jog vaiko tėvas vedė antrą kartą ir šiuo metu augina du nepilnamečius vaikus, pats savaimė nesuponuoja išvados apie jo turtinės padėties pablogėjimą, vaiko tėvo turtinė padėtis, lyginant ją su buvusia tuo metu, kai teismo sprendimu buvo priteistas išlaikymas vaikui, yra pagerėjusi iš esmės: jo vardu registruota labai daug ir didelės vertės nekilnojamojo bei kito privalomai registruotino turto, ieškovas gauna didesnes pajamas. Teismai nustatė, kad vaikas studijuoja aukštojoje mokykloje, valstybės finansuojamoje studijų vietoje, nekilnojamojo bei kito privalomai registruotino turto neturi, nuolatinių pajamų negauna, universiteto išmokėtą tikslinę stipendiją panaudojo su studijomis susijusios kelionės metu, mokosi pažangiai. Teismai taip pat nustatė, kad tinkamam mokymuisi universitete bei pasiruošimui studijų dalykų egzaminams pilnametis sūnus turi skirti daug laiko, ir, pagal pateiktus byloje duomenis, nėra įmanoma derinti pažangaus mokslo ir darbo siekiant, kad nenukentėtų mokymosi rezultatai. Kadangi išlaikymo dydis kiekvienu konkrečiu atveju yra nustatomas atsižvelgiant į individualias bylos aplinkybes, kurios skirtingose bylose nėra visiškai tapačios, todėl kasacinio teismo praktikoje priteisti išlaikymo dydžiai yra ne absoliutaus pobūdžio nurodymai teismams, sprendžiantiems analogiškas bylas, o tik tam tikri orientyrai, į kuriuos teismai turėtų atsižvelgti parinkdami tinkamiausią išlaikymo formą ir dydį. Pavyzdžiui, nagrinėjamoje byloje, skirtingai nuo kitų Lietuvos Aukščiausiajame Teisme nagrinėtų bylų, teismai, nustatę, kad vaiko tėvo turtinė padėtis yra itin gera ir nėra duomenų, jog jis negalėtų mokėti priteisto išlaikymo ar tokio dydžio išlaikymo pilnamečiam sūnui mokėjimas iš esmės pažeistų kitų asmenų interesus, ne tik kad nemažino išlaikymo dydžio pilnamečiam vaikui, bet jį ir padidino.

DAUGIABUČIO GYVENAMOJO NAMO BUTŲ SAVININKŲ TEISĖS IR PAREIGOS

Civilinių bylų skyriaus teisėjas Algis Norkūnas

Didelė Lietuvos žmonių dalis gyvena daugiabučiuose, t. y. tris ir daugiau butų turinčiuose gyvenamuosiuose namuose. Daugiabučiame gyvenamajame name gali būti ir negyvenamosios paskirties patalpų – prekybos, administracinės, viešojo maitinimo ir kt. Daugiabučio namo išskirtinumas yra tas, kad atskiro buto ar negyvenamųjų patalpų savininkas kartu su kaimynais yra ir bendrojo naudojimo patalpų (pavyzdžiui, rūšio, palėpės, laiptinės), bendrųjų konstrukcijų (pavyzdžiui, stogo, įėjimo į laiptinę durų), bendrųjų inžinerinių konstrukcijų (tokių kaip daugiabučio namo vandentiekio, kanalizacijos, dujų, šilumos, elektros, telekomunikacijų ir rodmenų tinklai, liftai, šildymo radiatoriai, šilumos mazgai, karšto vandens ruošimo įrenginiai, katilinės ir pan.) bendraturtis, šį turtą kartu valdantis bendrosios dalinės nuosavybės teise. Bendrosios dalinės nuosavybės tvarkymas kelia keblumų praktikoje, nes pagal bendrą taisyklę sprendimai dėl bendrojo naudojimo objektų valdymo ir naudojimo, taip pat dėl naujų bendrojo naudojimo objektų sukūrimo ir disponavimo jais klausimų priimami butų ir kitų patalpų savininkų balsų dauguma (CK 4.85 straipsnio 1 dalis), o tam reikia bendro sutarimo ir interesų derinimo.

Iš 2017 m. Lietuvos Aukščiausiajame Teisme nagrinėtų ginčų, susijusių su daugiabučio gyvenamojo namo butų savininkų teisėmis ir pareigomis, aktualiausios nutartys yra tos, kuriose buvo sprendžiamas atsijungimo nuo centralizuoto šildymo ir karšto vandens tiekimo sistemos ir su tuo susijusių mokesčių mokėjimo klausimas, daugiabučio namo butų ir kitų patalpų savininkų bendrijos ar namo administratoriaus įgaliojimų apimtys, teisių, pareigų ir atsakomybės klausimas, taip pat žemės sklypo dalies įgijimo kartu su butu, esančiu daugiabučiame gyvenamajame name, klausimas.

Daugiabučiame name esančio buto savininkas turi teisę pasirinkti šildymo ir karšto vandens tiekimo būdą ir atsijungti nuo centralizuoto šildymo ir karšto vandens tiekimo sistemos, tačiau tai jis turi padaryti vadovaudamasis teisės aktų reikalavimais ir nepažeisdamas kitų daugiabučio namo savininkų, t. y. kaimynų, interesų

Civilinė byla Nr. 3K-7-13-916/2017

Daugiabučio gyvenamojo namo vieno buto savininkai faktiškai atsijungė nuo centralizuoto karšto vandens tiekimo ir šildymo sistemos ir kreipėsi į teismą prašydami įpareigoti UAB „Vilniaus energija“ jiems netaikyti karšto vandens temperatūros palaikymo (cirkuliacijos) mokesčio ir nepriskirti jiems pareigos mokėti už nepaskirstyto karšto vandens šilumos kiekį. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nurodė, kad šilumos ūkis yra reglamentuota valstybės prižiūrima veikla. Daugiabučių namų savininkai turi teisę dalyvauti valdant šilumos ūkį ir spręsti dėl jiems teikiamų paslaugų reikalingumo, kainos ir kokybės, tačiau jie privalo veikti laikydamiesi teisės aktais reglamentuotų šilumos ir karšto vandens tiekimo procedūrų ir nesukelti grėsmės tvariam šilumos ūkio funkcionavimui. Todėl savininkas, kuris savo patalpų šilumos ir karšto vandens

tiekimu sistemas nuo pastato šildymo ir karšto vandens sistemų faktiškai atjungia pažeisdamas teisės aktais nustatytą tvarką, išlieka šių sistemų tiekiamos šilumos buitinis vartotojas. Teismas nurodė, kad kiekvienas vartotojas gali pasirinkti jam priimtinesnį šildymo ir karšto vandens tiekimo būdą, tačiau, gyvenant daugiabučiame name, svarbu yra užtikrinti ne tik vieno asmens, bet ir jo kaimynų interesus. Taigi svarbus yra ne faktinis, o teisėtas atsijungimas nuo centralizuoto šildymo ir karšto vandens tiekimo sistemos. Nuo to momento atsiranda pagrindas nutraukti energijos tiekimo sutartį, kurią vartotojas turi teisę nutraukti vienašališkai, tačiau apie tai turi tinkamai informuoti energijos tiekėją.

Karšto vandens temperatūros palaikymo (cirkuliacijos) mokestis yra taikomas atsižvelgiant į cirkuliacijos sistemos konstrukciją, t. y. stovo įrengimo vietą ir tipą, nepriklausomai nuo daugiabučio namo savininko turimo būsto ar kitų patalpų ploto, taip pat nepriklausomai nuo to, ar daugiabučio namo buto savininkas yra atsijungęs nuo centralizuoto šildymo ir karšto vandens tiekimo sistemos

Civilinė byla Nr. 3K-7-13-916/2017

Sprendamas dėl cirkuliacijos mokesčio, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas išaiškino, kad šilumos sąnaudos karštam vandeniui yra dvejopo pobūdžio: tos, kurios skirtos šaltam vandeniui pašildyti, ir tos, kurios skirtos karšto vandens temperatūrai palaikyti, tinkamai karšto vandens cirkuliacijai užtikrinti. Priklausomai nuo to, buto savininkas dalyvauja dvejopo pobūdžio teisiniuose santykiuose: kaip vartotojas, mokantis už šalto vandens pašildymą, ir kaip bendraturtis, mokantis cirkuliacijos mokestį. Asmenys, kurie yra atsijungę nuo centralizuoto karšto vandens tiekimo sistemos, nėra karšto vandens vartotojai. Nepaisant to, teismas pažymėjo, kad, sprendžiant dėl cirkuliacijos mokesčio mokėjimo, svarbu įvertinti karšto vandens tiekimo sistemą, nes daugiabučiame name paprastai nėra techninės galimybės, atskiram butui atsijungus nuo centralizuoto šilumos ir karšto vandens tiekimo sistemos, atsisakyti ir karšto vandens cirkuliacijos konstrukcijos. Antai, vidurinio aukšto gyventojas negali atsisakyti karšto vandens cirkuliacijos ir pašalinti dalies cirkuliacijos vamzdžio, jei virš jo yra kitas butas, kuriam reikalingas karštas vanduo ir karšto vandens temperatūros palaikymo (cirkuliacijos) paslauga. Todėl pagal šiuo metu galiojančią teisinę reguliavimą šilumos kiekis, tenkantis karšto vandens temperatūrai palaikyti, priklauso ne nuo suvartoto karšto vandens kiekio ar jo vartojimo apskritai, o nuo pastato karšto vandens sistemos konstrukcijos, butuose įrengtų vonios šildytuvų konstrukcijos ir galios. Atsižvelgiant į tai, net ir tie daugiabučio namo savininkai, kurie yra atsijungę nuo centralizuoto šildymo ir karšto vandens tiekimo sistemos, jei nėra nustatyta kitaip, negali būti visiškai atleisti nuo cirkuliacijos mokesčio ir turi jį mokėti kaip namo bendrų inžinerinių konstrukcijų savininkai. Nesant galimybės karšto vandens temperatūros palaikymo (cirkuliacijos) mokestį išskaidyti priklausomai nuo to, kuri jo dalis skirta cirkuliacijos sistemos vartotojų, t. y. tų asmenų, kurie naudojami centralizuotai tiekiamu karštu vandeniu, poreikiams tenkinti ir kuri dalis – cirkuliacijos sistemai, kaip daugiabučio namo inžinerinei konstrukcijai, visi daugiabučio namo savininkai cirkuliacijos mokestį moka priklausomai ne nuo jų turimo būsto ar kitų patalpų ploto, bet nuo cirkuliacijos sistemos konstrukcijos.

Šilumos tiekėjas negali skaičiuoti mokesčio už nepaskirstytą karštą vandenį, jei jis teisės aktų nustatyta tvarka ir terminais neįrengė tinkamos karšto vandens apskaitos sistemos*Civilinė byla Nr. 3K-7-13-916/2017*

Šilumos kiekis už nepaskirstytą karštą vandenį paprastai susidaro tada, kai karšto vandens vartotojai deklaruoja ne visą faktiškai suvartotą karštą vandenį, o pastate neįrengti nuotolinio valdymo apskaitos prietaisai, leidžiantys šilumos tiekėjui nepriklausomai nustatyti kiekvieno vartotojo suvartojamą karštą vandenį, taip pat tada, kai dėl karšto vandens tiekimo sistemos ypatumų karšto vandens temperatūrai palaikyti (cirkuliacijai) yra suvartojama daugiau šilumos kiekio nei nustatyti normatyvai. Šilumos, kartu ir karšto vandens tiekėjas turi pareigą sutvarkyti karšto vandens apskaitą daugiabučiame name. Todėl kol daugiabučiame name nėra įrengti teisės aktų reikalavimus atitinkantys apskaitos prietaisai, leidžiantys apskaičiuoti faktiškai sunaudotą ir karšto vandens vartotojams nepaskirstytą šilumos kiekį, šilumos tiekėjas neturi teisinio pagrindo paskirstyti šilumos kiekio už nepaskirstytą karštą vandenį visiems daugiabučio namo butų ir kitų patalpų savininkams kaip karšto vandens tiekimo sistemos bendraturčiams.

Sprendimus dėl daugiabučio namo priežiūros priima savininkai; daugiabučio namo administratorius atlieka techninę priežiūrą ir informuoja savininkus apie reikalingus priimti sprendimus, tačiau veikti be savininkų sutikimo jis gali tik išimtiniais atvejais, todėl daugiabučio namo butų savininkai turi būti aktyvūs ir domėtis jiems priklausančiu bendrojo naudojimo turtu, taip pat ir inžinerinėmis konstrukcijomis*Civilinė byla Nr. e3K-3-409-684/2017*

Daugiabučiame name iš bendrojo naudojimo karšto vandens stovo išsiliejo vanduo ir apgadino žemiau esantį butą. Kadangi apgadintas butas buvo apdraustas, draudimo bendrovė atlygino daugiabučio namo buto savininkui žalą ir kreipėsi į daugiabučio namo administratorių, prašydama atlyginti jos patirtus nuostolius. Draudimo bendrovės teigimu, daugiabučio namo administratorius netinkamai prižiūrėjo bendrojo naudojimo vamzdžius, todėl ir atsakomybę už atsiradusią žalą turėtų prisiimti jis, o ne daugiabučio namo savininkai ar jų turtą apdraudę draudikai. Bylą nagrinėję teismai sprendė, kad visais atvejais teisė spręsti dėl bendrojo naudojimo objektų priklauso butų ir kitų patalpų savininkams, o ne daugiabučio administratoriui. Vien faktas, kad pastatas perduotas prižiūrėti administratoriui, savaime nepašalina savininkų atsakomybės už pastato trūkumus, nes daugiabučio namo administratorius neturi galimybės valdyti pastato kaip savininkas (CK 4.22 straipsnio 1 dalis) ir negali be savininkų sutikimo ar tiesioginių nurodymų šiam pastatui daryti ūkinio ar fizinio poveikio. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nurodė, kad daugiabučio namo administratorius, remdamasis techninės apžiūros duomenimis, privalo sudaryti numatomų atlikti darbų planus, tačiau šie planai turi būti svarstomi patalpų savininkų susirinkime ir planuojamiems atlikti darbams turi pritarti patalpų savininkai. Administratorius turi teisę priimti sprendimus tik dėl Statybos įstatymo nustatytų bendrojo naudojimo objektų naudojimo ir priežiūros privalomųjų reikalavimų įgyvendinimo. Nagrinėjamu atveju daugiabučio namo administratorius buvo viešai informavęs namo gyventojus apie

prastą jų daugiabučio namo vandentiekio stovų būklę ir prašė gyventojus jį nuolat informuoti apie menkiausius pastebėtus gedimus, tačiau iki buto užliejimo gyvenamojo namo vandentiekio sistema nebuvo pripažinta esanti avarinės būklės; karšto vandens tiekimo vamzdžių keitimas nevertintinas kaip defektas, kurį namo priežiūrą organizuojantis administratorius turėjo pareigą be bendraturčių sutikimo sutvarkyti, nes natūraliai nusidėvėję vamzdžiai netrukdytų naudoti šių inžinerinių sistemų; daugiabučio namo butų savininkai nesikreipė į administratorių dėl karšto vandens tiekimo vamzdžių pakeitimo ir (ar) remonto, apie jokių papildomus sistemos defektus jo neinformavo. Todėl karšto vandens tiekimo vamzdžių nusidėvėjimas, nesant kompetentingų asmenų, institucijų sprendimo, nėra savaimė tapatinamas su jų avarine būkle ir tokia jų būklė nepripažintina defektu, dėl kurio kyla pavojus žmonių sveikatai ar aplinkai arba galimi dideli materialiniai nuostoliai ir dėl kurio turi būti nedelsiant imamasi veiksmų, nelaukiant daugiabučio namo savininkų pritarimo.

Perkant butą ar kitas patalpas daugiabučiame name, yra būtina aptarti ir teisių į žemės sklypą klausimą, tačiau net jei šis klausimas ir nebuvo aptartas sutartyje, tai netrukdo pirkėjui ir pardavėjui dėl žemės susitarti vėliau; į žemės sklypo dalį pirkėjas gali įgyti ne tik nuosavybės, užstatymo teisę ar nuomoti jį, bet taip pat gali būti nustatyti ir kiti įstatymui neprieštaraujantys žemės naudojimo pagrindai, pavyzdžiui, panauda ar servitutas

Civilinė byla Nr. e3K-7-244-695/2017

Asmuo nusipirko daugiabučiame name butą, tačiau pirkimo–pardavimo sutartyje nebuvo aptartas žemės sklypo pardavimo klausimas, todėl asmuo kreipėsi į teismą, prašydamas pripažinti, kad ta pačia pirkimo–pardavimo sutartimi kartu su butu jis įgijo ir nuosavybės teisę į atitinkamo dydžio žemės sklypą. Asmens teigimu, Žemės įstatyme yra nustatytas privalomas reikalavimas, kad, perleidžiant butą ar kitą patalpą daugiabučiame name, kartu turi būti perleista ir nuosavybės teisė į bendrąją nuosavybę esančią žemės sklypo dalį, reikalingą šiam butui daugiabučiame name naudoti. Bylą nagrinėję teismai sprendė, kad Žemės įstatymas turi būti taikomas drauge su CK 6.394 straipsnio 2 dalimi, pagal kurią pirkėjui su pardavėju nedraudžiama susitarti dėl žemės sklypo dalies, kurią nekilnojamas daiktas, butas ar negyvenamoji patalpa užima ir kuri būtina jam naudoti pagal paskirtį, naudojimo kitokiu teisiniu pagrindu nei nuosavybės teise. Jei daugiabučio namo buto ar kitų patalpų pirkimo–pardavimo sutartyje nebuvo aptartas pirkėjo teisių į žemės sklypą klausimas, pirkėjas ir pardavėjas gali šį trūkumą ištaisyti sudarydami sutartį dėl pirkėjo teisių į žemės sklypą arba gali kreiptis į teismą, prašydami apginti jų pažeistas teises kitu būdu, pavyzdžiui, įpareigoti kitą šalį sudaryti sutartį, nustatyti servitutą, pripažinti, kad šalys susitarė dėl panaudos, ir pan.

BENDROVĖS VADOVŲ IR AKCININKŲ CIVILINĖ ATSAKOMYBĖ

Civilinių bylų skyriaus teisėja Dalia Vasarienė

Vadovai yra svarbiausius sprendimus bendrovių veikloje priimančios asmenys, jie turi valdingus įgalinimus įmonės darbuotojų atžvilgiu ir siekia, kad jų valdomų įmonių veikla būtų teisėta ir ekonomiškai sėkminga. Vadovas atlieka bendrovės valdymo organo funkcijas, kartu jis yra ir bendrovės darbuotojas, nes jis dirba bendrovėje pagal darbo sutartį. Todėl, vadovui savo veiksmais padarius žalą, jo atsakomybė gali būti dvejopa – kaip darbuotojo ir kaip vadovo. Vadovo kaip darbuotojo atsakomybė yra ribota įstatymo nustatytais vidutiniais jo darbo užmokesčio dydžiais, kaip ir kiekvieno kito darbuotojo. Tačiau tais atvejais, kai vadovai pažeidžia jiems įstatymuose nustatytas vadovo pareigas, veikia aplaidžiai ir dėl šių veiksmų įmonės veikla tampa nuostolinga, jiems kyla pareiga atlyginti visą žalą įmonės savininkams (pvz., akcininkams) ir kreditoriams.

Akcininkai investuoja savo turtą į bendrovės veiklą ir, priešingai nei vadovai, neturi įstatymuose nurodytų pareigų bendrovei, todėl turtinė atsakomybė jiems taikoma tik išimtiniais atvejais. Akcininkai turi padengti padarytą žalą tik tuo atveju, jei jie piktnaudžiauja savo ribota atsakomybe ar nusprendžia aktyviai dalyvauti bendrovės veikloje kaip faktiniai vadovai.

Kasacinio teismo praktikoje šiemet buvo gausu bylų, kuriose reiškiami reikalavimai dėl vadovų ir akcininkų atsakomybės už bendrovei ar kreditoriams padarytą žalą. Atsižvelgdamas į praktinį poreikį vienodinti teismo praktiką bendrovių teisės srityje, 2016 m. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas parengė Bendrovės valdymo organų civilinę atsakomybę reglamentuojančių teisės normų taikymo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje apžvalgą (paskelbta biuletenyje „Teismų praktika“ Nr. 45). Apžvalgoje buvo išsamiai aptarti aktualūs išaiškinimai vadovų ir akcininkų civilinės atsakomybės srityje. Po apžvalgos publikavimo 2017 metais išnagrinėtose bylose buvo suformuluotos naujos teisės taikymo taisyklės dėl vadovo ir akcininko civilinės atsakomybės.

Pareiga kreiptis į teismą dėl bankroto bylos įmonei iškėlimo saisto tik formalų įmonės vadovo statusą turintį asmenį; tokia pareiga netaikoma faktiniam vadovui

Civilinė byla Nr. e3K-3-265-611/2017

Byloje kilo klausimas, ar faktinis bendrovės vadovas (t. y. asmuo, kuris nėra paskirtas nustatyta tvarka, tačiau faktiškai atlieka vadovo funkcijas) turi pareigą inicijuoti bankroto bylą, jei įmonė yra nemoki – nebegali padengti savo pradelstų skolų. Šioje byloje nuostoliai bendrovės kreditoriams padidėjo, nes bendrovės vadovai laiku nesikreipė dėl bankroto bylos iškėlimo. Žalos atlyginimą iš tikrosios ir faktinės vadovių solidariai prašė priteisti bankroto administratorius.

Kasacinis teismas sprendė klausimą, ar darbuotoja, kuri nebuvo formaliai paskirta vadove, bet faktiškai atliko vadovei būdingas funkcijas, privalėjo kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo laiku. Teismas atsižvelgė į tai, kad formaliai paskirta vadove visą bendrovės veiklos lai-

kotarpį buvo įmonės akcininkė. Kasacinis teismas nurodė, kad pareiga kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškelimo įstatyme įtvirtinta tik tiems asmenims, kurie turi formalų vadovo statusą, todėl teismas, sprendamas asmens paduoto pareiškimo, kuriuo prašoma iškelti bankroto bylą, priėmimo klausimą, turi įsitikinti, kad besikreipiantis asmuo turi realius vadovo įgaliojimus, t. y. kad pareiškimą pateikiantis asmuo iš tikrųjų yra įmonės vadovas. Taigi įmonės faktinio vadovo paduotas tokio pobūdžio pareiškimas teisme net nebūtų priimtas. Kadangi faktinė vadovė neturėjo teisinės galimybės kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškelimo, tai bankroto bylos inicijavimas teisme negali būti pripažintas jos pareiga ir atitinkamai jai negali būti taikoma civilinė atsakomybė už šios pareigos nevykdymą.

Šioje byloje kasacinis teismas nusprendė, kad faktinei vadovei nekyla pareiga atlyginti žalą, atsiradusią dėl to, kad įmonei laiku nebuvo inicijuota bankroto byla.

Akcininkas turėjo pareigą inicijuoti bankroto bylą, jei jis objektyviai žinojo arba turėjo žinoti apie bendrovės nemokumą

Civilinė byla Nr. 3K-3-89-378/2017

Šioje byloje bankrutuojanti bendrovė prašė priteisti iš vadovo bei akcininkų žalą, padarytos jiems laiku nesikreipus į teismą dėl bankroto bylos iškelimo, atlyginimą. Bendrovė turėjo du akcininkus – vienam priklausė 20 proc. įmonės akcijų, kitam – 80 proc. Pagal tuo metu galiojusias Įmonių bankroto įstatymo nuostatas akcininkai kartu su vadovu turėjo pareigą kreiptis dėl bankroto bylos iškelimo, jei bendrovė yra nemoki (šiuo metu galiojančiame įstatyme tokia pareiga tiesiogiai nenustatyta). Visų atsakovų (akcininkų ir vadovo) pareigos kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškelimo pradžios momentu teismai pripažino datą, kai turėjo būti sušauktas eilinis visuotinis akcininkų susirinkimas ir patvirtintas ieškovės finansinių ataskaitų rinkinys. Eilinis akcininkų susirinkimas faktiškai sušauktas nebuvo.

Kasacinis teismas nesutiko su teismų pozicija, kad vadovui ir akcininkams pareiga inicijuoti bankroto bylą atsirado vienu metu. Vadovui pareiga sužinoti apie bendrovės nemokumą kyla anksčiau nei akcininkams, nes vadovas turi įstatyme nustatytą pareigą stebėti bendrovės finansinę padėtį. Sprendamas dėl akcininkų pareigos inicijuoti bankroto bylą atsiradimo momento, kasacinis teismas pasisakė, kad akcininkų sužinojimo apie nemokumą momentas nesietinas su diena, kurią turėjo įvykti eilinis akcininkų susirinkimas. Akcininkų sužinojimo apie nemokumą momento susiejimas su eilinio kasmetinio akcininkų susirinkimo diena būtų tinkamas tik tuo atveju, jei susirinkimas būtų tinkamai sušauktas ir įvykęs, o visi akcininkai būtų įgiję galimybę sužinoti apie įmonės nemokumą.

Kasacinis teismas pabrėžė, kad kiekvieno akcininko sužinojimo apie nemokumą momentas turi būti nustatomas įvertinus akcininko galimybes sužinoti apie nemokumą. Šios galimybės priklauso nuo jo turimų akcijų skaičiaus bei vaidmens bendrovėje – ar jis aktyviai dalyvauja bendrovės veikloje, ar yra tik pasyvus investuotojas. Skirtingi pareigos kreiptis dėl bankroto bylos iškelimo atsiradimo momentai gali priklausyti nuo to, ar konkretūs bendrovės akcininkai turi akcijų kiekį, suteikiantį balsų daugumą, ar tai yra akcininkai, kurių turimų akcijų kiekis sudaro balsų mažumą ir jie bendrovės valdymui iš esmės neturi įtakos. Taip pat jei daugumos

akcininkas aktyviai dalyvauja įmonės veikloje, t. y. kai iš visų nustatytų aplinkybių galima daryti išvadą, kad akcininkas faktiškai žino apie įmonės finansinę būklę, jo pareiga inicijuoti bankroto bylą gali būti nustatyta netgi ir anksčiau, nei įvyko akcininkų susirinkimas, arba net ir tuo atveju, jei susirinkimas neįvyko.

Šioje byloje kasacinis teismas akcentavo, kad būtina atskirti situacijas, kai akcininkas faktiškai žino apie finansinę bendrovės padėtį, nes dalyvauja įmonės veikloje (ar dėl kitų priežasčių), arba turi žinoti, nes buvo sušauktas akcininkų susirinkimas ir jame jis sužinojo (turėjo sužinoti) apie šią aplinkybę, ir situacijas, kai akcininkas objektyviai nežino ir neturi žinoti, kad įmonė yra nemoki.

Bendrovės vadovui pažeidus įstatyme nurodytas vadovo pareigas kyla civilinė (neribota) atsakomybė už bendrovei padarytą žalą

Civilinė byla Nr. e3K-7-177-701/2017

Šioje byloje bendrovė prašė priteisti iš buvusio vadovo jai padarytos žalos atlyginimą. Bendrovė teigė, kad vadovas netinkamai organizavo medžiagų pristatymą iš tiekėjų ir bendrovės viduje, nekontroliavo vidinės turto apskaitos, todėl, kai pasibaigus jo vadovavimo terminui buvo atlikta inventorizacija, bendrovėje buvo nustatytas medžiagų trūkumas. Pirmosios instancijos teismas ieškinį atmetė, sprenddamas, kad vadovas yra įmonės darbuotojas, o jo, kaip darbuotojo, atsakomybės sąlygos byloje nebuvo įrodytos. Apeliacinės instancijos teismas sprendė, kad vadovo, kaip darbuotojo, atsakomybės sąlygos yra nustatytos, taigi jam atsiranda atsakomybė bendrovei, o ši atsakomybė, kaip ir bet kurio kito darbuotojo, negali viršyti jo trijų vidutinių atlyginimų dydžio. Kasaciniame teisme bendrovė teigė, kad vadovo atsakomybė už byloje nustatytus pažeidimus turėtų būti neribota, nes šiuo atveju jis vertintinas ne kaip darbuotojas, kurio atsakomybė paprastai yra ribota, o kaip vadovas.

Šioje byloje kasacinis teismas išsamiai pasisakė dėl vadovo turtinės atsakomybės rūšies: ar jam taikoma materialinė darbuotojo atsakomybė, ribojama trimis vidutiniais darbo užmokesčiais, ar civilinė vadovo atsakomybė, kai jis turi atlyginti padarytą žalą visiškai. Teismas nurodė, kad vadovui gali būti taikoma ir ribota (materialinė), ir neribota (civilinė) atsakomybė. Konkreti atsakomybės rūšis nustatoma pagal tai, kokias pareigas vadovas pažeidė, o ne pagal tai, kas yra vadovo veiklos adresatas (bendrovės darbuotojai, klientai ir pan.).

Jei vadovas padaro žalos veikdamas pagal savo, kaip vienasmenio įmonės valdymo organo, kompetenciją, jam taikoma civilinė atsakomybė. Nustačius, kad vadovas bendrovei žalą padarė pažeisdamas jam, kaip bendrovės darbuotojui, nustatytas pareigas, kartu nepažeisdamas savo, kaip bendrovės vadovo, kompetencijos, jam taikoma materialinė atsakomybė pagal darbo teisę.

Teismas pažymėjo, kad vadovas įgyja savo kaip vadovo įgaliojimus ne darbo sutarties, bet įstatymo pagrindu, kai akcininkų susirinkimas jį paskiria vadovu, įstatymuose išimtinai vadovui nustatytos pareigos negali būti pakeistos darbo sutartimi, todėl už šių pareigų pažeidimą vadovui taikytina civilinė, o ne materialinė atsakomybė.

Civilinė atsakomybė akcininkui ir vadovui už tyčinio bankroto sukėlimą taikoma tik jei nustatytas priežastinis ryšys tarp sąmoningo blogo įmonės valdymo, nemokios įmonės būklės bloginimo ir įmonės nemokumo*Civilinė byla Nr. e3K-7-115-915/2017*

Šioje byloje atsakovas ėjo bankrutavusios bendrovės direktoriaus pareigas, taip pat dalį laiko buvo vienintelis šios įmonės akcininkas. Ieškovas, bankrutavusios bendrovės kreditorius, suteikė atsakovo valdomai bendrovei paskolą pagal kredito sutartį. Bendrovė bankrutavo, bankrotas buvo pripažintas tyčiniu (sąmoningai siektu), todėl kreditorius, neatgavęs iš bendrovės didelės dalies savo paskolintų pinigų, siekė juos susigrąžinti iš buvusio bankrutavusios bendrovės direktoriaus. Šioje byloje kasacinis teismas pasisakė dėl bankroto pripažinimo tyčiniu sąlygų.

Teismas pažymėjo, kad bankrotui pripažinti tyčiniu nepakanka nustatyti vieną ar kelis tyčinio bankroto požymius, pavyzdžiui, kad bendrovė buvo sudariusi nuostolingą sandorį ar kad perkėlė savo veiklą į naują įmonę. Visais atvejais teismas turi nustatyti, kad būtent tas (ar tie) neteisėtas veiksmai, dėl kurio bankrotas buvo pripažintas tyčiniu, ir sukėlė įmonės nemokumą. Jei nėra priežastinio ryšio tarp sąmoningo blogo įmonės valdymo ir įmonės nemokumo, t. y. įmonė tapo nemoki ne dėl to (arba ne tik dėl to), kad buvo blogai valdoma, tai atskiri tyčinio bankroto požymiai negali lemti išvados, kad įmonė buvo priversta prie bankroto tyčia (sąmoningai).

Iš šios bylos faktų visumos teismas sprendė, kad atsakovas tyčia atliko veiksmus, privedusius įmonę prie bankroto, nes perkėlė bendrovės veiklą į naują bendrovę, kuri toliau veikė pelningai. Dėl šių neteisėtų veiksmų bendrovė nebegalėjo grąžinti kreditoriui dalies paskolos sumos, taigi kreditorius patyrė turtingą žalą. Teismas sprendė, jog nustatytas, kad atsakovas elgėsi neteisėtai ir kad ieškovui kilo žala, pagal įstatymą preziumuojama, jog žala kilo būtent dėl atsakovo neteisėtų veiksmų. Šį priežastinį ryšį atsakovas galėjo paneigti nurodydamas kitas žalos atsiradimo aplinkybes ir pateikdamas tai patvirtinančius įrodymus, tačiau jis neįrodė, kad kreditoriui žala būtų kilusi bet kuriuo atveju, net jei ir nebūtų buvę jo neteisėtų veiksmų. Dėl to kasacinis teismas patenkino kreditoriaus reikalavimą atlyginti žalą.

DRAUDIMO TEISĖ

Civilinių bylų skyriaus teisėjas Andžej Maciejevski

Kiekvienas iš mūsų kasdien rizikuojame susidurti su netikėtais įvykiais, kurie gali sukelti didesnių ar mažesnių nuostolių, kitaip pasunkinti gyvenimą, pvz., gali būti pavogtas turtas, nulūžęs medis gali smarkiai apgadinti automobilį ar namą, galima patirti traumą ar susirgti sunkia liga ir pan. Taip pat mūsų pačių veiksmai gali sukelti nuostolių kitiems, pvz.: eismo įvykio metu gali būti apgadintas kito asmens automobilis. Draudimas – tai priemonė, padedanti apsaugoti nuo tokių nuostolių. Draudimo įmonė, suteikianti draudimą, yra vadinama draudiku, o asmuo, kuris apsidraudžia – draudėju. Draudimas suteikia apsaugą nuo tam tikro draudimo sutartyje nurodyto įvykio (įvykių) sukeltos žalos, o įvykis, nuo kurio apsidraudžiama, vadinamas draudžiamuoju įvykiu. Įvykus draudžiamajam įvykiui, draudimo įmonė sumoka draudimo išmoką draudėjui ar kitam naudos gavėjui. Draudžiamasi gali būti nuo labai įvairių rizikų – potvynio, gaisro, vagystės, turto sužalojimo ar sugadinimo, laukinių gyvūnų padarytos žalos, traumos, kitiems asmenims padarytos žalos ir kt. Tam tikrais atvejais pareigą sudaryti draudimo sutartį nustato įstatymai. Pavyzdžiui, transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimas vairuotojams yra privalomas, ši draudimo rūšis yra ypač aktuali visiems vairuojantiems automobilių ir kitiems eismo dalyviams.

Dalijantis vienu automobiliu (pvz., šeimoje, tarp partnerių, draugų), jį vairuoja keletas asmenų, kurie gali būti skirtingo amžiaus ir turėti skirtingą vairavimo stažą, todėl svarbu, kad draudimo apsauga apimtų visus asmenis, kurie gali vairuoti atitinkamą automobilį. Tais atvejais, kai mašiną pradės vairuoti ir jaunesnio amžiaus vairuotojas ar vairuotojas, turintis mažesnę vairavimo stažą, būtina apie šią aplinkybę informuoti draudimo bendrovę, kad ji galėtų įvertinti pasikeitusią riziką ir atlikti atitinkamus pakeitimus draudimo sutartyje. To nepadarius ir atsitikus draudžiamajam įvykiui, draudimo bendrovė turės teisę reikalauti, kad draudėjas grąžintų jai dalį nukentėjusiam asmeniui sumokėtos draudimo išmokos.

Vis dažniau į užsienį keliaujame automobiliu. Eismo įvykiui įvykus užsienio valstybėje, būtina domėtis, kaip nagrinėjamas eismo įvykis ir nustatomi kalti asmenys bei padarytos žalos dydis. Esant galimybei, patariama dalyvauti procese šiuo klausimu. Jeigu automobilio, sukėlusio eismo įvykį užsienyje, vairuotojas yra kaltas dėl įvykio, bet nebuvo apsidraudęs privalomuoju civilinės atsakomybės draudimu, tai padarytą žalą atlygina šios užsienio valstybės draudikų biuras. Lietuvos draudikų biuras grąžina užsienio draudikų biurui šio sumokėtus pinigus ir vėliau Lietuvos teisme automobilio savininkui (valdytojui) pareiškia reikalavimą juos grąžinti. Kai asmuo, kuriam pareikštas toks reikalavimas, nebuvo informuotas apie užsienio valstybėje vykusį žalos sureguliuavimo procesą ir jam nebuvo suteikta galimybė ginti savo teises, tai šią teisę jis gali įgyvendinti Lietuvos teisme.

Apdraudus automobilį kasko draudimu, jo vagystės atveju draudėjas paprastai turi skubiai perduoti draudimo įmonei automobilio raktelius, kitu atveju rizikuojama likti be draudimo išmokos. Pavėluotas vienų automobilio raktelių perdavimas draudimo įmonei dėl to, kad jie buvo

perduoti ikiteisminio tyrimo institucijai, nedaro mašinos vagystės nedraudžiamuoju įvykiu.

Perdavus automobilį jaunam ar neturinčiam stažo vairuotojui, didėja draudimo rizika, todėl, siekiant nepažeisti draudimo sutarties, reikia apie tai informuoti draudimo įmonę

Civilinė byla Nr. 3K-3-19-695/2017

Automobilio „Volkswagen Passat“ savininkė ir draudėja laikinai paskolino jį savo vyro broliui, o šis mašiną paskolino savo draugui. Draudimo sutartyje buvo nurodyta, kad mašinos nevaivos jaunesni nei 25 metų asmenys, neturintys 2 metų vairavimo stažo. Automobilio „Volkswagen Passat“ savininkė žinojo, kad vyro brolis mašiną paskolino savo draugui. Vyro brolio draugas, važiuodamas automobiliu, padarė eismo įvykį, kurio metu apgadino kitą automobilį „Saab 9-3“. Draudimo bendrovė sumokėjo „Saab 9-3“ savininkui 3527,63 Eur žalos atlyginimą ir pareikalavo iš „Volkswagen Passat“ savininkės sumokėti pusę draudimo išmokos – 1775,25 Eur, nes vyro brolio draugui, kuris vairavo mašiną, nebuvo sukakę 25 metai ir jis neturėjo 2 metų vairavimo stažo. Draudimo įmonė teigė, kad automobilio savininkė, iš anksto neinformavusi apie tai draudimo bendrovės, pažeidė draudimo sutartį. Draudėja sumokėjo draudimo įmonei 1775,25 Eur ir kreipėsi į teismą, reikalaudama šios sumos iš avarijos metu transporto priemonę vairavusio asmens – vyro brolio draugo.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas išaiškino, kad draudėjas ir draudimo įmonė turi bendradarbiauti ne tik sudarydami, bet ir vykdydami draudimo sutartį. Įstatymai nustato, kad draudėjas turi pateikti visą draudimo įmonės prašomą informaciją, kurios reikia norint įvertinti riziką (asmens, vairuojančio apdraustą automobilį, amžius, sveikata, profesija ir kt.). Teismas nurodė, kad jeigu draudimo rizika po draudimo sutarties sudarymo padidėja, tuomet draudėjas turi pranešti apie tai draudimo įmonei. Šiuo atveju „Volkswagen Passat“ savininkė pati pažeidė draudimo sutartį – neinformavo draudimo įmonės, kad padidėjo rizika, – nenurodė, kad mašiną vaivos reikiamo amžiaus nesukakęs ir vairavimo stažo neturintis vyro brolio draugas, todėl jai teko pareiga grąžinti draudimo bendrovei pusę išmokėtos draudimo išmokos. Taigi automobilio savininkė pati kalta dėl savo patirtų nuostolių, todėl ji negali reikalauti juos atlyginti iš jos mašinos eismo įvykio metu vairavusio asmens.

Jeigu asmuo neinformuojamas apie užsienio valstybėje vykstantį procesą dėl žalos suregulavimo ir jam nesuteikiama galimybės jame ginti savo teises, šią teisę jis gali įgyvendinti Lietuvos teisme, kai jam pareiškiamas atgręžtinis reikalavimas

Civilinė byla Nr. 3K-7-338-313/2017

Vokietijoje 2006 m. įvyko eismo įvykis, kurio metu susidūrė automobiliai „Rover 420“ ir „Volkswagen Touran“. Per eismo įvykį apgadintos abi transporto priemonės. Automobilio „Rover 420“, registruoto Lietuvoje, vairuotojas nebuvo apsidraudęs civilinės atsakomybės draudimu, todėl avarijos metu apgadinto automobilio „Volkswagen“ vairuotoja kreipėsi į Vokietijos draudikų biurą ir pareikalavo atlyginti nuostolius. Vokietijos draudikų biurui atsisakius tai padaryti, ji kreipėsi į Vokietijos teismą ir Vokietijos draudikų biuras jai išmokėjo 4095 Eur žalos atlyginimo

ir 3643,71 Eur teisininko išlaidoms apmokėti. Vokietijos draudikų biuras, sumokėjęs apgadintos mašinos „Volkswagen“ savininkei minėtas pinigų sumas, pareikalavo iš Lietuvos draudikų biuro sumokėti 8352,96 Eur nuostoliams atlyginti, tą šis ir padarė. Sumokėjęs atitinkamą pinigų sumą Vokietijos draudikų biurui, Lietuvos draudikų biuras pareikalavo priteisti jam šią sumą iš mašiną „Rover 420“ vairavusio žmogaus, t. y. pareiškė jam atgręžtinį reikalavimą. „Rover 420“ valdytojas apie savo civilinę atsakomybę dėl 2006 m. Vokietijoje įvykusio eismo įvykio metu padarytos žalos sužinojo tik 2011 m. Lietuvos draudikų biurui pareiškus jam reikalavimą. Atsakovas nuo pat pradžių nepripažino savo kaltės dėl eismo įvykio, o apie Vokietijoje vykusį žalos sureguliuavimo procesą nebuvo informuotas, jame nedalyvavo ir neturėjo galimybės išdėstyti savo poziciją.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išplėstinė teisėjų kolegija nurodė, kad asmens teisė į teisminę gynybą yra įtvirtinta Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje, Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30 straipsnio 1 dalyje, Civilinio proceso kodekse. Teismas pažymėjo, kad tam, jog asmuo, kuris yra galbūt atsakingas už eismo įvykį, pasinaudotų savo teise į teisminę gynybą teismo procese, vykstančiame toje valstybėje, kurioje atsitiko eismo įvykis, jis turėtų būti tinkamai apie tokį procesą informuotas ir jam turėtų būti sudarytos realios galimybės jame dalyvauti ir ginti savo teises bei interesus. Tais atvejais, kai asmuo apie eismo įvykio vietas valstybėje vykstantį procesą nebuvo informuotas arba jam nebuvo sudarytos galimybės jame dalyvauti (pavyzdžiui, nebuvo suteikta pakankamai laiko pasirengti teismo procesui ir jame dalyvauti, kt.), vienintelė tokio asmens galimybė įgyvendinti savo teisę į teisminę gynybą yra Lietuvos teismuose, kai juose nagrinėjamas atgręžtinis reikalavimas šiam asmeniui, t. y. reikalavimas grąžinti pinigų sumą, kuri buvo sumokėta užsienyje atlyginant jo padarytą žalą. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nurodė, kad vien tik ta aplinkybė, jog Lietuvos draudikų biuras atlygino Vokietijos draudikų biurui šio sumokėtą draudimo sumą eismo įvykio metu nukentėjusiam asmeniui, savaime nepatvirtina, kad kaltas dėl eismo įvykio yra Lietuvoje registruoto automobilio savininkas, taip pat nepatvirtina realios eismo įvykio metu padarytos žalos dydžio. Šias aplinkybes Lietuvos draudikų biuras turi įrodyti Lietuvos teismuose nagrinėjamoje byloje, kurioje jis reikalauja iš Lietuvos automobilio savininko Lietuvoje grąžinti sumokėtas sumas. Priešingu atveju būtų pažeista automobilio savininko teisė į teisminę gynybą, t. y. teisė apsiginti teisme nuo pareikšto reikalavimo.

Pavėluotas automobilio raktelių perdavimas draudimo įmonei dėl to, kad jie buvo perduoti ikiteisminio tyrimo institucijai, nedaro automobilio vagystės nedraudžiamuoju įvykiu

Civilinė byla Nr. e3K-3-426-684/2017

Ieškovas 2014 m. įsigijo automobilį „Toyota Land Cruiser“, apdraudė jį kasko draudimu. Tais pačiais metais ieškovas buvo išvykęs į kelionę, jo automobilis, pastatytas Maskvoje, buvo pavogtas. Ieškovas kreipėsi į draudimo bendrovę, tačiau ši atsisakė sumokėti draudimo išmoką, nurodydama, kad įvykis yra nedraudžiamasis. Draudimo bendrovė teigė, kad ieškovas jai laiku neperdavė visų automobilio raktelių. Tuomet ieškovas kreipėsi į teismą. Byloje buvo sprendžiamas ginčas dėl to, ar ieškovas tinkamai įvykdė savo pareigą – skubiai, t. y. per 3 darbo dienas,

perduoti visus automobilio užvedimo raktelius.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, kad iš bylos medžiagos matyti, jog vagystę tiriantys Rusijos ikiteisminio tyrimo pareigūnai paėmė pavogtos transporto priemonės registravimo liudijimą bei vienus raktelius, šie vėliau buvo grąžinti ieškovui. Taigi ieškovas perdavė dvejus raktelius draudimo įmonei ir vienus – Rusijos ikiteisminio tyrimo institucijai. Kadangi draudimo taisyklėse nurodyta, jog rakteliai skubiai turi būti pateikti draudimo įmonei ar ikiteisminio tyrimo institucijai, teismas sprendė, kad šioje byloje ši sąlyga įvykdyta. Teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad skubus raktelių perdavimas nėra savitiksliis, tai priemonė, leidžianti įsitikinti, jog transporto priemonė nebuvo pavogta su užvedimo rakteliais, t. y. įvykdyti vagystę nebuvo lengviau, nes tokiu atveju draudimo bendrovė galėtų neprisiimti rizikos. Aplinkybė, jog trečiasis raktelis, atgautas iš Rusijos ikiteisminio tyrimo institucijos, draudimo įmonei buvo perduotas tik gerokai vėliau, neturi teisinės reikšmės, nes per transporto priemonės draudimo sutartyje nustatytą 3 darbo dienų po raštiško pranešimo apie įvykį terminą rakteliai buvo perduoti tinkamiems subjektams – draudimo įmonei ir ikiteisminio tyrimo institucijai, t. y. įvykdyta sąlyga, kad rakteliais nedisponuotų automobilio draudėjas. Teismas konstatavo, kad nėra pagrindo vagystę pripažinti nedraudžiamuoju įvykiu, todėl draudimo bendrovė neturėjo teisės atsisakyti mokėti draudimo išmoką.

DARBO TEISĖ

Civilinių bylų skyriaus teisėjas Antanas Simniškis

Darbo teisė yra sistema teisės normų, reguliuojančių darbdavio ir darbuotojo santykius, taip pat kai kuriuos kitus glaudžiai su tuo susijusius santykius. Ji tradiciškai gali būti apibūdinama kaip teisės šaka, ginanti ir sauganti darbuotojų teises bei interesus. Su darbo teise žmogus susiduria įgyvendindamas savo konstitucinę teisę pasirinkti darbą, pačių darbo santykių metu, naudodamasis teise burtis į profesines sąjungas ar dalyvauti darbo tarybų veikloje, besinaudodamas darbuotojų socialinėmis garantijomis ir kt.

Darbo santykiai gali pasireikšti įvairiomis formomis, viena jų – darbas per laikinojo įdarbinimo įmones. Tokiu atveju darbuotojas darbo sutartį sudaro ne tiesiogiai su ta įmone, kurioje tam tikrą laiką dirbs, bet su laikinojo įdarbinimo paslaugas teikiančia įmone, kuri savo ruožtu darbuotoją dirbti tam tikram laikui siunčia kitam subjektui – vadinamajam darbo naudotojui. Tokiu būdu gali būti išsprendžiamas laikino darbuotojų poreikio padidėjimo klausimas. Pavyzdžiui, sezoniskose srityse darbdaviui papildomų darbuotojų gali reikėti tik tam tikru metu laiku. Lietuvai prisijungus prie Europos Sąjungos, darbuotojai gali per laikinojo įdarbinimo įmones išvykti laikinai dirbti ir į kitas valstybes nares. Tokiu atveju darbuotojui turi būti mokamas ne mažesnis darbo užmokestis nei tuomet, jei šis asmuo būtų tiesiogiai įsidarbinęs pas darbdavį, esantį kitoje valstybėje ES narėje, pas kurį dirbti jis buvo išsiųstas.

Darbo teisės normos ne tik reguliuoja darbdavio ir darbuotojo teises ir pareigas darbo santykių metu, bet taip pat nustato, kokiais atvejais bei kokia tvarka darbo santykiai gali pasibaigti. Pavyzdžiui, Darbo kodekse numatyta, kad darbo sutartis gali būti nutraukiama darbuotojo iniciatyva, darbdavio iniciatyva, abipusiu susitarimu, taip pat dėl tam tikrų objektyvių aplinkybių, kurios nepriklauso nuo šalių valios, ir kt. Paprastai vadovams taikoma liberalesnė nei kitiems darbuotojams atleidimo iš darbo tvarka. Taip užtikrinama, kad nekompetentingas, neefektyviai dirbantis, teisės pažeidimus darantis ar akcininkų pasitikėjimą praradęs vadovas nebegalėtų toliau vadovauti, o jo vietą operatyviai galėtų užimti tinkamesnis asmuo. Tam tikrose srityse dirbantys vadovai (pvz., valstybės institucijų ir įstaigų vadovai, kancleriai, viešųjų sveikatos priežiūros įstaigų vadovai ir kt.) iš darbo atleidžiami taikant specialiąsias, jų veiklą reguliuojančias taisykles. Įmonės (darbdavio) reorganizavimas, pavyzdžiui, kai kelios įmonės sujungiamos į vieną arba viena įmonė suskaidoma į keletą savarankiškų bendrovių, turi būti atliekamas taip, kad joje dirbančių darbuotojų teisės nebūtų pažeistos.

Darbdavio pareigos darbuotojams turi būti vykdomos net ir po įmonės reorganizavimo

Civilinė byla Nr. e3K-3-99-701/2017

Įmonė, užsiimanti kavinių veikla, buvo įsteigta 1993 m., o 2008 m. reorganizuota skaidymo būdu – įmonės turtas bei įsipareigojimai buvo padalyti tarp senosios įmonės ir kelių naujai įsteigtų įmonių, šios tęsė veiklą ir perėmė tam tikrą senosios įmonės veiklos sritį (picerijos, ry-

tietiška virtuvė, kaimo virtuvė ir kt.). Dalis senojoje įmonėje dirbusių darbuotojų buvo perkelta į naujai įsteigtas įmones, o tie, kurie nebuvo perkelti, liko dirbti senojoje bendrovėje. Neperkelti buvo socialiai pažeidžiami darbuotojai, t. y. motinystės ar vaiko priežiūros atostogose buvę darbuotojai. Po reorganizavimo senoji įmonė ėmė mažinti veiklos apimtį, o nuo 2009 m. pabaigos veiklos iš esmės nebevykdė. Įmonėje 2008 m. gruodžio 31 d. dirbo 288 darbuotojai, iš jų 244 buvo vaiko priežiūros atostogose, o 2009 m. gruodžio 31 d. – 166 darbuotojai, iš jų 162 buvo vaiko priežiūros atostogose. Bendrovė 2009 m. uždarė vieną turėtą kavinę, kitas dvi pardavė. 2010 m. sausio–vasario mėn. parduotas beveik visas bendrovės turėtas ilgalaikis turtas, liko tik 260 Lt (72,57 Eur) vertės turto. Vilniaus apygardos teismas 2011 m. vasario 28 d. nutartimi iškėlė įmonei bankroto bylą. Įmonei iškelus bankroto bylą, joje likusių darbuotojų darbo santykiai nutrūko, o kadangi įmonė nebuvo su darbuotojais iki galo atsiskaičiusi, tai jie tapo bankrutuojančios įmonės, jau nebeturėjusios turto, kreditoriais. Įmonės bankroto administratorius kreipėsi į teismą dėl nuostolių atlyginimo priteisimo iš naujai įsteigtų įmonių, kurios, jo manymu, turėjo perimti, bet neperėmė senojoje įmonėje likusių darbuotojų.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas šioje byloje išaiškino, kad įmonės ar verslo (arba jų dalies) perdavimo kitam subjektui (pvz., naujai įsteigta įmonei) atveju darbuotojams taikoma teisės aktuose įtvirtinta garantija. Šios garantijos esmė yra ta, kad įmonės ar verslo perdavimo atveju perdavėjo (t. y. pradinės bendrovės, perduodančios įmonę ar verslą (jų dalį) kitai bendrovei) teisės ir pareigos, kurias perduodanti įmonė turėjo savo darbuotojams, savaime pereina perėmėjui – naujai įmonei, o darbuotojai tampa naujosios įmonės darbuotojais. Teismas šioje byloje nurodė, kad senosios įmonės darbuotojai, kurie įmonės reorganizavimo metu buvo motinystės ir (ar) vaiko priežiūros atostogose ar dėl kitų priežasčių nedirbo, tačiau darbdavys privalėjo palikti jiems darbo vietą, turėjo būti perkelti į tą bendrovę, į kurią jie būtų perkelti pagal savo pareigybę, jei dirbtų, arba į tą bendrovę, į kurią atitinkamai perkeltas konkretus senosios įmonės padalinys. Teismas konstatavo, kad naujai įsteigtos įmonės, neperimdamos socialiai pažeidžiamų darbuotojų, elgėsi nerūpestingai ir tokiais veiksmais padarė žalą pradinei bendrovei. Teismas nurodė, kad tuo atveju, jeigu naujosios įmonės būtų įvykdžiusios savo pareigą perimti darbuotojus, tai senajai įmonei nebūtų tekusi pareiga atsiskaityti su šiais darbuotojais, nes tai būtų jau naujųjų darbdavių pareiga. Šios naujosios įmonės, neperėmusios darbuotojų, taip išvengė savo pareigų ir neteisėtai perkėlė jas senajai įmonei, dėl to turi atlyginti jai padarytą žalą.

Darbuotojams, dirbantiems kitoje Europos Sąjungos valstybėje per laikinojo įdarbinimo įmones, darbo užmokestis turi būti mokamas toks, lyg jie būtų toje valstybėje įsidarbinę tiesiogiai

Civilinė byla Nr. 3K-3-306-248/2017

Ieškovė 2015 m. įsidarbino Lietuvos laikinojo įdarbinimo įmonėje bendrosios praktikos slaugytoja pagal neterminuotą darbo sutartį, jos darbo vieta buvo nustatyta Švedijoje. Darbo sutartyje, be kita ko, buvo sutarta, kad darbuotojos atlyginimas bus skaičiuojamas pagal išdirbtas valandas. Buvo susitarta, kad darbuotojai bus taikomos Europos Sąjungos (toliau – ES) direktyvos, skirtos komandiruotų darbuotojų teisėms, nuostatos. Švedijoje ieškovė dirbo slaugytojos darbą keliose sveikatos priežiūros įstaigose. 2016 m. ieškovė nutraukė darbo sutartį, nes jai 2

mėnesius nebuvo mokamas atlyginimas, ir kreipėsi į teismą dėl nesumokėtos darbo užmokesčio dalies priteisimo.

Pagal ES Komandiruočių darbuotojų direktyvą darbdavys komandiruotam darbuotojui už laiką, išbūtą komandiruočiuje, turi mokėti toje valstybėje, į kurią komandiruojama, nustatytą minimalų atlyginimą. Tuo tarpu pagal kitą ES direktyvą, taikomą darbuotojams, dirbantiems per laikinojo įdarbinimo įmones, darbuotojui taikoma didesnė apsauga – atlyginimas už kitoje valstybėje dirbamą darbą jam turi būti mokamas bent toks (ne mažesnis), koks būtų mokamas, jeigu tas asmuo, pas kurį darbuotojas dirba, būtų jį įdarbinęs toje pačioje darbo vietoje tiesiogiai, o ne per laikinojo įdarbinimo įmonę.

Bylai pasiekus Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą, teisėjų kolegija turėjo nuspręsti, kokia apsauga taikoma darbuotojai – ar ji yra komandiruota darbuotoja ir jai priklauso tik minimalus atlyginimas Švedijoje, ar ji turi būti saugoma kaip dirbanti per laikinojo įdarbinimo įmonę ir dėl to prilyginta tiesiogiai toje pačioje darbo vietoje įdarbintiems darbuotojams. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas konstatavo, kad ieškovė pas šį darbdavį (laikinojo įdarbinimo įmonę, su kuria pasirašė darbo sutartį) niekada nedirbo Lietuvoje, todėl negalima teigti, kad ji buvo tik laikinai išsiųsta į komandiruočių į Švediją. Jos darbo sutartis buvo sudaryta žinant, kad ji dirbs tik Švedijoje, todėl ji neatitinka komandiruočio darbuotojo sąvokos ir jai priklauso didesnė apsauga pagal teisės aktus, reglamentuojančius darbą per laikinojo įdarbinimo įmones. Be to, teismas nusprendė, kad darbuotojui su darbdaviu darbo sutartyje taip pat nedraudžiama susitarti, jog darbuotojui bus taikomos ir komandiruočio darbuotojo garantijos. Kadangi dėl to šalys susitarė darbo sutartyje, ieškovei iš darbdavio buvo priteisti ir dienpinigiai, kurie priklauso pagal Komandiruočių darbuotojų direktyvą ir ją įgyvendinančius įstatymus.

Viešosios sveikatos priežiūros įstaigos vadovo atleidimas iš pareigų negali būti nemytuotas

Civilinė byla Nr. 3K-3-326-684/2017

Ieškovė nuo 1997 m. dirbo pirminės sveikatos priežiūros centro vyriausiąja gydytoja. Darbo sutartis su ieškove buvo sudaryta 2013 m. penkerių metų laikotarpiui, tačiau 2016 m. sutartis nutraukta. Prieš nutraukiant darbo sutartį, ieškovei tą pačią dieną buvo įteikti du pasiūlymai nutraukti darbo sutartį šalių susitarimu. Nors ieškovė nesutiko, ji buvo atšaukta iš pareigų, o darbo sutartis buvo nutraukta. Ieškovė prašė pripažinti jos atšaukimą iš viešosios sveikatos priežiūros įstaigos vadovo pareigų bei terminuotos darbo sutarties nutraukimą neteisėtais, priteisti vidutinį darbo užmokestį už likusį darbo sutarties galiojimo laiką; priteisti vidutinį darbo užmokestį už visą priverstinės pravaikštos laiką, neturtinės žalos atlyginimą bei palūkanas.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, kad įprastai vadovams taikomos kitokios, paprastesnės nei kitiems darbuotojams, atleidimo iš pareigų taisyklės. Tačiau teismas nurodė, kad viešosios sveikatos priežiūros įstaigos vadovui galioja Lietuvos Respublikos sveikatos priežiūros įstaigų įstatymas, kuris nurodo taikyti Darbo kodekso normas, o šios normos nenustato darbuotojo atleidimo galimybės nenurodant atleidimo motyvų. Todėl teismas išaiškino, kad tais atvejais, kai viešosios sveikatos priežiūros įstaigos vadovas yra atšaukiamas iš pareigų, tai gali

būti padaryta tik esant atšaukimo priežastims ir nurodžius tokio atšaukimo motyvus. Atleidus sveikatos priežiūros įstaigos vadovą be jokių motyvų ir paaiškinimų, būtų pažeidžiama jo teisė žinoti, kokių pagrindų jis yra atleistas, bei ginčyti tokį atleidimą ar reikšti kitokius reikalavimus, susijusius su atleidimu. Teismas pažymėjo, kad ieškovei nebuvo atskleistos jos atleidimo iš einamų pareigų priežastys, o tai lemia išvadą, kad nebuvo teisėto pagrindo atšaukti ieškovę iš pareigų.

SKOLŲ NURAŠYMAS BANKROTO METU

Civilinių bylų skyriaus teisėjas Vincas Verseckas

Pagal Lietuvoje galiojančius įstatymus bankrotuoti gali tiek įmonė, tiek fizinis asmuo. Kai įmonė ar fizinis asmuo pripažįstamas bankrutavusiu, dalis jų skolų nurašoma. Paprastai įmonės bankrotą paskelbia teismas, tačiau įstatymas numato galimybę įmonės bankroto procesą vykdyti ir ne teisme. Tokiu atveju įmonės bankroto klausimą svarsto tos įmonės kreditorių susirinkimas, o pati procedūra yra paprastesnė ir pigesnė negu teisme. Tuo tarpu fizinis asmuo bankrutavusiu gali būti pripažintas tik teisme, kuris sprendžia dėl nemokaus žmogaus skolų apmokėjimo galimybių ir dalies jų nurašymo. Kai kuriuos svarbesnius šių bankroto procedūrų aspektus 2017 metais savo praktikoje yra aptaręs kasacinis teismas.

Sprendimą dėl įmonės bankroto proceso ne teismo tvarka priima kreditoriai, kurie turi įsitikinti, kad įmonė neturi jokių teisminių ginčų su kreditoriais ir nėra pradėtas skolos išieškojimas iš jos turto. Jeigu įmonė turi nebaigtų teisminių ginčų su kreditoriais arba iš jos turto jau pradėtas skolos išieškojimas, kreditoriai negali priimti nutarimo pradėti įmonės bankroto procesą ne teismo tvarka. Kreditoriai, kurie nesutinka su kreditorių susirinkimo nutarimu, manydami, kad kreditorių nutarimas dėl nemokios įmonės bankroto ne teismo tvarka neatitinka įstatymo ar kitaip pažeidžia jų teisėtus interesus, turi teisę tokį kreditorių susirinkimo nutarimą skųsti teismui.

Fiziniam asmeniui bankroto byla iškeliama, kai nustatoma, kad žmogus negali grąžinti skolų, nesant tokio asmens tyčinių, nesąžiningų veiksmų ir jam nesiekiant išvengti skolų mokėjimo. Nemokumą nustato teismas, atsižvelgdamas į asmens turimą turtą ir skolų dydį. Nustatęs, kad žmogaus skolos viršija turtą, teismas iškelia bankroto bylą.

Kai asmeniui iškeliama bankroto byla, sudaromas jo mokumo atkūrimo planas, kuriame nustatomas bankrutuojančio asmens skolų dydis, jo turimo turto kiekis, turto pardavimo ir skolų grąžinimo tvarka, taip pat lėšų, reikalingų skolininkui pragyventi, dydis ir kitos priemonės mokumui atkurti. Tokio plano bankrutuojantis asmuo privalo sąžiningai laikytis, nes tik tai gali padėti nurašyti beviltiškas skolas. Planą galima pakeisti (patikslinti, patobulinti, pan.) tik reikšmingai pasikeitus aplinkybėms. Jeigu teismas dėl kokių nors priežasčių atsisako patvirtinti mokumo atkūrimo plano pakeitimus, fizinio asmens bankroto byla dėl to nėra nutraukiama ir nepasibaigia, ji vyksta toliau pagal ankstesnę teismo patvirtintą planą. Iki 2016 metų asmens mokumo atkūrimo planas turėjo būti įvykdomas per penkerius metus, o dabar šis terminas sutrumpintas iki trejų metų, nes taip palankiau tam, kuris bankrutuoja. Dėl tokio įstatymo pakeitimo teismai 2017 metais turėjo spręsti, ar planas, kuris pagal ankstesnį įstatymą buvo sudarytas penkeriems metams, savaime dėl įstatymo pasikeitimo turi būti sutrumpinamas iki trejų metų. Kasacinis teismas nurodė, kad tokiu atveju plano vykdymo trukmė nėra trumpinama automatiškai, bet reikia kiekvienu atveju iš naujo įvertinti žmogaus galimybes grąžinti skolas.

Jeigu teismas netenkino fizinio asmens pareiškimo ir bankroto bylos neiškėlė, tai toks asmuo gali bet kada antrą kartą kreiptis į teismą su pakartotiniu prašymu iškelti bankroto bylą,

tačiau turi nurodyti, kokios aplinkybės pasikeitė nuo pirmojo nesėkmingo bandymo iškelti bankroto bylą.

Kreditorių susirinkimo nutarimas pradėti įmonės bankroto procesą ne teismo tvarka yra neteisėtas, jeigu prieš priimant nutarimą bent vienas iš kreditorių yra teisme pareiškęs įmonei turtinius reikalavimus arba iš įmonės jau pradėtas skolos išieškojimas

Civilinė byla Nr. 3K-3-302-313/2017

Įmonės kreditorius (SODROS teritorinis skyrius) prašė panaikinti įmonės kreditorių susirinkimo nutarimus, kuriais nuspręsta įmonės bankroto procedūras vykdyti ne teismo tvarka. Jis teigė, kad pagal įstatymą draudžiama inicijuoti įmonės bankroto procesą ne teismo tvarka, jeigu iki sprendimo pradėti bankrotą priėmimo įmonė turėjo nebaigtų teisminių ginčų su kreditoriais arba iš jos turto buvo vykdomas skolos išieškojimas. SODROS teritorinio skyriaus nuomone, įmonės kreditoriai ginčijamais nutarimais šį draudimą pažeidė, nes SODROS teritorinis skyrius skolos (laiku nesumokėtų socialinio draudimo įmokų) išieškojimą iš įmonės turto pradėjo 2016 m. liepos 21 d., o kreditorių susirinkimo nutarimas, kuriuo nuspręsta pradėti įmonės bankroto procesą ne teismo tvarka, buvo priimtas tik liepos 29 d. Įvertinęs šias aplinkybes ir įstatyme nustatytą draudimą inicijuoti bankroto procesą ne teismo tvarka, jeigu iš įmonės pradėtas skolos išieškojimas, kasacinis teismas nurodė, kad kreditoriai tokio nutarimo negalėjo priimti.

Įmonės kreditorius, kuris nedalyvavo byloje dėl kreditorių susirinkimo nutarimo pradėti bankrotą ne teismo tvarka panaikinimo, negali skųsti šioje byloje priimto teismo sprendimo, bet gali savarankiškai pateikti teismui skundą dėl to paties nutarimo panaikinimo

Civilinė byla Nr. 3K-3-195-219/2017

Įmonės kreditoriai priėmė nutarimą vykdyti įmonės bankroto procesą ne teismo tvarka. Tačiau du kreditoriai pateikė teismui skundą dėl tokio kreditorių nutarimo pripažinimo neteisėtu ir jo panaikinimo, bet netrukus to skundo atsisakė, todėl teismas atsisakymą priėmė ir bylą dėl kreditorių susirinkimo nutarimo panaikinimo nutraukė. Taigi kreditorių susirinkimo nutarimas dėl bankroto iškėlimo ne teismo tvarka liko galioti. Vėliau apie tai sužinojęs trečiasis kreditorius pateikė skundą dėl teismo nutarties, kuria nutraukta ši byla, ir teismas šį skundą priėmė. Kasacinis teismas nurodė, kad teismai neturėjo priimti trečiojo kreditoriaus skundo dėl teismo sprendimo nutraukti bylą, nes tas kreditorius nedalyvavo byloje pirmosios instancijos teisme, todėl negali skųsti teismo sprendimo apeliacinės instancijos teismui. Trečiasis kreditorius galėjo ginti savo teises įstodamas į bylą pirmosios instancijos teisme kaip bendraieškis kartu su pirmaisiais dviem kreditoriais arba kaip trečiasis asmuo pareiškėjų pusėje. Jis taip pat galėjo iškelti savarankišką bylą, pateikdamas skundą dėl kreditorių nutarimo panaikinimo.

**Teismui nepatvirtinus pakeisto žmogaus mokumo atkūrimo plano, bankroto byla ne-
nutraukiama, procesas toliau vyksta pagal ankstesnį planą***Civilinė byla Nr. e3K-3-263-313/2017*

Bankroto administratorius prašė teismo patvirtinti patikslintą bankrutuojančių asmenų (sutuoktinių) mokumo atkūrimo planą, tačiau teismai atsisakė patvirtinti pakeistą planą nustatę, jog bankrutuojantys asmenys buvo nesąžiningi – nesistengė atkurti savo mokumo ir nemo-kėjo plane nustatytų įmokų skoloms padengti. Nenustatę pagrindo patvirtinti pakeistą mokumo atkūrimo planą, teismai bankroto bylą nutraukė. Kasacinis teismas tokius teismų sprendimus pakeitė, nes, jo nuomone, nepatvirtinus naujo (pakeisto) plano, liko galioti anksčiau teismo pa-tvirtintas mokumo atkūrimo planas, taigi bankroto byla negalėjo būti nutraukta, o procesas turėjo toliau vykti pagal ankstesnį planą. Nutraukus bankroto bylą žmonės atsidūrė blogesnėje teisinėje padėtyje, nei buvo kreipimosi į teismą metu, todėl tokią situaciją reikėjo ištaisyti.

**Kai vieną kartą jau buvo atsisakyta iškelti bankroto bylą, į teismą su pakartotiniu pra-
šymu iškelti fizinio asmens bankroto bylą galima kreiptis, jeigu pasikeitė kokios nors
bylai iškelti svarbios aplinkybės***Civilinė byla Nr. 3K-3-355-695/2017*

Vyras ir žmona prašė teismo jiems iškelti bankroto bylą, tačiau teismai atsisakė tai daryti, nes paaiškėjo, kad jie į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo jau kreipėsi prieš aštuonis mėnesius ir tuomet teismai nusprendė bankroto bylos nekelti, nes pareiškėjai buvo nesąžiningi (turėdami darbo rinkoje labai paklausias ir konkurencingas specialybes, taip pat pakankamai profesinės patirties, jie nedėjo jokių pastangų atkurti mokumą, susirasti geriau mokamą darbą ar užsiimti individualia veikla). Tačiau kasacinis teismas nurodė, kad antrą kartą pateiktas pareiškimas dėl bankroto bylos iškėlimo buvo nepagrįstai atmestas, nes teismai neįvertino pasikeitusių aplinky-bių, t. y. gerokai padidėjusių sutuoktinių atlyginimų, kurie galėtų rodyti, kad sutuoktiniai pra-dėjo dėti pastangas padidinti savo pajamas ir grąžinti skolas. Kasacinis teismas taip pat nurodė, kad teismas turi teisę atsisakyti priimti antrąjį pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo tik tada, kai yra akivaizdu, jog nepasikeitė jokios aplinkybės, o šioje byloje pajamų padidėjimas buvo aiškus aplinkybių pasikeitimas.

CIVILINIO PROCESO PRINCIPAI IR TAISYKLĖS

Civilinių bylų skyriaus teisėjas Donatas Šernas

Civilinis procesas yra taisyklių, kurios nustato civilinių bylų nagrinėjimo teismuose bei teismų sprendimų priverstinio vykdymo tvarką, sistema. Civilinis procesas veikia remiantis principais: teisingumą vykdo tik teismai, asmuo turi teisę kreiptis į teismą, bylos procesas turi būti ekonomiškai ir pan. Vienas iš esminių civilinio proceso principų – bylos medžiagos viešumas, kuris užtikrina, kad proceso dalyviams ir visuomenei būtų sudarytos sąlygos žinoti apie teismuose nagrinėjamas bylas, bylą nagrinėjančio teismo sudėtį, bylose sprendžiamus ginčus ir priimtus teismo sprendimus. Šis principas saugo nuo slapto teisingumo vykdymo be visuomenės kontrolės, taip pat tai yra viena iš priemonių, padedančių palaikyti pasitikėjimą teismais. Tačiau šis principas turi išimčių, kurios taikomos siekiant apsaugoti jautrią informaciją apie byloje dalyvavusius asmenis ar jų ginčą, ypač šeimos ar komercinėse bylose, kurios paviešinimas gali pakenkti asmeniui ar jo vykdomai veiklai. Tam įstatymai įtvirtina dvi priemones: teismo teisę pripažinti nevieša bylos medžiagą ar jos dalį, kuri taptų neprieinama byloje nedalyvaujantiems asmenims, arba nagrinėti bylą uždareme teismo posėdyje, kai ne tik bylos medžiaga, bet ir dalyvavimas teismo posėdyje visuomenei būtų apribotas. Kokiais atvejais tai gali būti daroma, išaiškinta Teismo praktikoje.

Asmuo, norintis iškelti civilinę bylą kitam asmeniui ar įmonei, paprastai privalo sumokėti nustatyto dydžio žyminį mokestį, kuris skirtas apsispręsti, ar tikrai būtina kreiptis į teismą, galbūt ginčą geriau ir pigiau būtų išspręsti taikiu būdu. Žyminio mokesčio dydis skiriasi priklausomai nuo to, ar asmuo ginčijasi dėl turto, ar jo reikalavimas yra turtinio pobūdžio. Kai asmuo teisme iškelia ginčą dėl turto, žyminio mokesčio dydis priklauso nuo turto, dėl kurio ginčijamasi, vertės – kuo vertingesnis turtas, tuo didesnis žyminis mokestis. Jeigu ginčas kyla ne dėl turto, žyminio mokesčio dydis yra fiksuotas įstatyme. Kai byloje pareiškiamas ne vienas, o keli reikalavimai (turtiniai ar neturtiniai), žyminis mokestis mokamas už kiekvieną iš jų. Tačiau jei kuris nors reikalavimas yra ne savarankiškas, bet neatskiriamai susijęs su pagrindiniu reikalavimu, už jį atskirai žyminio mokesčio mokėti nereikia, nes pareiga sumokėti žyminį mokestį negali apsunkinti asmens teisės kreiptis į teismą.

Be žyminio mokesčio teismui, asmuo inicijuojantis bylą gali turėti ir advokato atstovavimo išlaidų, kurias jis gali susigrąžinti iš kitos šalies tik laimėjęs bylą. Bet net ir laimėjęs bylą už atstovavimą sumokėti pinigai asmeniui nėra priteisiami iš kitos šalies automatiškai, nes teismui reikia pateikti dokumentus, kurie patvirtintų, kad tie pinigai iš tikrųjų buvo sumokėti advokatai. Įsitikinti, kad pinigai už atstovavimo paslaugas buvo sumokėti būtent advokatai, yra svarbu siekiant išvengti piktnaudžiavimo klientų pasitikėjimu pagrindiniais ir profesionaliais teisinių paslaugų teikėjais – advokatais.

Kai civilinė byla yra iškeliama, ginčas teisme vyksta abiem šalims teikiant kuo daugiau įrodymų, kurie patvirtintų jų poziciją. Bylą laimi tas, kurio įrodymai yra įtikinamesni ir nekelia abejonių. Įrodymų pateikimas teismui yra ne tik ginčo šalių teisė, bet ir jų pareiga, todėl, jeigu

kuri nors šalis įrodymų pateikimo teismui pareigą vykdo netinkamai, jai gali kilti rimtų pasekmių, pavyzdžiui, jeigu ginčo šalis sunkina įrodymų rinkimą ir nebendradarbiauja, visos abejonės dėl įrodymų pakankamumo aiškinamos tokios šalies nenaudai.

Sudėtingose civilinėse bylose teisėjas negali išspręsti ginčo be specialių žinių, kurias turi tik tam tikros srities specialistai (vadinamieji ekspertai), todėl ginčo šalys gali prašyti teismo skirti ekspertus pateikti savo išvadas dėl ginčo, tačiau sprendimą dėl konkretaus eksperto skyrimo priima teismas. Kasacinis teismas savo praktikoje yra nurodęs, kad eksperto skyrimas yra labai svarbi procedūra, kadangi nuo eksperto išvados daugiausia priklauso bylos baigtis.

Civilinės bylos medžiaga gali būti pripažinta nevieša tik išimtiniais atvejais, nes bylos medžiagos viešumas yra vienas svarbiausių proceso principų

Civilinė byla Nr. 3K-3-72-421/2017

Žmogus, pasirašęs su banku paskolos sutartį, pradėjo teisminį ginčą dėl palūkanų dydžio, o bankas paprašė teismo visą bylą pripažinti nevieša ir skirti uždara teismo posėdį, remdamasis tuo, kad informacija, susijusi su palūkanų dydžiu ir jo nustatymu, yra banko komercinė paslaptis. Kasacinis teismas nurodė, kad banko prašymas yra nepagrįstas, nes bankas nepaaiškino, kokia konkreti informacija yra jo komercinė paslaptis, o pirmosios instancijos teismas, paskirdamas uždara teismo posėdį, nenurodė jokių motyvų. Teismas, gavęs prašymą dėl byloje pateiktos informacijos saugumo užtikrinimo, t. y. bylos medžiagos ar jos dalies pripažinimo nevieša, visų pirma turėtų spręsti, ar pateikta informacija dėl tam tikrų priežasčių (pvz., asmens privatumo ir pan.) laikytina saugotina ir turėtų būti neprieinama kitiems asmenims. Jei teismas nustato tokios apsaugos būtinumą, jis turėtų spręsti dėl bylos neviešumo apimties: ar viešai neprieinama turi būti pripažinta tik konkreti byloje esanti informacija, ar visa bylos medžiaga. Tik išimtiniais atvejais, atsižvelgdamas į saugotinos informacijos ir ginčo pobūdį, jo dalyką, šalių ypatumus ir kitas reikšmingas aplinkybes, kai bylos medžiagos dalies neviešumas negali užtikrinti privataus ar viešojo intereso apsaugos, teismas gali skirti uždara teismo posėdį atskirų įrodymų nagrinėjimui arba uždara visos bylos nagrinėjimą, taip pat pripažinti nevieša visą bylos medžiagą.

Reikalavimas dėl bendravimo su vaiku skyrybų byloje atskiru žyminiu mokesčiu neapmokestinamas, nes toks ginčas yra neatskiriama susijęs su pagrindiniu reikalavimu – nutraukti santuoką, už kurį mokamas vienas žyminis mokestis

Civilinė byla Nr. e3K-3-141-378/2017

Vyras skundėsi kasaciniam teismui, kad žemesnės instancijos teismas atsisakė nagrinėti jo reikalavimą dėl bendravimo su vaikais po skyrybų byloje, kurioje buvo sprendžiamas jo ir vaikų mamos santuokos nutraukimo klausimas, nes nebuvo sumokėtas papildomas žyminis mokestis už tokio ginčo išsprendimą teisme. Kasacinis teismas nurodė, kad papildomo žyminio mokesčio už ginčą dėl bendravimo su vaikais skyrybų byloje nereikėjo mokėti, nes tai yra neturtinis reikalavimas, neatskiriama susijęs su pagrindiniu skyrybų byloje reiškiamu reikalavimu, t. y. reikalavimu nutraukti santuoką, už kurį mokamas žyminis mokestis kaip už vieną neturtinio pobūdžio reikalavimą.

Kai už advokato paslaugas klientas sumoka ne tiesiogiai pačiam advokatui, bet per tarpininką, sumokėtus pinigus galima susigrąžinti iš ginčą pralaimėjusios pusės, tik jeigu advokatas iš tikrųjų suteikė paslaugas ir jeigu pinigai pasiekė advokatą, o ne liko pas tarpininką

Civilinė byla Nr. 3K-3-7-687/2017

Bylą laimėjusi šalis norėjo susigrąžinti advokatui išleistus pinigus, tačiau teismai jai priteisė tik tą dalį, kuri buvo tiesiogiai sumokėta advokatui, o likusią dalį, sumokėtą advokato tarpininkui (teisinių paslaugų įmonei), atsisakė priteisti. Kasacinis teismas sutiko su tokiais teismų sprendimais, nes bylą laimėjusi šalis nepateikė įrodymų, kurie patvirtintų, kad tarpininkui sumokėti pinigai iš tiesų pasiekė advokatą ir kad būtent advokatas, o ne tarpininkas, už šią sumą suteikė konkrečias paslaugas. Kasacinis teismas papildomai nurodė, kad pinigai advokatui gali būti sumokami pagal paties advokato išrašytus dokumentus, pavyzdžiui, jam išdavus grynųjų pinigų priėmimo kvitą, sąskaitą už teisinę paslaugą, PVM sąskaitą faktūrą arba sumokėjus tiesiogiai banko pavedimu ir pan.

Jeigu ginčo šalis sunkina įrodymų rinkimą ir nebendradarbiauja, visos abejonės dėl įrodymų pakankamumo aiškinamos tokios šalies nenaudai

Civilinė byla Nr. 3K-3-78-686/2017

Įmonė pagal sutartį naudojo kitų asmenų patalpomis savo veiklai vykdyti, tačiau patalpų savininkai netikėtai nutraukė sutartį, pakeitė pastato užraktus ir pareikalavo iš įmonės sumokėti komunalinius mokesčius, o įmonė reikalavo iš patalpų savininkų grąžinti jose likusius daiktus ir sumokėti už daiktus, kurių nebegalima grąžinti. Patalpų savininkai daiktų negrąžino, nes įmonė nepateikė daiktų sąrašo ir dokumentų, kurie rodytų, kad tie daiktai priklauso įmonei. Ginčą spręsdami teismai nustatė, kad nei įmonė, nei patalpų savininkai nepateikė daiktų įsigijimą patvirtinančių dokumentų, tačiau pabrėžė, kad tai nėra vienintelis įrodymas, kuriuo vadovaudamasis teismas gali nuspręsti dėl turto priklausymo konkrečiam asmeniui. Spręsdami dėl daiktų grąžinimo, teismai atsižvelgė į tai, kad patalpose įmonė sumontavo įvairią gamybos įrangą, vykdė gamybos veiklą, valdė, naudojo gamybos įrangą ir disponavo ja savo vykdomoje veikloje. Kasacinis teismas šioje byloje nurodė, kad patalpų savininkai nebendradarbiavo su įmone, neįsileido jos atstovų į patalpas, kad jie galėtų patikslinti patalpose likusių daiktų kiekį, todėl visos abejonės dėl daiktų priklausymo sprendė įmonės naudai ir įpareigojo patalpų savininkus grąžinti patalpose likusius daiktus įmonei.

Kai ekspertizę atlikti pavedama tik vienos iš šalių pasiūlytam ekspertui, teismas privalo išsamiai pagrįsti savo sprendimą, nes nuo eksperto išvados daugiausia priklauso bylos baigtis

Civilinė byla Nr. 3K-3-87-969/2017

Byloje teismui reikėjo nustatyti, kokia žala buvo padaryta medžio apdirbimo įrenginiams, kurių savininkė (įmonė) negalėjo išsivežti iš patalpų, nes jų savininkai nutraukė patalpų nuomos

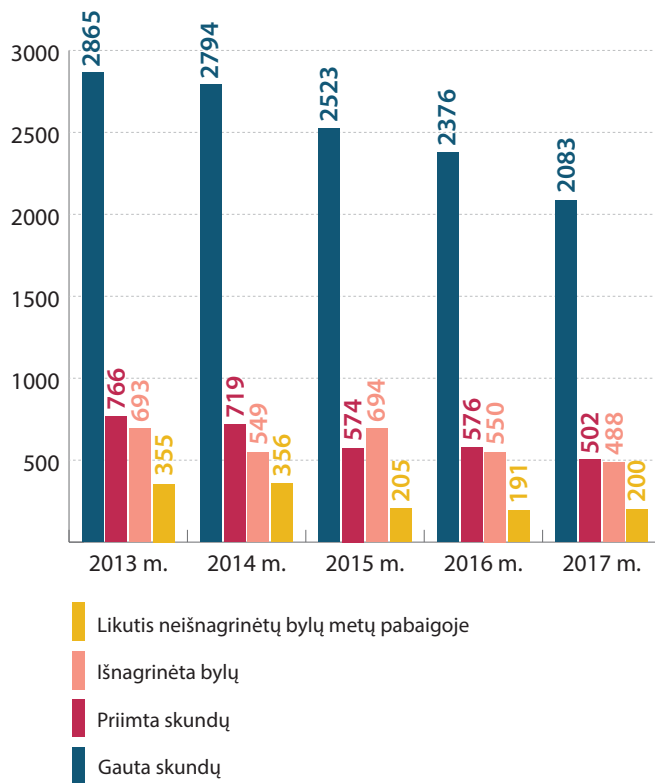
sutartį ir neleido į jas patekti bei nesirūpino įrenginių apsauga nuo vandens ir kitų nepalankių oro sąlygų. Ginčo šalys prašė paskirti ekspertizę žalai nustatyti ir siūlė skirtingus ekspertus, kurie apskaičiuotų įrenginių nuvertėjimą. Teismai pasirinko vieną iš siūlomų ekspertų, nepaaiškindami savo sprendimo. Kasacinis teismas nurodė, kad kai šalys nesutaria dėl eksperto kandidatūros ir prieštarauja dėl kitos šalies pasiūlyto eksperto, skiriant ekspertą visada reikia ieškoti kompromiso: neskirti nė vieno bylos šalių siūlomo eksperto, o pasirinkti kitą ekspertą; skirti abiejų šalių siūlomus ekspertus; sudaryti ekspertų grupę ir į ją skirti šalių siūlomus ekspertus ar pan., o jeigu kompromisas neįmanomas – vienos iš šalių pasiūlyto eksperto paskyrimą išsamiai paaiškinti, kad liktų kuo mažiau abejonių dėl eksperto patikimumo: nurodyti argumentus, kodėl nebuvo galimybės teismo ekspertizę pavesti atlikti teismo iniciatyva parinktam ekspertui, kodėl į ekspertizės atlikimą nebuvo įtrauktas kitos šalies siūlomas ekspertas, taip pat nurodyti, kokiais kriterijais remiantis ekspertizė buvo pavesta atlikti konkrečiam ekspertui, bei pagal šiuos kriterijus pagrįsti savo pasirinkimą.

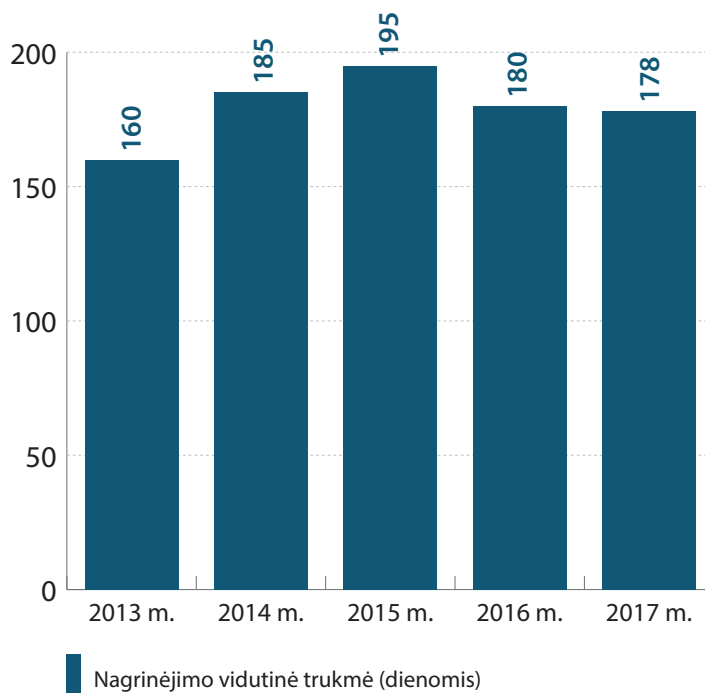
STATISTIKA

CIVILINIŲ BYLŲ STATISTIKA

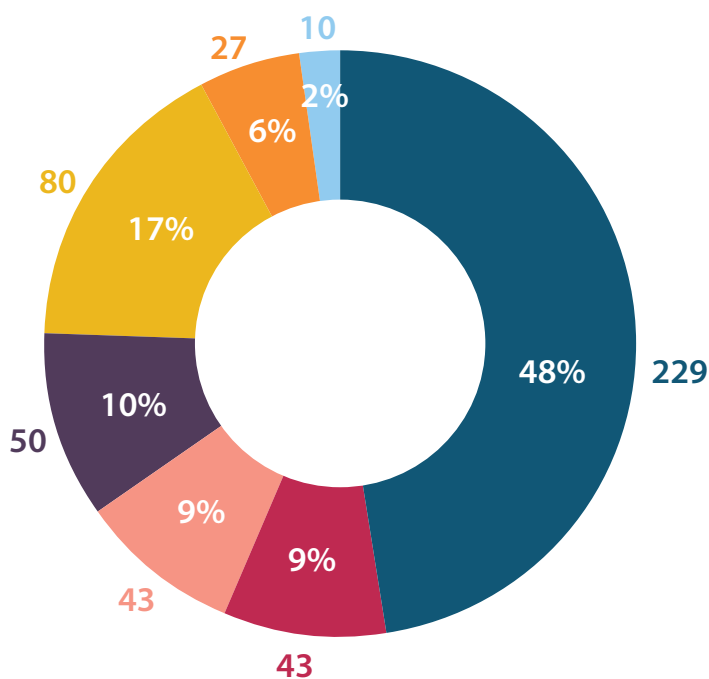
GAUTA, PRIIMTA KASACINIŲ SKUNDŲ IR IŠNAGRINĖTA CIVILINIŲ BYLŲ

CIVILINĖS BYLOS NAGRINĖJIMO VIDUTINĖ TRUKMĖ

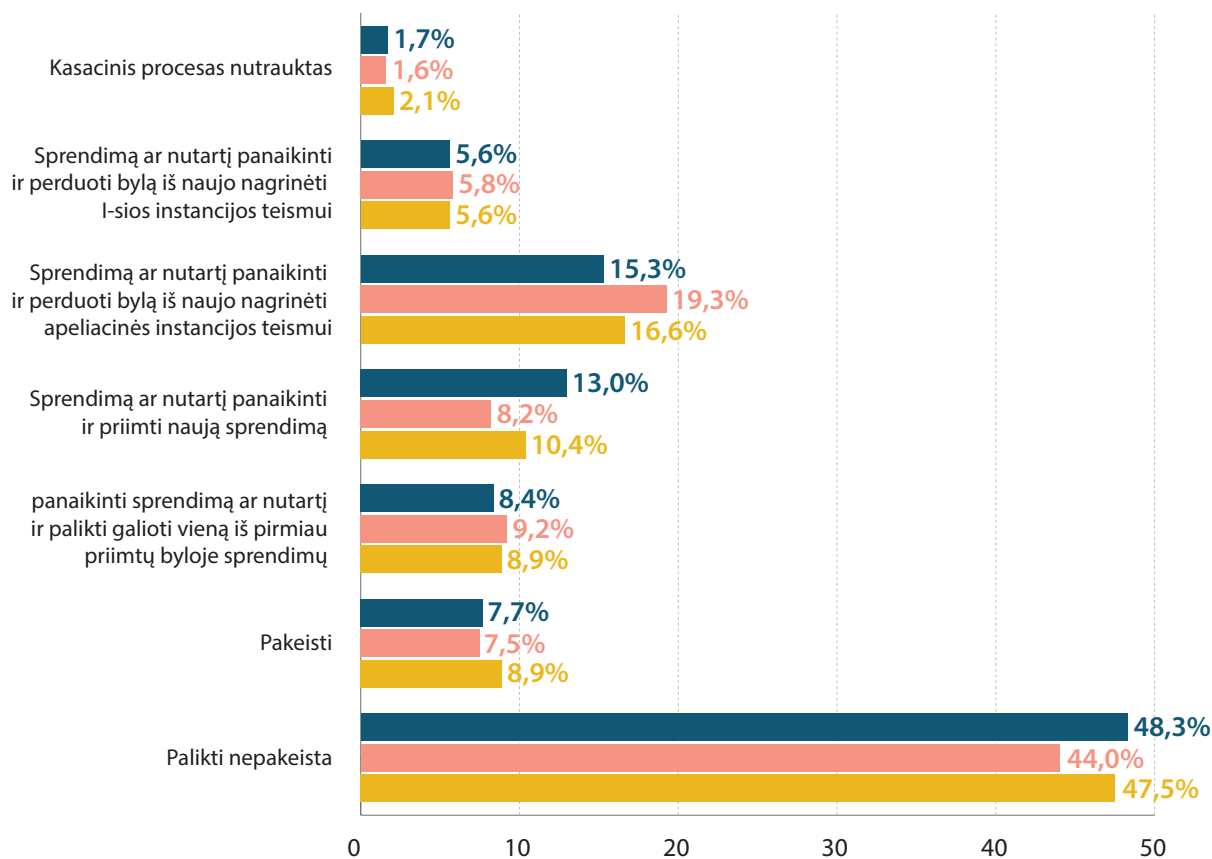

KASACINE TVARKA IŠNAGRINĖTŲ CIVILINIŲ BYLŲ REZULTATAI 2017 M.

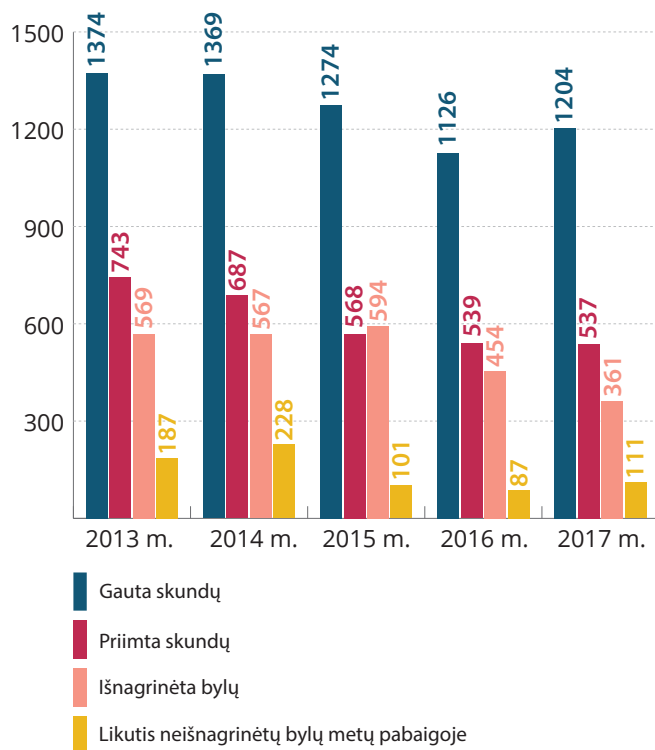
- Palikta nepakeista
- Pakeista
- Panaikinta sprendimų ar nutarčių ir palikta galioti vienas iš pirmiau byloje priimtų sprendimų
- Panaikinta sprendimų ar nutarčių ir priimta naujų sprendimų
- Panaikinta sprendimų ar nutarčių ir bylos perduotos iš naujo nagrinėti apeliacinės instancijos teismui
- Panaikinta sprendimų ar nutarčių ir bylos perduotos iš naujo nagrinėti I-osios instancijos teismui
- Kasacinis procesas nutrauktas

KASACINE TVARKA IŠNAGRINĖTŲ CIVILINIŲ BYLŲ REZULTATAI 2015-2017 M.

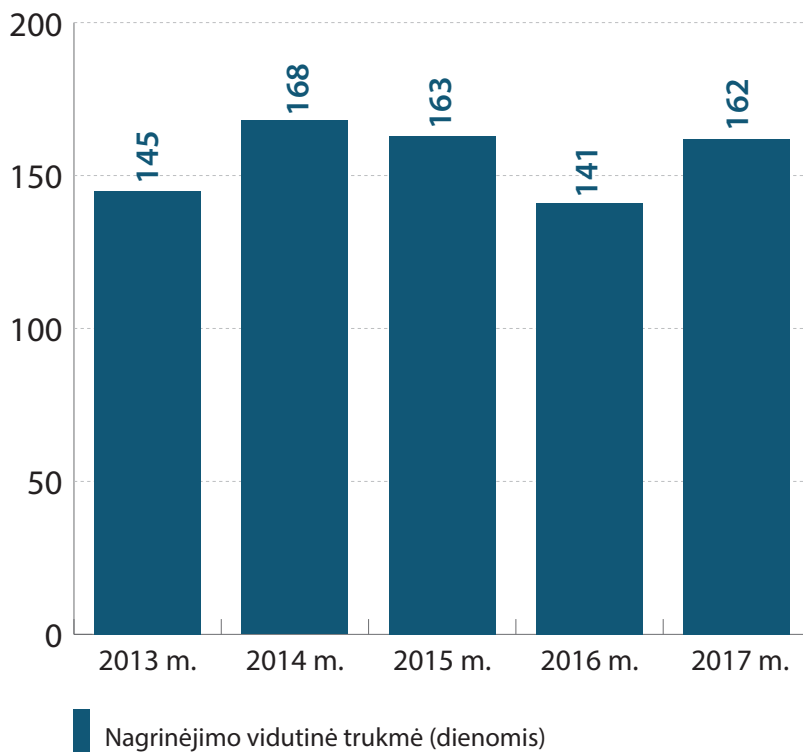

BAUDŽIAMŲJŲ BYLŲ STATISTIKA

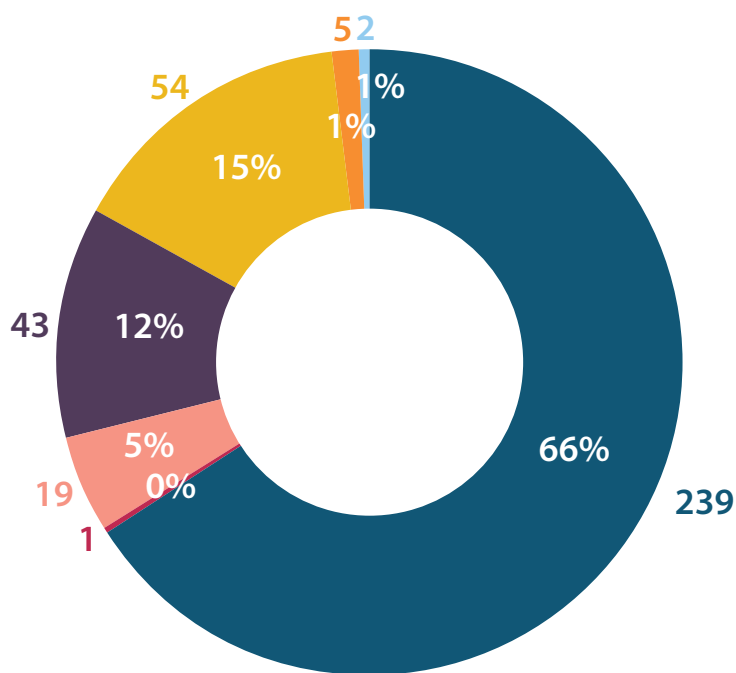
GAUTA, PRIIMTA KASACINIŲ SKUNDŲ IR IŠNAGRINĖTA BAUDŽIAMŲJŲ BYLŲ

BAUDŽIAMOSIOS BYLOS NAGRINĖJIMO VIDUTINĖ TRUKMĖ

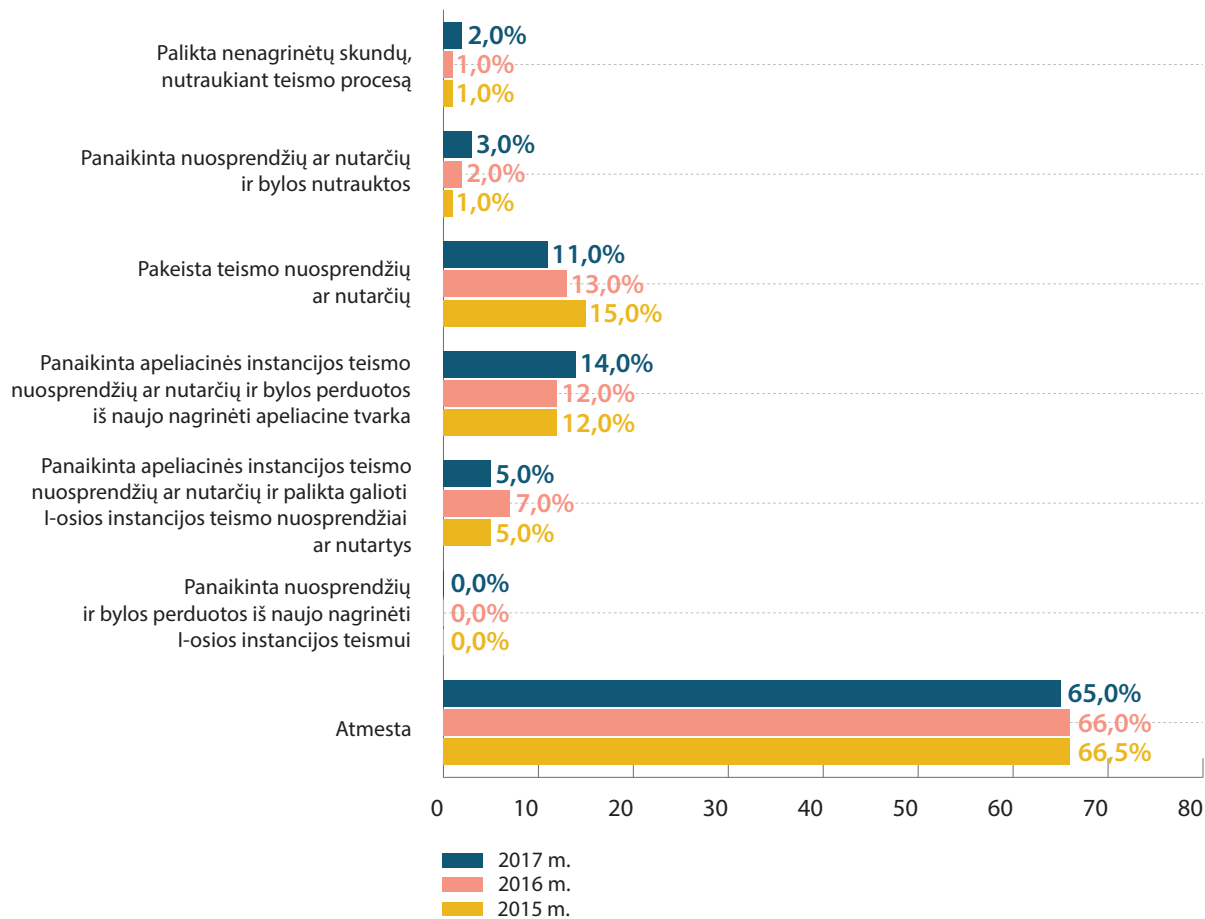

KASACINE TVARKA IŠNAGRINĖTŲ BAUDŽIAMŪJŲ BYLŲ REZULTATAI 2017 M.

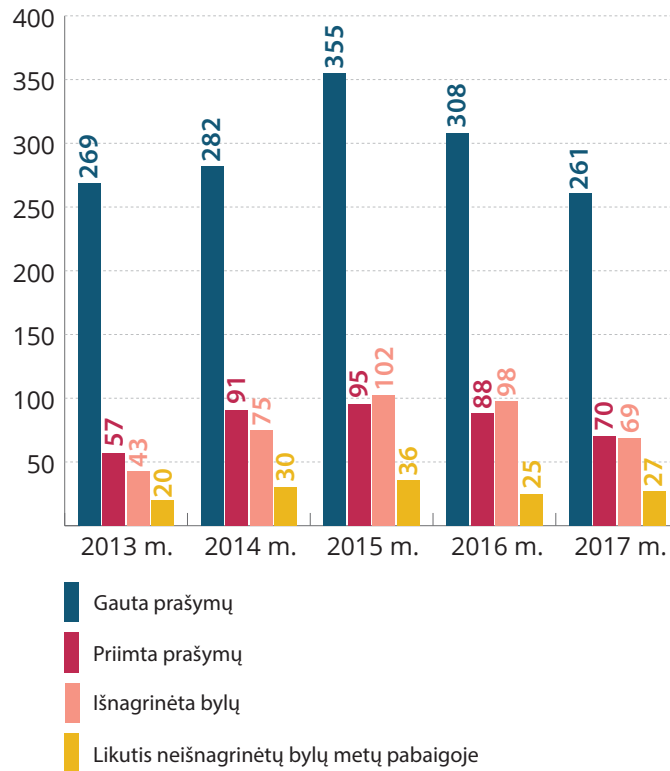
- Atmesta
- Panaikinta nuosprendžių ir bylos perduotos iš naujo nagrinėti I-osios instancijos teismui
- Panaikinta apeliacinės instancijos teismo nuosprendžių ar nutarčių ir palikta galioti I-osios instancijos teismo nuosprendžiai ar nutartys
- Panaikinta apeliacinės instancijos teismo nuosprendžių ar nutarčių ir bylos perduotos iš naujo nagrinėti apeliacine tvarka
- Pakeista teismo nuosprendžių ar nutarčių
- Palikta nenagrinėtų skundų, nutraukiant teismo procesą
- Panaikinta nuosprendžių ar nutarčių ir bylos nutrauktos

KASACINE TVARKA IŠNAGRINĖTŲ BAUDŽIAMŪJŲ BYLŲ REZULTATAI 2015-2017 M.

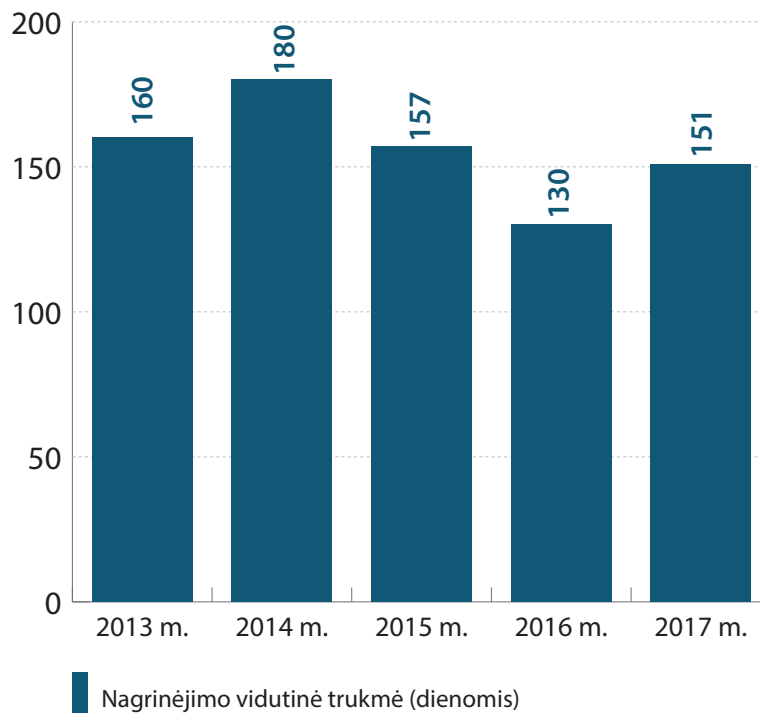

ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ BYLŲ STATISTIKA

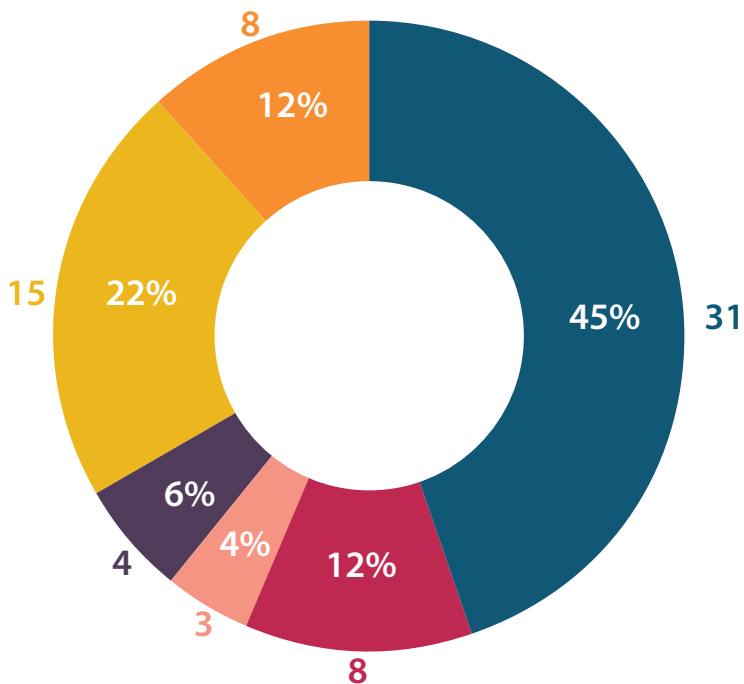
GAUTOS IR IŠNAGRINĖTOS BYLOS DĖL PROCESO ATNAUJINIMO ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ BYLOSE

BYLOS DĖL PROCESO ATNAUJINIMO NAGRINĖJIMO VIDUTINĖ TRUKMĖ

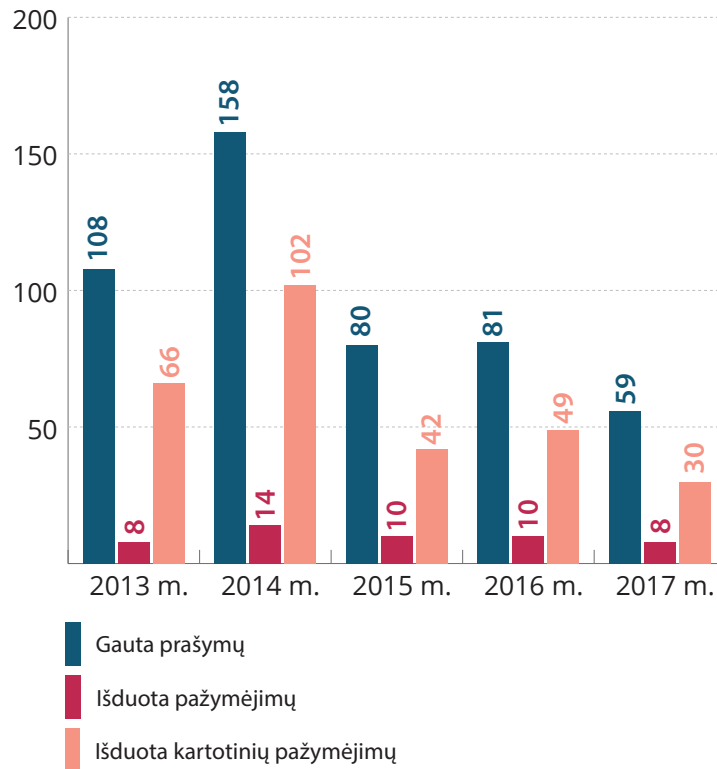
PROCESO ATNAUJINIMO TVARKA IŠNAGRINĖTŲ ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ BYLŲ STATISTIKA

- Atmesta prašymų
- Panaikinta nutarimų ar nutarčių ir perduotos bylos nagrinėti organui, apylinkės ar apygardos teismui
- Panaikinta nutarimų ar nutarčių ir palikta galioti kiti nutarimai ar nutartys
- Panaikinta nutarimų ar nutarčių ir bylos nutrauktos
- Pakeista nutarimų ar nutarčių
- Palikta nutarimų nepakeistų

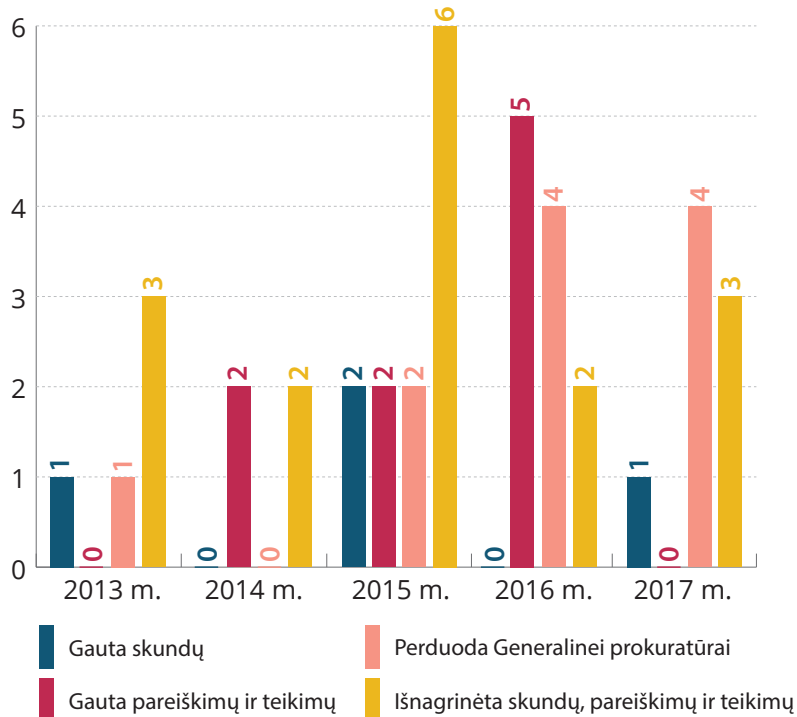
PILIETINIŲ TEISIŲ ATKŪRIMO KLAUSIMŲ STATISTIKA

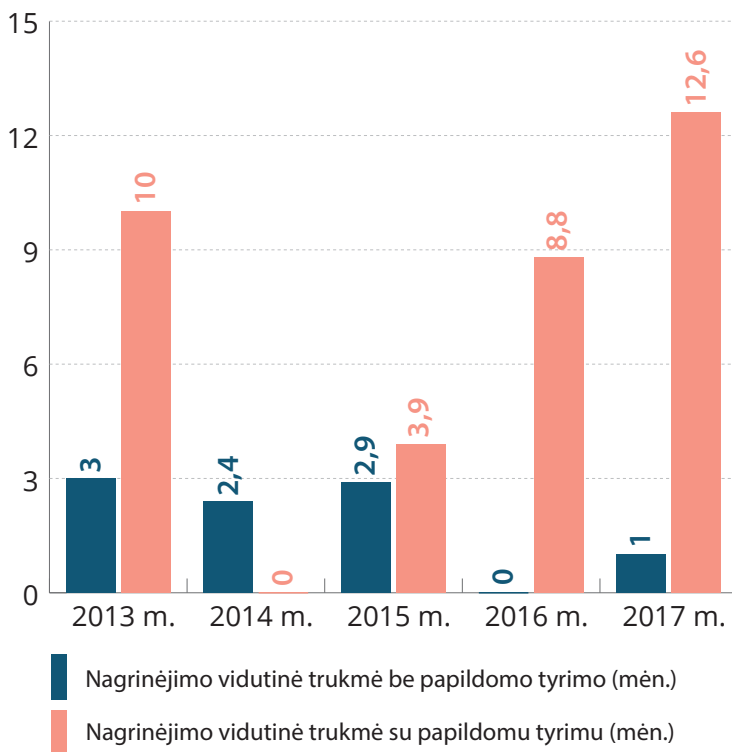
GAUTI PRAŠYMAI IR IŠDUOTI PAŽYMĖJIMAI DĖL PILIETINIŲ TEISIŲ ATKŪRIMO

GAUTI IR IŠNAGRINĖTI SKUNDAI, PAREIŠKIMAI IR TEIKIMAI DĖL PROCESO ATNAUJINIMO

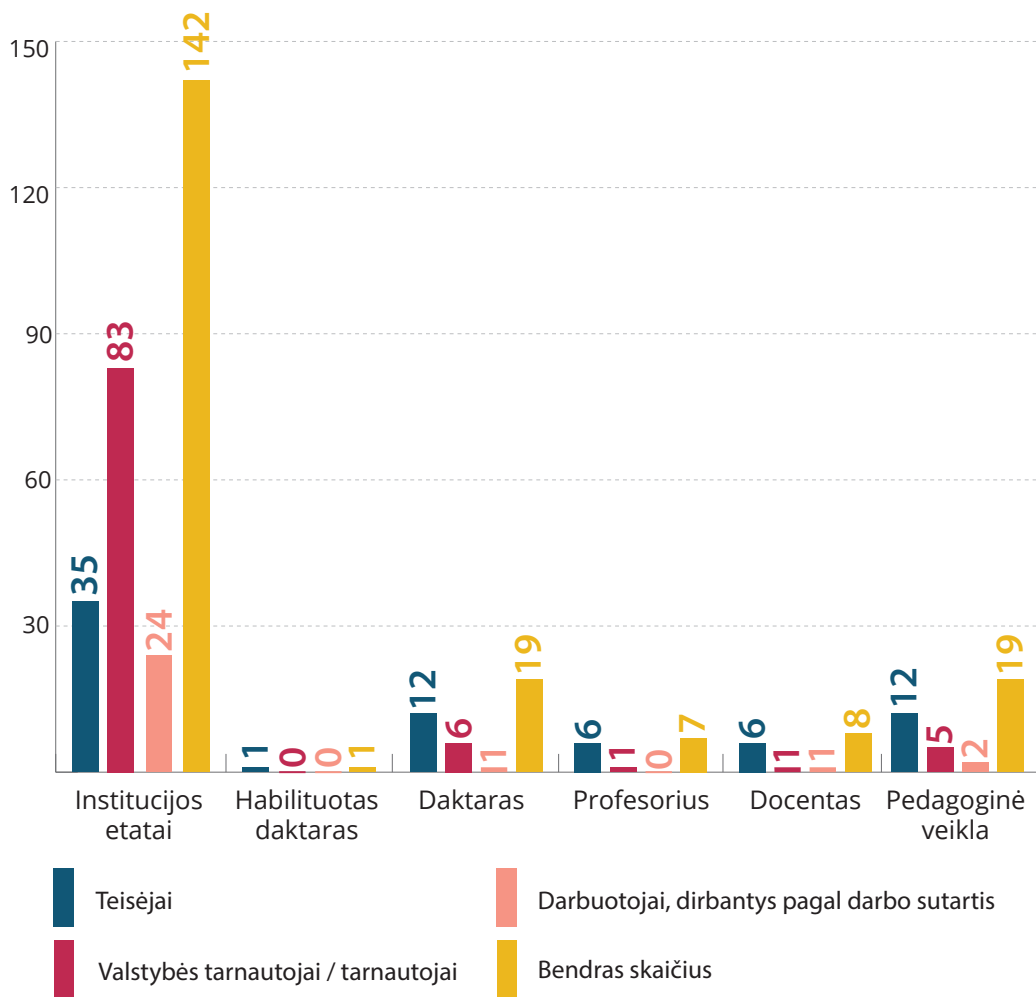
SPRENDŽIANT PILIETINIŲ TEISIŲ ATKŪRIMO KLAUSIMUS

SKUNDŲ, PAREIŠKIMŲ IR TEIKIMŲ NAGRINĖJIMO, SPRENDŽIANT PILIETINIŲ TEISIŲ
ATKŪRIMO KLAUSIMUS, TERMINAI

KITA STATISTIKA

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PERSONALAS

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO VEIKLOS TEISINIS REGULIAVIMAS, SUDĖTIS, KOMPETENCIJA

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas įsteigtas 1994 m. birželio 15 d. remiantis įstatymu „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Lietuvos apeliacinio teismo, apygardų teismų įsteigimo, apygardų ir apylinkių teismų veiklos teritorijų nustatymo“, veiklą pradėjo 1995 m. sausio 1 d. Aukščiausiojo Teismo darbą reglamentuoja Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos teismų įstatymas, Baudžiamojo proceso kodeksas, Civilinio proceso kodeksas, kiti Lietuvos Respublikos teisės aktai.

2011 m. gruodžio 6 d. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimu nustatytas 35 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų skaičius. 2017 m. pabaigoje Aukščiausiajame Teisme dirbo 34 teisėjai (17 – Baudžiamųjų bylų skyriuje, 17 – Civilinių bylų skyriuje) – 13 moterų ir 21 vyras. Aukščiausiojo Teismo teisėjų amžiaus vidurkis – apie 53 metai. 24 Aukščiausiojo Teismo teisėjai iki paskyrimo dirbo kito bendrosios kompetencijos ar administracinio teismo teisėjais, 3 – Konstitucinio Teismo teisėjais, 7 – teisinį pedagoginį darbą. Vienuolika Aukščiausiojo Teismo teisėjų yra teisės krypties mokslų daktarai, vienas – habilituotas mokslų daktaras.

Aukščiausiajame Teisme yra Civilinių bylų skyrius ir Baudžiamųjų bylų skyrius. Teisėjus į Civilinių ir Baudžiamųjų bylų skyrius paskirsto Aukščiausiojo Teismo pirmininkas, atsižvelgdamas į teisėjų specializaciją ir darbo krūvį skyriuose. Aukščiausiojo Teismo skyrių teisėjai papildomai gali specializuotis nagrinėti tam tikrų kategorijų bylas. Bylos teisėjams yra skirstomos atsižvelgiant į pasirinktą specializaciją.

Teisme dirba daugiau kaip 100 valstybės tarnautojų ir kitų darbuotojų. Be jų sklandi ir kokybiška Teismo veikla būtų sunkiai įmanoma. Tai – Teismo vadovų patarėjai, Teisės tyrimų ir apibendrinimo departamento (toliau – Departamentas) vadovai, konsultantai, teisėjų padėjėjai, Bendrosios teismo ir skyrių raštinių specialistai, Teismo kanclerio tarnybos specialistai, Informatikos skyriaus ir kitų padalinių valstybės tarnautojai bei darbuotojai. Departamente teisėjų padėjėjai ir konsultantai dirba Baudžiamosios teisės grupėje arba Privatinės teisės grupėje, kurioms vadovauja atitinkamos specializacijos Departamento direktoriaus pavaduotojai.

Departamentas atlieka ne tik įprastas teisės tyrimų funkcijas (analizuoja Lietuvos bendrosios kompetencijos teismų praktiką taikant nacionalinės ir Europos Sąjungos bei tarptautinės teisės normas, rengia teismų praktikos apžvalgas dėl šių normų aiškinimo bei taikymo, analizuoja Europos Sąjungos Teisingumo Teismo, Europos Žmogaus Teisių Teismo ir kitų tarptautinių teismų praktiką ir kt.), bet ir yra tiesiogiai atsakingas už pagalbą vykdant teisingumą, t. y. bylų parengimą nagrinėti ir išvadų teismo nagrinėjamose bylose teikimą, taip pat už viešųjų ryšių strategijos įgyvendinimą, pagalbą palaikant Teismo tarptautinius ryšius bei ryšius su Lietuvos teismais, akademinė visuomene, valstybės institucijomis.

Kiti teismo struktūriniai padaliniai vykdo reikšmingas funkcijas, būtinas kasdienei Teismo veiklai užtikrinti (valdo žmogiškuosius išteklius, planuoja finansinę ir ekonominę veiklą, vykdo viešuosius pirkimus, tvarko ūkio reikalus ir kt.).

Aukščiausiasis Teismas yra vienintelis kasacinis teismas valstybėje. Pagrindinė jo paskirtis yra formuoti vienodą bendrosios kompetencijų teismų praktiką aiškinant ir taikant įstatymus, plėtoti teisę (viešojo kasacijos funkcija). Ši užduotis yra svarbi ne tik dėl to, kad gali atsirasti prieštaringų žemesnės instancijos teismų sprendimų. Vienoda teismų praktika – tai būtina sąlyga visų lygybei prieš įstatymą užtikrinti, pasitikėjimo teisingumu ir teise, teisinio tikrumo ir saugumo garantas.

Vienodą teismų praktiką Aukščiausiasis Teismas formuoja vykdydamas teisingumą – sprenddamas teisinius ginčus ir priimdamas sprendimus individualiose bylose, t. y. patikrindamas, ar žemesnės instancijos teismas tinkamai aiškino ir taikė teisę, ar nepadarė teisės klaidos (bylas kasacinis teismas nagrinėja tik teisės taikymo aspektu). Tai yra kita labai svarbi Aukščiausiojo Teismo funkcija – užtikrinti, kad konkrečioje byloje asmens, visuomenės teisės ir teisėti interesai būtų realiai ir veiksmingai apginti (privati kasacijos funkcija).

Aukščiausiojo Teismo praktika turi būti keičiama ir naujos teisės aiškinimo taisyklės analogiškose ar iš esmės panašiose bylose gali būti kuriamos tik tais atvejais, kai tai yra neišvengiama ar objektyviai būtina. Aukščiausiojo Teismo sprendimai saisto tiek patį Aukščiausiąjį Teismą, tiek kitus bendrosios kompetencijos teismus, nagrinėjančius analogiškas ar iš esmės panašias bylas. Be to, kasacinio teismo nutartyje išdėstyti išaiškinimai (civilinėse bylose) ir nurodymai (baudžiamosiose bylose) yra privalomi teismui, iš naujo nagrinėjančiam bylą, jei Aukščiausiasis Teismas perduoda bylą nagrinėti žemesnės instancijos teismui.

Vienodą bendrosios kompetencijos teismų praktiką Aukščiausiasis Teismas formuoja ir padarytas teisės klaidas taiso nagrinėdamas kasacinius skundus civilinėse ir baudžiamosiose bylose, taip pat prašymus atnaujinti administracinio nusižengimo bylą. Šių skundų ir prašymų nagrinėjimas yra išimtinė teismo sprendimų (paprastai apeliacinės instancijos) kontrolės forma. Ji galima tik įstatymuose numatytais pagrindais, kurie yra orientuoti į viešąją kasacijos funkciją – užtikrinti valstybėje teisės aiškinimo ir taikymo vienovę. Todėl Aukščiausiajame Teisme yra nagrinėjami tik tie kasaciniai skundai ir prašymai atnaujinti administracinio nusižengimo bylą, kuriuos kaip atitinkančius įstatymo reikalavimus atrinko speciali Baudžiamųjų arba Civilinių bylų skyriaus trijų teisėjų kolegija.

Kasacinių skundų ir prašymų atnaujinti administracinio nusižengimo bylą atrankos metu atitinkama byla nėra sprendžiama iš esmės – tik patikrinama, ar kasacinis skundas arba prašymas atitinka įstatymo nustatytas priėmimo nagrinėti sąlygas ir pagrindus. Tokiu būdu Lietuvoje yra įtvirtintas leidimų kasacijai modelis. Juo siekiama užtikrinti, kad į Aukščiausiąjį Teismą patektų ne bet kokios, o tik reikšmingos vienodo teisės taikymo ir aiškinimo požiūriu bylos, kartu sudarant prielaidas tokioms svarbiausioms byloms skirti daugiau laiko ir dėmesio, užtikrinti jose teismo proceso operatyvumą.

2017 metais civilinėse bylose priimta nagrinėti beveik 25 proc., baudžiamosiose bylose – beveik 45 proc. kasacinių skundų, tenkinta apie 27 proc. prašymų atnaujinti administracinių nusižengimų bylą.

Įstatymas Aukščiausiajam Teismui taip pat paveda nagrinėti prašymus atnaujinti civilinę, baudžiamąją ar administracinio nusižengimo bylą, jei Europos Žmogaus Teisių Teismas pripa-

žįsta, kad Lietuvos Respublikos teismų sprendimai prieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijai (baudžiamojoje ir administracinių nusižengimų byloje ir tuo atveju, jei Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komitetas pripažįsta, kad sprendimas patraukti asmenį atsakomybėn yra priimtas pažeidžiant Tarptautinį pilietinių ir politinių teisių paktą). Į Aukščiausiąjį Teismą kreipiamasi su prašymu atnaujinti baudžiamąją bylą dėl aiškiai netinkamo baudžiamojo įstatymo pritaikymo ar dėl naujai paaiškėjusių esminių aplinkybių.

Bylas Aukščiausiajame Teisme paprastai nagrinėja trijų teisėjų kolegija. Jeigu kasacinėje byloje yra kilęs sudėtingas teisės aiškinimo ir taikymo klausimas, taip pat kai kyla poreikis nukrypti nuo ankstesnės kasacinės praktikos arba reikšmingai ją išplėtoti, gali būti sudaryta išplėstinė septynių teisėjų kolegija arba atitinkamo skyriaus plenarinė sesija, arba mišri Baudžiamųjų bylų skyriaus ir Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, arba byla gali būti perduota nagrinėti Aukščiausiojo Teismo plenarinėje sesijoje.

Teisme veikia kompiuterinė bylų paskirstymo sistema. Ja siekiama užtikrinti teismų nepriklausomumą, teisėjų nešališkumą, teisėjų kolegijų sudarymo proceso skaidrumą, vienodus teisėjų darbo krūvius. Neskirti kompiuterinės programos pasiūlyto konkretaus teisėjo pranešėjo byloje galima tik dėl teisės aktuose nustatytų objektyvių priežasčių. Elektroniniai bylų skirstymo teisėjams protokolai, atspindintys, kaip paskirtas konkrečią bylą nagrinėjantis teisėjas, ar buvo nukrypta nuo kompiuterinės programos pasiūlymo, o jei nukrypta – tai dėl kokių priežasčių, yra viešai prieinami Lietuvos teismų tinklalapyje.

Informacija apie Aukščiausiajame Teisme nagrinėjamų bylų posėdžių laiką ir vietą, teisėjų kolegijų sudėtis yra viešai prieinama Teismo patalpose ir internete. Žodinio proceso tvarka nagrinėjamose bylose teismo posėdžiai paprastai yra vieši. Civilinėse ir administracinių nusižengimų bylose dalyvaujantys asmenys gali kreiptis į Teismą ir gauti dokumentus iš jo elektroniniu būdu. Šiuo būdu tvarkomose bylose per Lietuvos teismų elektroninių paslaugų portalą galima prisijungti prie elektroninės bylos, susipažinti su jos medžiaga ir eiga. Teisme įdiegta vaizdo konferencijų įranga sudaro galimybę dalyvauti teismo posėdyje nuotoliniu būdu.

Visi Aukščiausiojo Teismo sprendimai, kuriais byla išsprendžiama iš esmės, yra vieši. Aukščiausiojo Teismo interneto svetainėje skelbiamos Teismo kasacinės nutartys civilinėse bylose nuo 1995, baudžiamosiose – nuo 2001 metų. Kasaciniai sprendimai taip pat skelbiami Teisės aktų registre, Nacionalinės teismų administracijos interneto svetainėje. Tik išimtiniais atvejais, kai būtina apsaugoti kitų asmenų teises ar įstatymų saugomus interesus, Aukščiausiojo Teismo sprendimas yra neviešinamas.

Be to, Aukščiausiasis Teismas:

- plėtodamas ir užtikrindamas vienodą teisės aiškinimą ir taikymą bendrosios kompetencijos teismuose, analizuoja nacionalinių, Europos Sąjungos ir tarptautinių teismų praktiką, kitus teisės šaltinius, rengia praktikos apibendrinimus, apžvalgas, viešina informaciją apie savo veiklą;
- leidžia biuletenį „Teismų praktika“, kuriame skelbiamos Aukščiausiojo Teismo nutartys, teismų praktikos apibendrinimai ir apžvalgos, kurių skelbimui pritarė Baudžiamųjų arba Ci-

vilinių bylų skyrius. Taip pat gali būti skelbiama ir kita informacija apie Teismo veiklą, medžiaga, reikšminga vienodam teisės aiškinimui ir taikymui užtikrinti;

- dalyvauja sprendžiant klausimus dėl bylų teisingumo, kurie kyla tarp administracinių ir bendrosios kompetencijos civilines bylas nagrinėjančių teismų;
- dalyvauja asmenų, represuotų už pasipriešinimą okupaciniams režimams, pilietinių teisių atkūrimo (reabilitavimo) procese: specialiojo įstatymo nustatytais pagrindais ir tvarka išduoda teisių atkūrimo pažymėjimus, nagrinėja skundus (teikimus) dėl sprendimo išduoti pažymėjimą arba atsisakymo jį išduoti;
- nagrinėja skundus dėl Teisėjų garbės teismo sprendimų;
- atskirais atvejais teikia pastabas ir pasiūlymus dėl įstatymų projektų.

Įstatymų leidėjas 2010 m. gruodžio 31 d. įsigaliojusiais Teismų įstatymo pakeitimais Aukščiausiajam Teismui patikėjo teismų administracinės veiklos priežiūros funkcijas. Aukščiausiojo Teismo pirmininkui pavesta atlikti Lietuvos apeliacinio teismo administracinės veiklos priežiūrą. Tokia priežiūra reiškia organizacinės veiklos kontrolę, tačiau negali pažeisti teisėjų nepriklausomumo principo.

2017 metais vykdydamas Lietuvos apeliacinio teismo administracinės veiklos priežiūrą Lietuvos Aukščiausiasis Teismas įgyvendino šias planines priemones:

- atliko Lietuvos apeliacinio teismo kompleksinį patikrinimą;
- išanalizavo dviejų Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų ir dviejų Civilinių bylų skyriaus teisėjų, kurių vidutinė bylos nagrinėjimo trukmė ilgiausia, organizacinės veiklos priežiūros veiksmingumą;
- periodiškai organizavo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo ir Lietuvos apeliacinio teismo vadovų pasitarimus apžvelgiant teisės taikymo aktualijas, darbo organizavimą.

Siekiant užtikrinti profesionalios ir teisingos informacijos sklaidą, Teisme yra paskirti du teisėjai spaudai. Šie teisėjai komentuoja aktualius teismų sprendimus, dalyvauja teisinio švietimo iniciatyvose ar kitaip atstovauja teismui bendradarbiaudami su visuomene ir jos informavimo priemonėmis. Aukščiausiajame Teisme paprastai leidžiama filmuoti teismo sprendimo paskelbimą didžiausią visuomenės susidomėjimą sulaukusiose bylose. Kiekvienais metais viešai pristatomas Aukščiausiojo Teismo veiklos metinis pranešimas. Teismas siekia sudaryti geriausias sąlygas užtikrinti visuomenės teisę žinoti.

KOKYBĖS VADYBOS MODELIAI

Siekiant veiksmingai vykdyti, valdyti ir nuolat tobulinti neprocesinę veiklą Lietuvos Aukščiausiajame Teisme yra įdiegta kokybės vadybos sistema. 2017 m. pereita nuo senosios LST EN ISO 9001:2008 tarptautinio standarto versijos prie naujosios šio standarto versijos LST EN ISO 9001:2015. Teismo kokybės vadybos sistema sėkmingai pritaikyta pagal naujus reikalavimus, ir 2017 m. spalio 25 d. gautas tai patvirtinantis sertifikatas.

Sistema garantuoja atitinkamų Teismo veiklos sričių aiškesnį reglamentavimą, aiškiai nustatytą atsakomybę, veiklos procesų aprašymą ir jų stebėseną, veiklos tobulinimo veiksnių analizę ir galimybę kiekvienam darbuotojui aktyviai dalyvauti gerinant Teismo veiklą. Ši sistema prižiūrima atliekant išorės ir vidaus auditus.

Institucijos veikla tobulinama ir kitais kokybės vadybos įrankiais. Jau anksčiau buvo atliktas ir 2017 metais pakartotinai pradėtas vykdyti Teismo savęs vertinimas pagal Bendrąjį vertinimo modelį, taip detalizuojant aukščiausio prioriteto iniciatyvas ir užtikrinant jų įgyvendinimą. Kas dvejus metus vykdomas vadovaujamas pareigas einančių darbuotojų „360 laipsnių“ grįžtamojo ryšio tyrimas, kasmet atliekamos darbuotojų pasitenkinimo darbu apklausos. Asmenys Aukščiausiajame Teisme aptarnaujami pagal patvirtintą Teismų klientų aptarnavimo standartą, nustatyta tvarka atliekama klientų aptarnavimo kokybės stebėseną. Asmenų prašymai, pareiškimai ir skundai nagrinėjami Teismo pirmininko patvirtinta tvarka.

Teismui svarbi kiekvieno darbuotojo, kiekvieno interesanto nuomonė, todėl siekiama kuo labiau plėtoti grįžtamąjį ryšį, išklausti ir išgirsti pastabas, siūlymus, atsižvelgti į visapusiškų vertinimų rezultatus.

SERTIFIKATAS

**patvirtinantis vadybos sistemos atitiktį
ISO 9001:2015 (LST EN ISO 9001:2015)**

Pateikti įrodymai, kad šios organizacijos taikoma vadybos sistema atitinka standarto reikalavimus, atitiktis patvirtinama remiantis sertifikavimo procedūra

**LIETUVOS
TEISMAI**
Lietuvos Aukščiausiasis Teismas

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas
LT-01109 Vilnius, Gynėjų g. 6
Lietuva

Sertifikavimo sritis:

Bylų rengimas nagrinėti, neprocesinių (veiklos) dokumentų priėmimas ir atsakymo pateikimas, teismų praktikos sisteminimas ir apibendrinimas.

Sertifikato reg. Nr.: TIC 15 100 1710024

Galioja iki: 2020-10-26
Galioja nuo: 2017-10-27

Audito ataskaitos Nr.: 3330 2VHF D0

Šis sertifikavimas atliktas remiantis TIC audito ir sertifikavimo procedūromis ir bus tikrinamas reguliarių priežiūros auditų metu.

 TÜV Thüringen e.V.
 Sistemų ir personalo
 sertifikavimo įstaiga

Jena, 2017-10-25

Dieu sertifikats galimo gēti pateiktus dokumentus ir informaciją apie šio sertifikato sritį.
 Zertifizierungsbüro der TÜV Thüringen e.V. • Email: buro@tuev.de • D-07740 Jena • ☎ +49 3641 08740 • zertifizierung@tuevthuringen.de

KVALIFIKACIJOS KĖLIMAS

2017 m. buvo tęsiamas teisėjų ir teisinio personalo mokymas. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjai ir darbuotojai aktyviai dalyvavo Lietuvoje ir užsienyje vykusiose konferencijose, seminaruose ir kituose kvalifikacijos kėlimo ir bendradarbiavimo su kitų šalių teisėjais renginiuose:

- Molėtuose vykusiame seminare pagal teisėjų bendrųjų gebėjimų mokymo programą „Teisėjo emocinė kompetencija ir asmeninis efektyvumas“ (Lietuva);
- Europos Komisijos ir Prancūzijos nacionalinės teismo darbuotojų mokyklos Lisabonoje organizuotoje baigiamojoje konferencijoje, skirtoje teismo darbuotojų ir antstolių mokymų klausimams aptarti (Portugalija);
- Rygoje vykusioje konferencijoje „Bankroto bylų iškėlimo priežiūra ir vadovų atsakomybė“ (Latvija);
- Liuksemburge vykusiame renginyje „60-osios Romos sutarties metinės“ (Liuksemburgas);
- tarptautinėje konferencijoje „Teismo sprendimų privalomumas“ Brno (Čekija);
- Tryre vykusiame projekto „Geresnis Europos Sąjungos šeimos teisės ir paveldėjimo reglamentų taikymas“ koordinaciniame susitikime;
- tarptautinėje konferencijoje „Mediacija, teisėjų veiklos vertinimas ir nepilnamečių justicija“ Tbilisyje (Gruzija);
- projekto „Teisių gynimo būdai, susiję su užsienio sprendimų vykdymu pagal reglamento Briuselis I naują redakciją“ dalyvių susitikime ir tarptautinėje konferencijoje „Tarptautinių civilinių ir komercinių ginčų ypatumai“ Portorože (Slovėnija);
- Budapešte vykusioje Centrinės ir Rytų Europos Aukščiausiųjų Teismų pirmininkų konferencijoje (Vengrija);
- Europos teisėjų mokymo asociacijos organizuotame seminare „Teisminio bendradarbiavimo civilinėse bylose kalbos mokymai“ Barselonoje (Ispanija);
- Molėtuose vykusiame seminare pagal teisėjų bendrųjų gebėjimų mokymo programą „Kritinės situacijos teismo procese: jų psichologija ir valdymas“ (Lietuva);
- Varšuvoje vykusiame projekto „Europos efektyvaus teisingumo vadovas“ seminare teisėjams vartotojų teisių apsaugos tema (Lenkija);
- Strasbūre vykusiame studijų vizite Europos Žmogaus Teisių Teisme (Prancūzija);
- Europos teisėjų tarybų tinklo Generalinėje asamblėjoje Paryžiuje (Prancūzija);
- Europos teisės akademijos (ERA) organizuotoje konferencijoje „Europos žiniasklaidos teisė“ Tryre (Vokietija);
- Europos teisminio mokymo tinklo organizuotuose teisėjų mokymuose „Prekyba žmonė-

mis, finansiniai tyrimai ir iš prekybos žmonėmis nusikalstamu būdu įgytų pajamų ir turto grąžinimas“ Vienoje (Austrija);

- metiniame Lietuvos, Latvijos ir Estijos Aukščiausiųjų Teismų susitikime Pernu (Estija);
- Miunchene vykusiuose mokymuose Miuncheno prokuratūroje, teisme ir kitose įstaigose EBPO konvencijos „Dėl užsienio pareigūnų papirkinėjimo tarptautiniuose verslo sandoriuose“ įgyvendinimo ir su ja susijusių bylų tyrimo bei nagrinėjimo klausimais (Vokietija);
- stažuotėje Europos Sąjungos Bendrajame Teisme Liuksemburge (Liuksemburgas);
- Europos teisėjų mokymo tinklo (EJTN) organizuotame seminare „Dokumentų įteikimas ir įrodymų rinkimas“ Barselonoje (Ispanija);
- Vienoje vykusiame kovos su nusikalstamumu ir narkotikais Jungtinių Tautų tarnybos organizuotame parengiamajame susitikime, skirtame Pasauliniam teisėjų integracijos tinklui įsteigti (Austrija);
- Vidaus rinkos derinimo tarnybos organizuotame autorių teisių ir dizaino seminare Alikantėje (Ispanija);
- Europos Sąjungos Aukščiausiųjų Teismų pirmininkų tinklo konferencijoje „Tikrojo valdžių padalijimo kriterijai“ Taline (Estija);
- Varšuvoje vykusiame nemokumo bylas nagrinėjančių Europos teisėjų forume (Lenkija);
- Europos teisės akademijos (ERA) organizuotoje kasmetinėje Europos Sąjungos baudžiamąjo teisingumo konferencijoje Tryre (Vokietija);
- Europos teisės akademijos (ERA) patikėtinių tarybos susitikime Tryre (Vokietija);
- Zagrebe vykusiame Dvynių projekto „Teisėjų mokymų kokybės didinimas per mokymų programų Europos Sąjungos teisės srityje rengimą ir mokymų pravedimą“ renginyje (Kroatija);
- Europos teisės akademijos (ERA) organizuotame seminare „Antidiskriminacinės teisės taikymas Europos Sąjungoje“ Tryre (Vokietija);
- Europos teismo mokymo tinklo (EJTN) organizuotame seminare „Migrantų krizė Europoje ir baudžiamasis persekiojimas už pagrindinius tarptautinius nusikaltimus“ Niurnberge (Vokietija);
- Europos Komisijos ir nacionalinių konkurencijos teisės teisėjų konferencijoje Briuselyje (Belgija);
- Tarptautinio civilinio proceso projekto Inicijatyvinio komiteto ir Europos teisės instituto susitikime dėl „Res judicata ir lis pendens“ taisyklių formulavimo Romoje (Italija);
- Tryre vykusiame seminare „Europos Sąjungos lyčių lygybė“ (Vokietija);
- Europos Žmogaus Teisių Teismo organizuotame renginyje „Pirmasis aukštesniųjų teismų tinklo kontaktinių asmenų forumas“ Strasbūre (Prancūzija);
- Paryžiuje vykusiame seminare „Briuselio II bis reglamento peržiūra“ (Prancūzija);

- Kaune vykusiame seminare „Bendradarbiavimo principai ir jų taikymas įgyvendinant institucinės globos pertvarką“ (Lietuva);
- Tryre vykusiame seminare „Europos Sąjungos neįgaliųjų teisė ir Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencija“ (Vokietija);
- seminare „Europos šeimos teisė: Briuselio IIa reglamento peržiūra“ Tryre (Vokietija);
- Europos patentų organizacijos organizuotoje tarptautinėje patentų teisės konferencijoje Miunchene (Vokietija);
- Klaipėdoje vykusiuose mokymuose „Kai kurie civilinės ir baudžiamosios teisės aspektai“ (Lietuva);
- Europos Sąjungos Teisingumo Teismo organizuotame renginyje „Pirmasis Europos Sąjungos teismų tinklo susitikimas“ Liuksemburge (Liuksemburgas);
- Europos teisės akademijos (ERA) organizuotame seminare „Naujausia Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika dėl galimybės kreiptis į teismą“ Strasbūre (Prancūzija);
- mokymų programoje „Tarptautinė privatinė teisė ir paveldėjimo teisės derinimas Europos Sąjungoje, paveldėjimo teisės lyginamoji analizė“ Paryžiuje (Prancūzija);
- Europos teisės akademijos (ERA), Europos neįgaliųjų forumo, Europos Komisijos ir Čekijos teismų mokymo centro organizuotame seminare „Europos Sąjungos negalią turinčių asmenų teisė ir Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių konvencija“ Prahoje (Čekija);
- Europos teisės akademijos (ERA) ir Ispanijos teismų mokymo centro organizuotame seminare „Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos taikymas, ypatingą dėmesį skiriant Europos Sąjungos piliečių teisėms“ Barselonoje (Ispanija);
- Kaune vykusiuose Teisėjų padėjėjų asociacijos organizuotuose mokymuose „Civilinės ir baudžiamosios teisės aktualijos“ (Lietuva);
- Valstybinio patentų biuro kartu su Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnyba (ESINT) organizuotame seminare „Intelektinė nuosavybė: pažeidimai ir atsakomybė“ Druskininkuose (Lietuva);
- pažintiniame vizite Suomijos Respublikos teismuose (Suomija).

KITA LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO VEIKLA

BENDRADARBIAVIMAS SU EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISMU

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas įvairiomis formomis bendradarbiauja su Europos Žmogaus Teisių Teismu. 2016 m. rugsėjo 9 d. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas prisijungė prie Europos Žmogaus Teisių Teismo aukštesniųjų teismų tinklo, kurio tikslas – užtikrinti abipusį keitimąsi teismų praktika ir informacija, susijusia su Žmogaus teisių konvencijos taikymu. Vyksta įvairūs susitikimai ir diskusijos su Europos Žmogaus Teisių Teismo teisėjais. Bendradarbiaudamas su Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovu Europos Žmogaus Teisių Teisme, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas teikia pagalbą ir informaciją, reikalingą tinkamai parengti Vyriausybės pozicijai bylose prieš Lietuvą, susijusiose tiek su civiliniais, tiek su baudžiamosios teisės Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos aspektais.

Per 2017 m. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra gavęs devynis Europos Žmogaus Teisių Teismo prašymus dėl lyginamosios teisės analizės Europos Žmogaus Teisių Teismo aukštesniųjų teismų tinkle. Pagal kompetenciją, dalydamasis su Lietuvos vyriausioju administraciniu teismu, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas teikė informaciją dėl religinių simbolių naudojimo teismo salėje; dėl įtariamųjų, kuriems paskirtas namų areštas, tikrinimo namuose tvarkos; dėl universalios jurisdikcijos ir *forum necessitatis* taikymo civiliniams ieškiniams baudžiamosiose bylose dėl kankinimo ir kt. 2017 m. birželio 16 d. Strasbūre vyko pirmasis Europos Žmogaus Teisių Teismo aukštesniųjų teismų tinklo kontaktinių asmenų susitikimas, kuriame buvo aptarta pirmųjų bendradarbiavimo metų patirtis, pateikiamų užklausų turinio ir terminų klausimai, aptartas pasirengimas Protokolo Nr. 16 įgyvendinimui. Susitikimo metu teismo pirmininkas padėjo nacionaliniams teismams už prisidėjimą prie lyginamosios analizės pateikimo.

2017 m. rugsėjo 11 d. Lietuvos Aukščiausiajame Teisme lankėsi Europos Žmogaus Teisių Teismo pirmininko pavaduotojas Linos-Alexandre'as Sicilianos bei teisėjas prof. Egidijus Kūris. Susitikime aptartos Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikos aktualijos, akcentuota šio teismo bei nacionalinių teismų bendradarbiavimo būtinybė. Kalbant apie bylų prieš Lietuvą problematiką, pabrėžta būtinybė užtikrinti valstybės ir individo teisių pusiausvyrą nagrinėjant nuosavybės apsaugos bylas, gilintasi į proceso atnaujinimo Aukščiausiajame Teisme ypatumus po Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimo, aptarta proceso trukmės baudžiamosiose bylose problematika.

2017 m. lapkričio 17 d. Lietuvos Respublikos Seime vykusios tarptautinės apskritojo stalo diskusijos „Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimų vykdymas Lietuvoje: patirtis ir perspektyvos – bendros atsakomybės link“ metu Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas Rimvydas Norkus skaitė pranešimą apie Lietuvos bendrosios kompetencijos teismų vaidmenį Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimų vykdymo procese, kuriame pabrėžė Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką taikant individualiosios priemonės – proceso atnaujinimo veiksmingumą, ne-

retai išaugančią į tolesniems pažeidimams kelią užkertančias bendrąsias priemones. Taip pat pranešime akcentuotas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo vaidmuo formuojant teismų praktiką, atitinkančią Konvencijos nuostatas, bei tai, kad tiesiogiai taikydami Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimus nacionaliniai teismai kartais užpildo vidaus teisės spragas, šiuo požiūriu kompensuodami ir įstatymų leidėjo neveikimą.

BENDRADARBIAVIMAS SU TEISĖKŪROS SUBJEKTAIS

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas neturi įstatymų leidybos iniciatyvos teisės ir nėra teisėkūros subjektas. Tačiau nagrinėdamas bylas, spręsdamas praktines situacijas Teismas dažnai išvelgia teisės aktų spragų, tarpusavio prieštaravimų ar kitokių jų trūkumų. Dėl šios priežasties į Teismą dažnai kreipiamasi prašant pateikti nuomonę dėl teisės aktų projektų praktinio pritaikomumo.

Teikdamas savo išvadas dėl teisės aktų projektų, Teismas nevertina jų politinio tikslingumo. Jis pateikia savo išvalgas, ar siūlomos teisės normos yra aiškios, kokią vietą jos užims teisės sistemoje, kokia yra esama teismų praktika ir joje atsispindintys teisinio reglamentavimo trūkumai, kaip siūlomi pakeitimai dera žmogaus teisių gynimo kontekste, Lietuvos Respublikos tarptautinių įsipareigojimų ir lyginamuoju požiūriu.

2017 metais Lietuvos Aukščiausiasis Teismas teikė išvadas Lietuvos Respublikos Seimui dėl šių teisės aktų projektų:

Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 187 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-274,

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 75 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-708,

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 220 ir 221 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-273,

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 129, 140 ir 163 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-327,

Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 181, 184, 187, 188, 209, 218, 220, 256, 312 ir 367 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-345,

Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 31, 43, 214, 220 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-381,

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 271¹ ir 277¹ straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-479,

Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 10, 21, 44, 48, 50, 52, 69, 69¹, 71¹, 72, 128, 140, 168, 190, 192, 196, 197 ir 233 straipsnių ir priedo pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-115 ES,

Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 8, 71¹ ir 80 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-495,

Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 342, 346, 348, 365², 365⁴ straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-1082,

Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso 59, 119 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-1083,

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.111, 1.116 ir 1.125 straipsnių bei priedo pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-1215,

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.182, 3.183, 3.210, 3.212, 3.222, 3.224, 3.249, 3.250, 3.252, 3.254, 3.257, 3.262, 3.263, 3.264 ir 3.266 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 3.2761 straipsniu įstatymo projekto Nr. XIIIIP-288,

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.151, 3.153, 3.163, 3.172, 3.176, 3.182, 3.183, 3.209, 3.210, 3.211, 3.212, 3.217, 3.218, 3.219, 3.220, 3.223, 3.224, 3.226, 3.253, 3.254, 3.257, 3.259, 3.260, 3.262, 3.264, 3.266, 3.267, 3.269 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-356,

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 28, 282, 404, 407, 481, 482, 483 ir 487 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-357,

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 275 ir 292 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 101 straipsniu įstatymo projekto Nr. XIIIIP-1216,

Lietuvos Respublikos komercinių paslapčių teisinės apsaugos įstatymo projekto Nr. XIIIP-1214,

Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo 2, 9, 16, 19, 49 straipsnių pakeitimo ir papildymo 2 priedu įstatymo projekto Nr. XIIIIP-1080,

Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo Nr. I-1234 pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-354,

Lietuvos Respublikos valstybės politikų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo Nr. VIII-1904 2, 3 straipsnių, Įstatymo priedėlio pakeitimo ir 5¹ straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projekto Nr. XIIIIP-1081,

Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymo Nr. X-493 2, 9, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 ir 34 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-358,

Lietuvos Respublikos Seimo statuto Nr. I-399 24, 27, 29, 44, 46, 71 ir 801 straipsnių pakeitimo projekto Nr. XIIIIP-940.

VIENODOS TEISMŲ PRAKTIKOS FORMAVIMAS

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, užtikrindamas vienodą teisės aiškinimą ir taikymą bendrosios kompetencijos teismuose, analizuoja nacionalinių, Europos Sąjungos ir tarptautinių teismų praktiką, kitus teisės šaltinius, rengia teismų praktikos apibendrinimus, apžvalgas, viešai skelbia informaciją apie savo veiklą. Teismas rengia temines teismų praktikos apžvalgas atskirų kategorijų bylose ir skelbia jas savo leidžiamame biuletenyje „Teismų praktika“. Ši metodinio pobūdžio medžiaga labai svarbi tiek teismams, nagrinėjantiems bylas, tiek proceso šalims ir jų atstovams, grindžiant savo poziciją bylose. Taip pat Teismas kiekvieną mėnesį rengia ir viešina savo tinklalapyje aktualiausių nutarčių, priimtų atnaujintų administracinių nusižengimų bylose, baudžiamosiose ir civilinėse bylose, apžvalgas.

2017 m. visiems Lietuvos bendrosios kompetencijos teismams sudaryta galimybė naudotis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo sukurtu teismo praktikos baudžiamosiose bylose dėl Baudžiamojo kodekso bendrosios ir specialiosios dalies nuostatų taikymo ir aiškinimo paieškos elektroniniu įrankiu.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo parengtos apžvalgos

2017 metais Lietuvos Aukščiausiojo Teismo leidžiamame biuletenyje Teismų praktika Nr. 46 publikuota Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų patvirtinta Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso normų, nustatančių įtariamą ir kaltinamą teisę, taikymo apžvalgos antroji dalis. Apžvalgoje aptartos tokios įtariamą (kaltinamą) teisę kaip teisė turėti gynėją, susipažinti su ikiteisminio tyrimo (bylos) medžiaga, pačiam apklausti liudytojus (nukentėjusiuosius) arba prašyti, kad liudytojai (nukentėjusieji) būtų apklausti, taip pat teisė, kad byla būtų išnagrinėta per įmanomai trumpiausią laiką. Aptariant šias įtariamą (kaltinamą) teises pabrėžiama jų svarba ir reikšmė, užtikrinanti asmens, kuris įtariamą (kaltinamą) nusikalstamos veikos padarymu, teisę į teisingą bylos išnagrinėjimą (teisingą procesą), taip pat teisę į operatyvų, kiek įmanoma trumpiausio laiko procesą. Šioje apžvalgoje analizuoti tokie Baudžiamojo proceso kodekso nuostatų, įtvirtinančių nurodytas teises, taikymo klausimai kaip būtinas gynėjo dalyvavimas, atsisakymas gynėjo, teisės į gynybą efektyvumo, galimybės veiksmingai dalyvauti baudžiamajame procese, sekti proceso eigą, pasiruošti gynybai užtikrinimo aspektai. Teisės į gynybą užtikrinimas baudžiamajame procese yra viena iš teisingo bylos išnagrinėjimo sąlygų. Teisė į gynybą įgyvendinama sudarant sąlygas įtariamajam (kaltinamajam) gintis pačiam arba užtikrinant teisę turėti gynėją. Gynėjo dalyvavimas baudžiamajame procese yra būtinas, pavyzdžiui, jei nagrinėjama byla dėl veikų, kuriomis įtariamą ar kaltinamą nepilnametis, nagrinėjant neregijų, kurčių, nebylių ir kitų asmenų, dėl fizinių ar psichinių trūkumų negalinčių pasinaudoti savo teise į gynybą, bylas, nagrinėjant nemokančių proceso kalbos asmenų bylas. Gynėjo dalyvavimas turi būti užtikrintas visais atvejais, jeigu be jo pagalbos įtariamą (kaltinamą) teisės ir teisėti interesai nebūtų reikiamai ginami. Atsisakyti gynėjo leidžiama tik

savanoriškai paties įtariamojo (kaltinamojo) iniciatyva. Įtariamojo (kaltinamojo) atsisakymas gynėjo yra neprivalomas, jei kyla abejonių dėl jo galimybės veiksmingai pasinaudoti teise į gynybą. Gynėjas privalo teikti ginamajam reikiamą teisinę pagalbą ir sąžiningai atlikti savo pareigas. Gynyba turi būti reali, o ne formali. Nemažas dėmesys apžvalgoje taip pat skirtas įtariamojo (kaltinamojo) teisei susipažinti su ikiteisminio tyrimo duomenimis ar (ir) bylos medžiaga teisme ir pačiam apklausti liudytojus (nukentėjusiuosius) arba prašyti, kad liudytojai (nukentėjusieji) būtų apklausti. Sprendžiant, ar įtariamajam (kaltinamajam) buvo realiai užtikrinta jo teisė susipažinti su ikiteisminio tyrimo (bylos) medžiaga, atsižvelgiama į tai, ar tam buvo skirta pakankamai laiko, ar su medžiaga buvo iš tiesų susipažinta, jei ne, kokios priežastys tai nulėmė. Visų prieš kaltinamąjį liudijančių liudytojų parodymų tiesioginis ištyrimas teismo posėdyje dalyvaujant kaltinamajam įgyvendina kitą kaltinamojo teisę, t. y. teisę pačiam apklausti liudytojus (nukentėjusiuosius). Šios taisyklės išimtys yra galimos, tačiau jos neturi pažeisti gynybos teisių. Nustatant, ar nusikalstamų veikų žmogaus seksualinio apsisprendimo laisvei ar neliečiamumui byloje buvo užtikrinta įtariamojo (kaltinamojo) teisė į teisingą bylos nagrinėjimą, turi būti atsižvelgiama taip pat į poreikį apsaugoti nukentėjusįjį ir jo privataus gyvenimo neliečiamumą. Įtariamojo (kaltinamojo) teisė, kad byla būtų išnagrinėta per įmanomai trumpiausią laiką, rodo valstybės institucijų, jų pareigūnų pareigą daryti viską, kad procesas vyktų vengiant nereikalingo delsimo. Baudžiamojo proceso trukmė tokiais atvejais vertinama pagal šiuos kriterijus: bylos sudėtingumą, įtariamojo (kaltinamojo) elgesį, proceso poveikį jam ir institucijų veiksmus organizuojant baudžiamąjį procesą.

Tame pačiame numeryje buvo publikuota ir Civilinių bylų skyriaus teisėjų patvirtinta teismo praktikos apžvalga dėl fizinių asmenų bankroto. Šioje apžvalgoje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas apibendrino savo ir apeliacinės instancijos teismų praktiką fizinių asmenų bankroto byloje nuo 2014 m. spalio mėn. iki 2017 m. kovo mėn. Galimybė Lietuvoje iškelti bankroto bylą fiziniam asmeniui atsirado 2013 m. kovo 1 d. įsigaliojus Fizinių asmenų bankroto įstatymui. Pagrindinis šio įstatymo tikslas – leisti žmogui bankrutuoti, išvengiant jo nuskurdinimo, suteikiant galimybę grįžti į aktyvią veiklą, pagal galimybes atsiskaičius su savo kreditoriais. Pagal šį įstatymą taip pat gali bankrutuoti ūkininkas ar žmogus, užsiimantis individualia komercine veikla. Prašyti iškelti bankroto bylą gali tik pats žmogus, prašymą dėl bankroto bylos iškėlimo jis turi pateikti gyvenamosios vietos apylinkės teismui, prieš tai informavęs apie tai savo kreditorius. Šis pareiškimas nėra apmokestinamas žyminiu mokesčiu. Teismas apžvalgoje plačiai išanalizavo būtinas bankroto bylos iškėlimo sąlygas, t. y. kad žmogus turi būti nemokus, nemokus tapo sąžiningai, be to, nėra kitų sąlygų, nustatytų įstatyme, kurioms esant bankroto byla negalima. Žmogus laikomas nemokiu, kai jo skolų suma viršija 25 Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintų minimaliųjų mėnesinių algų dydžio sumą (nuo 2018 m. sausio 1 d. MMA yra 400 Eur), t. y. 10 000 Eur; šių skolų mokėjimo terminai pasibaigę ir asmuo faktiškai (objektyviai) neturi galimybės šias skolas padengti. Negalėjimas grąžinti skolų gali būti nustatytas, kai asmens turimo turto nepakanka skoloms apmokėti. Turtu laikomas ne tik materialus nekilnojamasis turtas (žemė, butas, pan.) ar kilnojamasis turtas (transporto priemonės), bet ir žmogaus gaunamos pajamos, sąskaitos, vertybiniai popieriai, jo turimos reikalavimo teisės, t. y. kito asmens įsiskolinimas jam bei natūra gaunama nauda (pvz., darbovietės apmokamas automobilis, telefonas). Turtas gali priklausyti tiek vienam žmogui, tiek kartu su kitais asmenimis. Tam, kad

teismas iškeltų bankroto bylą, žmogus turi būti sąžiningas. Nesąžiningu laikomas toks žmogaus elgesys, kai jis tapo nemokus dėl sudarytų kreditorių interesus pažeidžiančių sandorių, kurių sudaryti jis neprivalėjo, ar kitokių tyčinių veiksmų, kai, prisiimdamas skolinius įsipareigojimus ar sudarydamas kitus sandorius, pateikė neteisingą informaciją kreditoriams apie finansinę būklę, kad išvengtų atsiskaitymo su jais, ar dėl sąmoningo neveikimo, kad išvengtų atsiskaitymo su kreditoriais. Tai gali būti veiksmai, kai žmogus sąmoningai blogina savo turtinę padėtį arba sąmoningai nieko nedaro, kad ji pagerėtų (pvz., neieško darbo, kuris atitiktų jo kvalifikaciją ir galimybes, arba dirba darbą, už kurį mokamas neadekvačiai mažas darbo užmokestis). Dėl savo neatidaus elgesio nemokus tapęs asmuo automatiškai nėra laikomas nesąžiningu. Žmonių išsilavinimas, gyvenimo patirtis yra skirtingi, todėl, sprendžiant dėl jų sąžiningumo, būtina atsižvelgti ne tik į objektyvųjį, bet ir subjektyvųjį sąžiningumo kriterijų. Apžvalgoje pažymėta, jog vertinant asmens sąžiningumą privalu laikytis įstatyme nustatyto trejų metų laikotarpio, t. y. jokie veiksmai, atlikti iki 3 metų iki pareiškimo iškelti bankroto bylą priėmimo, negali būti vertinami sąžiningumo aspektu nepaisant to, ar jie yra nemokumo priežastis. Taip pat įstatymas neleidžia bankrutuoti žmonėms, kurie tapo nemokūs dėl savo žalingų įpročių, padarytų tam tikrų turtinių nusikaltimų ar buvo anksčiau nesąžiningi, keldami sau bankroto bylą. Bankroto byla negalima be bankroto administratoriaus, kurį gali pasiūlyti pats žmogus, kreditorius arba jį parenka teismas. Bankroto administratoriaus tikslas – suderinti žmogaus ir jo kreditorių interesus, sudarant mokumo atkūrimo planą ir jį vykdant. Mokumo atkūrimo plano tvirtinimas – tai pagrindinis bankroto proceso etapas, kuriame nustatomas skolų apmokėjimo grafikas, atskaičius sumas, reikalingas būtiniams bankrutuojančio žmogaus poreikiams tenkinti. Mokumo atkūrimo planas sudaromas 3 metams. Įvykdęs šį planą, žmogus pripažįstamas bankrutavusiu. Pripažinus žmogų bankrutavusiu, nurašomos skolos, kurių gražinti neįmanoma, išskyrus įstatyme nustatytas išimtis (pvz., reikalavimus dėl žalos atlyginimo, išlaikymą vaikams, baudas valstybei ir pan.). Nenurašytas skolas net ir bankrutavęs žmogus privalo gražinti.

2017 metais Lietuvos Aukščiausiajame Teisme buvo apsvarstytos ir pateiktos publikuoti biuletenyje *Teismų praktika* Nr. 47 Teismų praktikos smurto artimoje aplinkoje baudžiamosiose bylose apžvalga ir apžvalga bylose dėl paveldėjimo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų patvirtintoje Teismų praktikos smurto artimoje aplinkoje baudžiamosiose bylose apžvalgoje, pabrėžiant motinystės, tėvystės ir vaikystės, kaip konstitucinių vertybių, visokeriopo puoselėjimo ir saugojimo svarbą, pažymėta, kad už pavojingiausių šių vertybių pažeidimus yra taikoma baudžiamoji atsakomybė. Šioje apžvalgoje analizuota Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika, kurioje atspindėta smurto artimoje aplinkoje specifika ir jos įtaka padarytos veikos kvalifikavimui, aptarti fizinės ir psichinės prievartos (smurto), nusikalstamų veikų žmogaus seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui, piktnaudžiavimo tėvų, globėjo ar rūpintojo arba kitų teisėtų vaiko atstovų teisėmis ar pareigomis, teismo sprendimo, nesusijusio su bausme, nevykdymo kvalifikavimo klausimai, taip pat atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės dėl nusikaltimo mažareikškumo ir kaltininkui bei nukentėjusiam asmeniui susitaikius taikymo ypatumai tokio pobūdžio baudžiamosiose bylose. Smurto artimoje aplinkoje formos yra įvairios – tai gali būti tyčinis fizinis, psichinis, seksualinis, ekonominis ar kitas poveikis, dėl kurio asmuo patiria fizinę, ma-

terialinę ar neturtinę žalą. Fizinio neliečiamumo pažeidimai gali pasireikšti pavojingu neteisėtu fizinio smurto panaudojimu, o psichinio neliečiamumo – įvairaus turinio grasinimais. Smurto artimoje aplinkoje baudžiamosiose bylose, kaip ir kitais atvejais, pripažįstant tam tikrą elgesį psichine prievarta turi būti vertinamas grasinimų pavojingumas ir realumas. Tai leidžia išvengti nepagrįsto tarp asmenų kilusių konfliktų kriminalizavimo. Smurtu artimoje aplinkoje taip pat pripažįstamas piktnaudžiavimas tėvų, globėjo ar kitų teisėtų vaiko atstovų teisėmis ar pareigomis. Už pažeidimus, susijusius su vaikais ir šeima, yra numatyta ne tik baudžiamoji, bet ir administracinė atsakomybė. Pavyzdžiui, administracinė atsakomybė yra nustatyta už vaiko teisių pažeidimus, tėvų valdžios nepanaudojimą arba panaudojimą priešingai vaiko interesams, vaiko globėjo (rūpintojo) pareigų nevykdymą arba vykdymą priešingai vaiko interesams. Smurto artimoje aplinkoje baudžiamosiose bylose asmuo gali būti atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės, jeigu dėl padarytos žalos dydžio, nusikaltimo dalyko ar kitų nusikaltimo požymių ypatumų veika pripažįstama mažareikšmė. Tačiau sutuoktinių (sugyventinių) nesutarimai, susiklostę besitęsiantys konfliktiniai santykiai, tėvų pasirinkimas savo vaikus auklėti fizinių skausmą sukeliančiais veiksmais ir pan. patys savaime nerodo padaryto nusikaltimo mažareikšmiškumo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų patvirtintoje apžvalgoje bylose dėl paveldėjimo Aukščiausiasis Teismas apibendrina 2017 metų apeliacinės instancijos teismų praktiką bei Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007–2017 metų praktiką, didžiausią dėmesį skirdamas pastarųjų trejų metų kasacinio teismo nutartims. Mirus žmogui, atsiranda paveldėjimo teisiniai santykiai, kurių atsiradimui reikšminga nustatyti, kas ir ką paveldi po žmogaus mirties, t. y. nustatyti įpėdinį ir turtą, kuris paveldimas (palikimą). Įpėdinius gali nustatyti įstatymas ir testamentas. Tam, kad įpėdinis įgytų teisę paveldėti, jis turi palikimą priimti. Paveldėti galima ne tik materialų turtą (pastatus, automobilius), bet ir nematerialų (sąskaitas, lėšas, akcijas, reikalavimo teisę gražinti skolą iš mirusio asmens kreditoriaus). Tačiau svarbu žinoti, kad paveldimas ne tik turtas, bet ir mirusio asmens skolos (įsipareigojimai). Paveldėti galima tik viską kartu, atsakyti skolų ir priimti tik turto neįmanoma, ir šiuo atveju nesvarbu, ar apie visas skolas buvo žinoma įpėdiniui priimant palikimą. Tačiau įpėdinis gali pasirinkti, ar jis atsakys už visas mirusio asmens skolas, ar tik ta apimtimi, kiek jis paveldėjo turto. Tai priklauso nuo to, kokių būdu įpėdinis priims palikimą. Palikimo priėmimas – tai įpėdinio veiksmai, kuriais jis išreiškia valią perimti mirusio asmens teises ir pareigas. Šią valią galima pareikšti kreipiantis į notarą su pareiškimu ar faktiškai valdant paveldėtą turtą. Tuo atveju, kai įpėdinis kreipiasi į notarą, jis gali priimti palikimą pagal apyrašą. Kai asmuo priima palikimą pagal apyrašą, jis už mirusio asmens skolas atsako tik paveldėtu turto. Teismų praktikoje nuosekliai laikomasi pozicijos, kad, priėmus palikimą, jo vėliau atsisakyti ar nuginčyti negalima. Tuo atveju, kai įpėdinis priima palikimą faktiškai valdydamas, jis turi kreiptis į teismą, kad būtų nustatytas faktinio palikimo valdymo faktas. Tam, kad teismas tokį faktą nustatytų, įpėdinis turi elgtis su mirusio asmens turto kaip savininkas, t. y. jį prižiūrėti, saugoti, išlaikyti, remontuoti. Šis palikimo priėmimo būdas skiriasi nuo kitų būdų tuo, kad jam įgyvendinti nėra nustatyto termino. Tuo tarpu pareiškimui pas notarą paduoti nustatytas trijų mėnesių terminas, kurį praleidus galima atnaujinti tik teismine tvarka. Per šį trijų mėnesių terminą valią paveldėti turi visų eilių įpėdiniai, t. y. nustatytas trijų mėnesių terminas neskaiciuojamas atskirai kiekvienos eilės įpėdiniams. Trijų mėnesių terminas reikšmingas ir mirusio asmens kreditoriams. Mirusio asmens kreditoriai, norėdami, kad įpė-

diniai gražintų mirusio asmens skolas, turi pareikšti apie savo reikalavimą įpėdiniui, notarui, antstoliui, jeigu jis vykdo priverstine tvarka sprendimą dėl skolos išieškojimo, per tris mėnesius. Praleidus šį terminą, jį galima atnaujinti tik teismine tvarka ir ne vėliau kaip treji metai nuo palikimo atsiradimo dienos. Prieš mirtį žmogus gali sudaryti testamentą. Testamentas gali būti oficialus (tvirtinamas pas notarą) ir asmeninis (kurį pats asmuo surašo savo ranka). Testamentu galima palikti visą savo turtą asmenims, kurie nėra susiję giminystės ryšiais, tačiau įstatymas garantuoja mirusio žmogaus išlaikytiniams privalomąją palikimo dalį, kurios negali pakeisti ir testamentas. Vyras ir žmona gali sudaryti bendrą testamentą pas notarą. Šiuo testamentu jie gali susitarti, kad po jų abiejų mirties turtą paveldės konkretūs asmenys. Jei vienas iš sutuoktinių miršta anksčiau, likęs sutuoktinis negali pakeisti įpėdinio, tačiau jis gali laisvai naudotis turtu, kurį jis turi, t. y. gali jį parduoti, padovanoti, nuomoti.

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO KREIPIMAI Į KONSTITUCINĮ TEISMĄ IR EUROPOS SĄJUNGOS TEISINGUMO TEISMĄ

Visi Lietuvoje veikiantys teismai turi įstatymų apibrėžtą savo veiklos sritį – kompetenciją, nustatančią, kokius ginčus ir klausimus gali nagrinėti konkretus teismas. Šių ribų teismas negali pažeisti. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, būdamas aukščiausios kasacinės instancijos bendrosios kompetencijos teismas, taip pat turi apibrėžtas galias ir gali nagrinėti tik tokias bylas ar spręsti tokius klausimus, kurie priskirti jo kompetencijai. Pavyzdžiui, įstatymų ar kitų Seimo, Vyriausybės ar Prezidento aktų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai patikrinimas priklauso ne bendrosios kompetencijos teismų, bet Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo kompetencijai. Todėl tais atvejais, kai Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, nagrinėdamas konkrečią bylą, suabejoja, ar byloje taikytinas įstatymas ar kitas teisės aktas atitinka Konstituciją, jis negali pats imtis tikrinti, ar iš tikrųjų tame akte nustatytos taisyklės nederą su Konstitucijos nuostatomis, bet privalo kreiptis į Konstitucinį Teismą prašydamas išaiškinti, ar konkretus byloje taikytinas teisės aktas (paprastai ne visas, bet viena ar kelios to akto normos) neprieštarauja Konstitucijai. Kol bus gautas Konstitucinio Teismo išaiškinimas, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas sustabdo kasacinės bylos, kurioje kreipėsi dėl išaiškavimo, nagrinėjimą, o gavęs Konstitucinio Teismo išaiškinimą, toliau nagrinėja bylą atsižvelgdamas į tai, ką nusprendė Konstitucinis Teismas. Jeigu Konstitucinis Teismas nustato, kad įstatymas, dėl kurio buvo kreiptasi, prieštarauja Konstitucijai, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas atnaujintą bylą nagrinėja šio įstatymo netaikydamas.

2017 metais Lietuvos Aukščiausiasis Teismas dviejose civilinėse bylose kreipėsi į Konstitucinį Teismą – dėl Civilinio proceso kodekso bei Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo nuostatų atitikties Konstitucijai. Taip pat praėjusiais metais po Konstitucinio Teismo priimtų nutarimų buvo išnagrinėta baudžiamoji byla, kurioje anksčiau buvo kreiptasi į Konstitucinį Teismą dėl Baudžiamajame kodekse nustatytos atsakomybės už neteisėtą praturtėjimą, ir civilinė byla, kurioje Konstituciniam Teismui buvo pateiktas klausimas dėl Fizinų asmenų bankroto įstatymo atitikties Konstitucijai.

2017 m. vasario 9 d. nutartimi Lietuvos Aukščiausiasis Teismas kreipėsi į Konstitucinį Teismą dėl Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo atitikties Konstitucijai nagrinėjamoje civilinėje byloje, kurioje buvo pareikštas autorių teisių kolektyvinio administravimo asociacijos ieškinys atsakovei mažmeninės prekybos bendrovei dėl autorinio atlyginimo priteisimo už muzikos kūrinį naudojimą tos bendrovės valdomose parduotuvėse.

Autorių teisių kolektyvinio administravimo asociacija reikalavimą grindė tuo, kad atsakovė savo parduotuvėse kaip foninę muziką naudojo muzikos kūrinius nesudariusi su asociacija licencinės sutarties, t. y. neteisėtai, ir nemokėjo atlyginimo už naudojimą. Kadangi kūriniai buvo naudojami be licencinės sutarties, ieškovė prašė priteisti iš atsakovės du kartus didesnę, nei būtų mokamas pagal licencinę sutartį, atlyginimą.

Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo (bylai aktuali 2006 m. spalio 12 d. redakcija) 86 straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad teismas, nustatęs, jog kūriniai ar gretutinių teisių objektai buvo panaudoti be kolektyvinio administravimo asociacijos licencijos, priima sprendimą išieškoti iš naudotojo du kartus didesnę atlyginimą, negu priklausytų mokėti pagal suteiktą licenciją naudoti kūrinį ar gretutinių teisių objektą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjams kilo abejonių, ar šioje normoje nustatytas teisinis reguliavimas, kuris teismui iš esmės nepalieka teisės spręsti dėl priteistino atlyginimo dydžio ir kuriame nėra nustatyta jokių kriterijų, į kuriuos galėtų atsižvelgti teismas, spręsdamas dėl priteistino atlyginimo dydžio, neprieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai („Teisingumą Lietuvos Respublikoje vykdo tik teismai“), konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams. Teisėjų kolegija taip pat nustatė, kad pagal Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 86 straipsnio 3 dalį galimybė prisiteisti du kartus didesnę atlyginimą nustatyta tik kolektyvinio administravimo asociacijoms, tačiau netaikoma patiems autoriams ir atlikėjams, kitiems autorių ar gretutinių teisių subjektams, kurie savarankiškai kreipiasi į teismą gindami savo teises. Dėl to teisėjų kolegijai kilo abejonių ir dėl šios normos prieštaravimo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai („Įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs“).

Konstitucinis Teismas 2017 m. gruodžio 1 d. priėmė nutarimą, kuriuo nustatė, kad Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo (2006 m. spalio 12 d. redakcija) 86 straipsnio 3 dalis neprieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Civilinė byla Lietuvos Aukščiausiajame Teisme po Konstitucinio Teismo nutarimo priėmimo dar neišnagrinėta.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-25-969/2017

2017 m. rugsėjo 26 d. nutartimi Lietuvos Aukščiausiasis Teismas kreipėsi į Konstitucinį Teismą dėl Civilinio proceso kodekso normų, reglamentuojančių bylinėjimosi išlaidų paskirstymą tarp proceso šalių, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai civilinėje byloje, kurioje po bylos išnagrinėjimo reikėjo paskirstyti šalims jų turėtas bylinėjimosi išlaidas.

Byloje spręsdamas šalių ginčą dėl viešųjų pirkimų procedūrų teisėtumo, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2015 metais kreipėsi į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą, prašydamas priimti

prejudicinį sprendimą dėl bylai aktualių Europos Sąjungos teisės nuostatų išaiškinimo. Bylos šalys dalyvavo ir Europos Sąjungos Teisingumo Teisme vykusiame procese. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, priėmęs prejudicinį sprendimą pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo kreipimąsi, jame nurodė, kad Teisingumo Teismo nagrinėta byla yra tik vienas iš etapų nagrinėjant pagrindinę bylą Lietuvos Aukščiausiajame Teisme, todėl šalių patirtų bylinėjimosi išlaidų klausimą paliko spręsti Lietuvos Aukščiausiajam Teismui. Ieškovė pateikė Lietuvos Aukščiausiajam Teismui prašymą atlyginti bylinėjimosi išlaidas, įtraukdama į jas ir išlaidas, patirtas nagrinėjant bylą Teisingumo Teisme (atstovavimo, kelionės, apgyvendinimo ir pan.). Išnagrinėjus bylą iš esmės, galutine Teismo nutartimi ieškinys buvo patenkintas iš dalies, taigi šalims turėjo būti atitinkamai paskirstytos jų patirtos bylinėjimosi išlaidos.

Civilinio proceso kodekso 93 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad bylinėjimosi išlaidos, susidariusios dėl teismo kreipimosi į Konstitucinį Teismą ar kompetentingą Europos Sąjungos teisminę instituciją, taip pat dėl kreipimosi į administracinę teismedžiavimą dėl norminio teisės akto teisėtumo, proceso dalyviams nepaskirstomos. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjai šią normą įvertino kaip kliūtį asmenims siekti teisminės pažeistų teisių gynybos, todėl suabejojo, ar ši norma ta apimtimi, kuria bylinėjimosi išlaidos, susidariusios dėl teismo kreipimosi į kompetentingą Europos Sąjungos teisminę instituciją, proceso dalyviams nepaskirstomos, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintam teisingumo principui, Konstitucijos 30 straipsnio 1 daliai („Asmuo, kurio konstitucinės teisės ar laisvės pažeidžiamos, turi teisę kreiptis į teismą“) ir 109 straipsnio 1 daliai („Teisingumą Lietuvos Respublikoje vykdo tik teismai“).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. rugsėjo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-279-690/2017

Konstitucinis Teismas 2017 m. gegužės 19 d. priėmė nutarimą konstitucinėje byloje pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kreipimąsi dėl Fizinių asmenų bankroto įstatymo 29 straipsnio 7 dalies nuostatų konstitucingumo. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas kreipėsi į Konstitucinį Teismą civilinėje byloje dėl bankroto bylos iškėlimo fiziniam asmeniui, kuris buvo nuteistas už sukčiavimą stambiu mastu ir iš kurio baudžiamojoje byloje buvo priteistas 218 tūkst. Eur žalos, padarytos nusikalstamais veiksmais, atlyginimas. Prašymą iškelti bankroto bylą šis asmuo iš esmės grindė būtent šia skola, nes ji gerokai viršijo įstatyme nustatytą įsiskolinimų sumą ir jo turimą turtą. Konstitucinis Teismas pripažino, kad Fizinių asmenų bankroto įstatymo norma tiek, kiek pagal ją fizinio asmens bankroto procese nurašomi reikalavimai dėl nusikalstamomis veikomis padarytos žalos atlyginimo, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

Atnaujinęs bylos nagrinėjimą po Konstitucinio Teismo nutarimo priėmimo, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nurodė, kad pagal Fizinių asmenų bankroto įstatymo nuostatas būtina sąlyga fizinio asmens bankroto bylai iškelti yra fizinio asmens nemokumas. Nemokiu asmuo pripažįstamas tada, kai jo skolos yra didesnės nei įstatyme nustatytas minimalus dydis, be to, jos viršija asmens turimą turtą. Tačiau nustatant skolų ir turto balansą negali būti įtraukiamos tos skolos, kurios pagal įstatymą negali būti nurašomos net ir bankroto procese.

Konstitucinis Teismas išaiškino, kad Fizinių asmenų bankroto įstatymo norma, kuri leido nurašyti skolas, atsiradusias dėl nusikalstamomis veikomis padarytos žalos, prieštarauja Kons-

titucijai. Atsižvelgdamas į tai, šioje byloje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas padarė išvadą, kad bankrutuoti siekiančio asmens pagrindinė skola – 218 tūkst. Eur – atsirado dėl jo nusikalstamų veiksmų, todėl ji negali būti priskirta prie nurašomų skolų. Taigi vertinant, ar asmuo yra nemokus, ši suma neįtrauktina į skolų ir turto balansą. Kitaip tariant, nustatant, ar asmuo yra nemokus, įskaitomos tik tos jo skolos, kurios gali būti nurašomos. Šioje byloje Teismas nustatė, kad, atėmus 218 tūkst. Eur skolą, likusios kitos bankrutuoti siekiančio asmens skolos yra nedidelės, neviršija įstatyme nustatyto minimalaus dydžio, todėl jis pagal savo turtinę būklę nepripažintinas nemokiu ir nėra pagrindo iškelti jam bankroto bylą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-337-915/2017

Konstitucinis Teismas 2017 m. kovo 15 d. priėmė nutarimą konstitucinėje byloje pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. kreipimąsi dėl baudžiamojo įstatymo nuostatų, numatančių atsakomybę už neteisėtą praturtėjimą (BK 1891 straipsnis), konstitucingumo. Konstitucinis Teismas pripažino šias baudžiamojo įstatymo nuostatas neprieštaraujančiomis Konstitucijai.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas į Konstitucinį Teismą kreipėsi baudžiamojoje byloje, kurioje pirmosios instancijos teismas priėmė apkaltinamąjį nuosprendį kaltinamajai, nuteisdamas ją pagal BK 1891 straipsnio 1 dalį. Apeliacinės instancijos teismas nuteistosios gynėjo apeliacinį skundą atmetė, nurodydamas, kad šioje byloje nuteistoji pagrįstai pripažinta kalta pagal BK 1891 straipsnį. Po Konstitucinio Teismo nutarimo paskelbimo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinė sesija, nustačiusi, kad didesnis nei 500 MGL turtas buvo įgytas iki BK 1891 straipsnio įsigaliojimo, pažymėjo, jog baudžiamojo įstatymo taikymą apriboja pagrindinės baudžiamosios atsakomybės nuostatos, draudžiančios taikyti baudžiamąją atsakomybę asmeniui, padariusiam veiką, kuri jos padarymo metu nebuvo uždrausta baudžiamojo įstatymo, ir įtvirtinančios, kad veikos nusikalstamumą nustatantis baudžiamasis įstatymas neturi grįžamosios galios. Dėl to plenarinė sesija, atsižvelgdama į Konstitucinio Teismo išaiškinimus ir baudžiamojoje byloje nustatytas aplinkybes, šią baudžiamąją bylą nutraukė nesant padarytos veikos, turinčios nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymių.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gegužės 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-169-222/2017

Kai 2004 m. gegužės 1 d. Lietuva įstojo į Europos Sąjungą, joje visa apimtimi pradėjo galioti Europos Sąjungos teisės aktai; juos teismai vis dažniau taiko nagrinėdami bylas. Kilus neaiškumų, kaip suprasti ir taikyti vieną ar kitą nagrinėjamoje byloje taikytiną ES teisės akto nuostatą, Lietuvos (kaip ir kitų valstybių narių) teismai neturi kompetencijos patys atsakyti į šiuos klausimus. Suteikus tokią kompetenciją nacionaliniams teismams, kiltų grėsmė, kad ES teisės nuostatos, kurios yra bendros visoms valstybėms narėms, skirtingose valstybėse būtų aiškinamos ir taikomos skirtingai. Dėl to ES teisės aktų turinį turi teisę aiškinti tik Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, o nacionaliniai teismai dėl kylančių klausimų nagrinėjant konkrečią bylą gali kreiptis į ES Teisingumo Teismą, prašydami priimti prejudicinį sprendimą dėl tam tikros byloje taikytinos ES teisės normos turinio ar jos galiojimo išaiškinimo. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, kaip galutinės instancijos teismas, turi ne tik teisę, bet ir pareigą kreiptis į ES Teisingumo Teismą prejudicinio sprendimo (Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 267 straipsnis). Taigi SESV 267 straipsnyje įtvirtinta procedūra yra bendradarbiavimo tarp ES Teisingumo Teismo ir nacionalinių teismų priemonė, kurią įgyvendinant Teisingumo Teismas pateikia nacionaliniams teismams ES teisės aiškinimą, kurio jiems reikia bylai išspręsti.

2017 metais Lietuvos Aukščiausiasis Teismas dviejose civilinėse bylose kreipėsi į ES Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo ir dvi civilines bylas kasacine tvarka atnaujino bei išnagrinėjo po to, kai gavo Teisingumo Teismo sprendimą.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas į ES Teisingumo Teismą kreipėsi dėl šių klausimų:

Dėl finansinio užtikrinimo susitarimus reglamentuojančių nuostatų

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nusprendė kreiptis į ES Teisingumo Teismą byloje, kurioje buvo nagrinėjamas banko ir bendrovės ginčas dėl jų sudaryto finansinio užtikrinimo susitarimo neperduodant nuosavybės teisės galiojimo ir vykdymo bankui iškėlus bankroto bylą. Nagrinėjamoje byloje šalys (bankas ir bendrovė) susitarė, kad bankas suteiks garantijas bendrovės kontrahentams (tretiesiems asmenims, kuriems bendrovė turi sutartinių įsipareigojimų), o bendrovė už tai įkeitė bankui specialioje tame pačiame banke atidarytoje sąskaitoje esančias savo lėšas bei reikalavimo teises į jas, sudarydama su banku finansinio užtikrinimo susitarimą. Šiuo susitarimu buvo siekiama užtikrinti galimus banko nuostolius dėl garantijų išdavimo bendrovės kontrahentams. Vėliau bankui buvo iškelta bankroto byla. Kadangi bendrovė neįvykdė įsipareigojimų tretiesiems asmenims, bankas dėl jiems išduotų garantijų patyrė nuostolių ir nagrinėjamoje byloje pareiškė reikalavimą bendrovei šiuos nuostolius padengti. Bendrovė teigė, kad banko nuostoliai buvo užtikrinti įkeistomis lėšomis, todėl bankas gali ir turi savo reikalavimą patenkinti iš šių lėšų (finansinio užstato).

Taigi byloje ginčas kilo dėl to, ar bendrovės lėšos, įkeistos pagal finansinio užtikrinimo susi-

tarimą neperduodant nuosavybės teisės ir esančios specialioje banko sąskaitoje, banko bankroto atveju patenka į paties banko turto masę, ar šioms lėšoms, kaip finansiniam užstatui, taikomas specialus statusas, kuriam bankroto byla įtakos nedaro, ir tai reiškia, kad bankas ne tik gali, bet ir turi savo reikalavimą patenkinti visų pirma iš šių lėšų, nepaisant jam iškeltos bankroto bylos.

Kadangi byloje taikytinas Finansinio užtikrinimo susitarimų įstatymas, kuriuo įgyvendinta ES direktyva dėl susitarimų dėl finansinio įkaito, nagrinėjant bylą kilo poreikis išsiaiškinti atitinkamų direktyvos nuostatų turinį. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, prašydamas ES Teisingumo Teismo priimti prejudicinį sprendimą, šioje byloje siekia išsiaiškinti, pirma, ar ES direktyva dėl susitarimų dėl finansinio įkaito turi būti suprantama ir aiškinama kaip nustatanti ne tik banko, kaip įkaito gavėjo, teises patenkinti savo reikalavimą iš įkeistų lėšų (finansinio įkaito), bet ir bendrovės, kaip įkaito davėjos, teisių apsaugą, siekiant apsaugoti jos įkeistas lėšas nuo banko bankroto, antra, ar šia direktyva yra nustatomos ne tik banko, kaip įkaito gavėjo, bet ir tam tikros bendrovės, kaip įkaito davėjos, teisės, t. y. teisė reikalauti, kad, banko reikalavimo teisei į bendrovę atsiradus jau po banko bankroto bylos iškėlimo, bankas savo reikalavimą pirmiausia tenkintų iš įkeistų lėšų, o ne iš kito bendrovės turto.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-35-313/2017. Bylos numeris Europos Sąjungos Teisingumo Teisme – C-107/17

Dėl perkančiosios organizacijos – asmens sveikatos priežiūros įstaigos diskrecijos nustatyti detalias medicinos priemonių techninės specifikacijos nuostatas

Byloje dėl VšĮ Kauno Dainavos poliklinikos paskelbto analizatoriaus nuomos ir reagentų pirkimo viešojo konkurso Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nutarė kreiptis į ES Teisingumo Teismą ir prašyti priimti prejudicinį sprendimą dėl bylai reikšmingų Europos Sąjungos teisės normų dėl viešųjų pirkimų išaiškinimo. Nagrinėjamos bylos atveju ieškovė (medicinos priemonių ir įrangos tiekėja) kvestionavo konkurso sąlygų teisėtumą, be kita ko, dėl jų galimo pritaikymo konkrečios įrangos tiekėjui. Pažymėtina, kad prieš šį kreipimąsi į ES Teisingumo Teismą kasacinis teismas išnagrino dvi bylas, inicijuotas tos pačios ieškovės, tik prieš kitas asmens sveikatos priežiūros įstaigas. Atsižvelgdamas į tai, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas savo iniciatyva nusprendė ne atskirai vertinti atitinkamų konkurso sąlygų teisėtumą, o aiškintis, ar Lietuvoje paplitęs medicinos priemonių pirkimo ir įrangos nuomos konkurso modelis, pagal kurį priemonėms ir įrangai nustatoma daug ir labai tikslių techninių reikalavimų, suderinamas su Viešųjų pirkimų įstatymo 25 straipsnio nuostatomis, į kurias perkeltos ES viešųjų pirkimų teisės normos.

Kasacinis teismas atkreipė dėmesį į tai, kad asmens sveikatos priežiūros įstaigų poreikis dėl medicinos įrangos ir priemonių iš esmės susijęs su galimybe gauti kokybiškus kraujo ir kitus tyrimus, todėl konkursų nuostatose turėtų būti daugiau keliami reikalavimai paslaugoms, o ne prekėms. Atsižvelgiant į tai, pats techninių reikalavimų prekėms detalumas kelia abejonių. Šiame kontekste taip pat pažymėtina, kad ginčo prekių rinkoje egzistuoja glaudi analizatorių ir reagentų savybių ir jų techninio naudojimo sąlygų sąsaja – uždara sistema, nes iš esmės (paprastai) atitinkamo gamintojo analizatoriams tinka tik to paties gamintojo reagentai, todėl kuo

detalesnius analizatorių ir reagentų reikalavimus nustatys asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikianti perkančioji organizacija, tuo mažiau prekių gamintojų ir tiekėjų šiuos reikalavimus galės atitikti.

Dėl pirmiau nurodytų argumentų Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nutarė prašyti ES Teisingumo Teismo išaiškinimo, ar kai perkančioji organizacija – asmens sveikatos priežiūros įstaiga – viešojo pirkimo konkurso būdu siekia įsigyti prekes (medicinos diagnostikos įrangą ir priemones) ar tam tikras teises į jas tam, kad pati galėtų atlikti tyrimus, jos diskrecija apima teisę nustatyti tik tokias techninės specifikacijos sąlygas prekėms, kuriomis (sąlygomis) ne izoliuotai apibūdinamos atskiros įrangos ir (ar) priemonių veikimo (techninės) ir naudojimo (funkcinės) savybės, bet apibrėžiami atliktinų tyrimų kokybiniai parametrai ir tyrimų laboratorijos darbo veiksmingumas, kurių turinys turi būti atskirai aprašytas to paties viešojo pirkimo nuostatose.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-266-378/2017. Bylos numeris Europos Sąjungos Teisingumo Teisme – C-413/17

2017 metais Lietuvos Aukščiausiasis Teismas išnagrinėjo dvi bylas, kurių nagrinėjimas buvo atnaujintas gavus ES Teisingumo Teismo prejudicinį sprendimą.

Dėl perkančiosios organizacijos teisės riboti partnerių ar trečiųjų asmenų pasitelkimą

2015 m. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas kreipėsi į ES Teisingumo Teismą byloje, kurioje kilo ginčas dėl pirkimo sąlygos, kuria ribojama tiekėjo teisė viešojo pirkimo sutarčiai vykdyti pasitelkti partnerį, teisėtumo, taip pat dėl perkančiosios organizacijos veiksmų, kuriais patikslinti pirkimo dokumentuose įtvirtinti reikalavimai, teisėtumo. Be to, kasacinis teismas savo iniciatyva sprendė klausimą, ar Viešųjų pirkimų įstatymo 24 straipsnio 5 dalies, kurioje apribota subrangovų galimybė vykdyti kai kuriuos rangos darbus, taikymas neprieštaruoja ES teisei.

Atsižvelgdamas į ES Teisingumo Teismo 2017 m. balandžio 5 d. prejudiciniame sprendime išdėstytus argumentus, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2017 m. birželio 22 d. priėmė nutartį, kurioje konstatavo, kad, pirma, Viešųjų pirkimų įstatymo 24 straipsnio 5 dalis nesuderinama su ES teise, todėl nei atsakovė, nei kitos perkančiosios organizacijos negalėjo šios nacionalinės teisės normos taikyti, o priešingi veiksmai sudaro pagrindą spręsti, kad atitinkama viešojo pirkimo sąlygų nuostata neteisėta; antra, ginčo konkurso sąlyga, kurioje įtvirtinta koreliacija tarp partnerių įrodinėjamo pajėgumo ir jų dalies vykdant viešojo pirkimo sutartį, yra neteisėta; trečia, atsakovės įvykdytas pirkimo sąlygos pakeitimas teisėtas, nes atitinka ES Teisingumo Teismo nurodytus vertinimo kriterijus.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-279-690/2017

Dėl nacionalinio draudikų biuro atgręžtinio reikalavimo į galimai atsakingą dėl užsienyje sukkelto eismo įvykio asmenį įgyvendinimo

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nagrinėjo bylą, kurioje Lietuvos Respublikos transporto

priemonių draudikų biuras, atlyginęs Vokietijos draudikų biurui šio sumokėtą draudimo išmoką nukentėjusiam asmeniui dėl Vokietijoje sukulto eismo įvykio, už kurį galimai atsakingas Lietuvoje registruoto, bet neapdrausto automobilio vairuotojas, Lietuvos teisme pareiškė atgręžtinį reikalavimą, siekdamas susigrąžinti sumokėtas sumas iš neapdraustojo automobilio vairuotojo ir savininko. Šioje byloje 2015 m. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas kreipėsi į ES Teisingumo Teismą prašydamas priimti prejudicinį sprendimą dėl ES transporto direktyvų, Biurų tarybos vidaus nuostatų išaiškinimo. 2017 m. birželio 15 d. priimtu prejudiciniu sprendimu ES Teisingumo Teismas konstatavo, kad jis neturi jurisdikcijos aiškinti Biurų tarybos vidaus nuostatus, nes tai nėra ES teisės aktas, o ES transporto direktyvų nuostatos šiai bylai aktualių klausimų nereglamentuoja.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, atnaujinęs bylos nagrinėjimą, nurodė, kad žaliosios kortelės sistemoje priimti Biurų tarybos vidaus nuostatai reglamentuoja nacionalinių draudikų biurų tarpusavio santykius, todėl iš jų negali kilti teisių ir pareigų automobilių vairuotojams ir savininkams. Taigi Lietuvos draudikų biuras, pagal Vidaus nuostatus atlyginęs eismo įvykio vietos draudikų biurui šio eismo įvykio metu nukentėjusiems asmenims išmokėtas sumas dėl Lietuvos Respublikoje registruota, tačiau neapdrausta transporto priemone padarytos žalos, neįgyja teisės automatiškai susigrąžinti išmokėtas sumas iš galimai už žalą atsakingo Lietuvoje registruoto automobilio savininko ar vairuotojo. Jeigu galimai už žalą atsakingas asmuo nebuvo tinkamai informuotas ir neturėjo galimybės dalyvauti eismo įvykio vietos valstybėje vykusiame žalos sureguliuojimo procese, tai jo teisė į teisminę gynybą turi būti užtikrinta Lietuvos teisme pagal Lietuvos draudikų biuro atgręžtinį reikalavimą nagrinėjamoje byloje, t. y. jam turi būti suteikiama reali galimybė efektyviai užginčyti tariamą savo civilinę atsakomybę dėl eismo įvykio.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. lapkričio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-338-313/2017

METŲ ĮVYKIAI IR RENGINIAI

2017 m. sausio 18–20 d.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo darbuotojai kartu su kolegomis iš Latvijos, Ispanijos ir Vengrijos Aukščiausiųjų Teismų lankėsi Europos Sąjungos Teisingumo Tisme (toliau – ESTT) Liuksemburge. Šis vizitas jau buvo trečiasis tarptautinis keitimosi gerąja praktika susitikimas įgyvendinant Europos Sąjungos finansuojamą projektą „Aukščiausieji Teismai kaip teisminių sistemų Europos Sąjungoje efektyvumo garantas”. Vizito metu teismų atstovai turėjo galimybę pamatyti, kaip vyksta bylos nagrinėjimas, teisėjo vadovavimas teismo procesui. Vyko apskritojo stalo diskusijos su ESTT prezidentu Koenu Lenaertsu (Koen Lenaerts) ir kitais šio Teismo teisėjais, administracijos darbuotojais. Susitikimų metu su Kanceliarijos, Komunikacijos direktorato, Tyrimų ir dokumentacijos direktorato darbuotojais domėtasi šių padalinių darbu, jo svarba ir indėliu kokybiškai viso Teismo veiklai.

2017 m. sausio 27 d.

Teisėjų tarybos posėdyje Teisėjų garbės teismo pirmininke paskirta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėja Audronė Kartanienė. Šį paskyrimą teisėja vertina ne tik kaip profesinės veiklos pripažinimą, bet ir kaip jai svarbų kolegų išreikštą pasitikėjimą. „Gerai suprantu Teisėjų garbės teismo veiklos svarbą bei atsakomybę už šio teismo veiklos rezultatus kiekvienam teisėjui, visai teisėjų bendruomenei ir visuomenei”, – sakė naujoji pirmininkė.

2017 m. vasario 16 d.

Lietuvos valstybės atkūrimo dienos proga Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė įteikė Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino Riterio kryžių Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjui Gintarui Kryževičiui. Teisėjas buvo įvertintas už reikšmingą indėlį kuriant ir tobulinant Lietuvos teismų sistemą.

„2010–2014 m. teisėjui Gintarui Kryževičiui vadovaujant Teisėjų tarybai įvyko svarbių permainų Lietuvos teismų sistemoje – ji tapo atviresnė ir skaidresnė, pradėtos teikti elektroninės teismo paslaugos, padidėjo visuomenės pasitikėjimas teismais. Šis teisėjo įvertinimas – labai reikšmingas visai teismų bendruomenei“, – kolegą sveikino Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Teisėjų tarybos pirmininkas Rimvydas Norkus.

2017 m. vasario 15–17 d.,

vykdant ES finansuojamą projektą „Aukščiausieji teismai kaip teisminių sistemų Europos Sąjungoje efektyvumo garantas“, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo atstovai kartu su kolegomis iš Vengrijos, Ispanijos ir Latvijos dalyvavo keitimosi patirtimi vizite Ispanijos Aukščiausiajame Teisme. Renginys buvo skirtas tiesiogiai su projekto įgyvendinimu susijusioms temoms: teismų sprendimų viešinimui, teismų sistemos komunikacijai su visuomene bei žiniasklaida ir teisės tyrimais užsiimančių padalinių vaidmeniui Aukščiausiųjų Teismų kasdiniame darbe.

2017 m. vasario 24 d.

Teisėjų taryba Teisėjų etikos ir drausmės komisijos (TEDK) pirmininku vienbalsiai paskyrė Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją Aurelijų Gutauską. „Teisėjų pažeidimai daro nepataisomą žalą visuomenės pasitikėjimui teisingumu, todėl būtinas atviras ir principingas teisėjų darbo vertinimas. Tik nepriklausomas, nešališkas, sąžiningas, kompetentingas, stropus teisėjas gali pateisinti visuomenės lūkesčius ir įgyti jos pasitikėjimą“, – teigė naujasis TEDK vadovas. Anot A. Gutausko, tik atvirai dirbanti teisėjų bendruomenė gali pelnyti žmonių tikėjimą teisingumu.

2017 m. kovo 14 d.

Lietuvos Respublikos Seimas Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo teisėjais paskyrė du Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjus – Civilinių bylų skyriaus teisėją Janiną Stripeikienę ir Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėją Gintarą Godą. „Teisėjų paskyrimas Konstitucinio Teismo teisėjais – garbė ir įvertinimas ne tik teisėjams, bet ir pačiam Aukščiausiajam Teismui. Nuoširdžiai džiaugiamės kolegoms išreikštu pasitikėjimu, linkime jiems kuo geriausias sėkmės ir neabejojame, kad jų profesinė patirtis smarkai prisidės prie konstitucinės tikrovės kūrimo“, – teigė Teismo pirmininkas Rimvydas Norkus.

2017 m. kovo 23 d.

Lietuvos Aukščiausiasįjį Teismą aplankė Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto Dalykinės (teisės) kalbos programos studentai. Jie susipažino su Teismo istorija, kompetencija, kasacinio skundo reikšme, bylų parengimo nagrinėti ypatumais ir kitais jo veiklos klausimais. Studentai aktyviai domėjosi Teismo darbu „iš vidaus“. Apie išskylančias jų – filologų – specialybei aktualias problemas ir klausimus, susijusius su teisinės kalbos kultūra,

dažniausiai Teismo nutartyse pasitaikančias kalbos klaidas savo patirtimi su studentais pasidalijo Teismo vyriausioji specialistė Živilė Kvaraciejienė.

2017 m. kovo 27 d.

Europos Sąjungos Teisingumo Teisme (Liuksemburge) įvykusiame iškilmingame renginyje, skirtame Romos sutarties pasirašymo 60-osioms metinėms paminėti, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas Rimvydas Norkus pristatė naujųjų ES valstybių narių perspektyvą ir akcentavo mūsų piliečių indėlį kuriant vieningą Europą. Jis skatino ginti vertybes, kuriomis grindžiama Sąjunga.

Rimvydas Norkus teigė, kad į ES įstojusioms naujoms valstybėms narėms buvo iššūkis sustiprinti teisėjo vaidmenį, nes „teisėjai yra pagrindiniai „žaidėjai“ taikant ir įgyvendinant ES teisę ir užtikrinant integracijos procesą“. Tam būtini nepriklausomi teismai.

Kasacinio teismo vadovas atkreipė dėmesį į tai, kad teismų nepriklausomumas prasideda nuo nepriklausomo ir nešališko teisėjo: „Teisėjo, kuris nebijo naujų teisinės sistemos iššūkių ir jų įgyvendinimo, kuris sprendžia ir mokosi visą gyvenimą. Toks teisėjas turi kompetencijos, gebėjimų ir drąsos atsispirti lengviausio kelio pasirinkimui ir atsisako užsimerkti prieš neteisybę“. Keičiantis teismų vaidmeniui ir didėjant visuomenės lūkesčiams, pasak pirmininko, pagarba ir autoritetas yra užsitarnaujami gebant išgirsti ir atsakyti, motyvuoti ir paaiškinti, o ne vien tuo, kad taip pasakė valstybės vardu veikiantis teisėjas.

2017 m. balandžio 3 d.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininką Rimvydą Norkų paskyrė Nuolatinio arbitražo teismo nariu. Šias pareigas R. Norkus eis šešerius metus.

2017 m. balandžio 6 d.

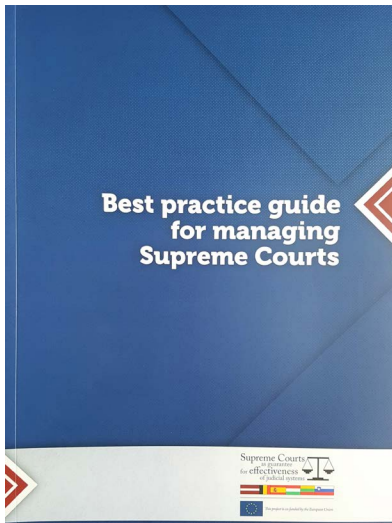
Lietuvos Aukščiausiajame Teisme lankėsi Moldovos Respublikos Konstitucinio Teismo pirmininkas Alexandru Tănase, šio Teismo teisėjai, darbuotojai. Svečiams trumpai pristatyta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo istorinė raida, veikla ir šiandienos iššūkiai. Juos domino kasacinių bylų nagrinėjimo aktualijos Lietuvoje, geroji patirtis, svarbiausieji įrankiai vienodai teismų praktikai užtikrinti.

Susitikimo dalyviai aptarė darbo krūvį, bylų paruošimo nagrinėti ypatumus, vidaus darbo organizavimo klausimus. Diskusijas įžiebė klausimai apie valdžių bendradarbiavimą ir Konstitucinio Teismo praktikos įtaką bendrosios kompetencijos teismų veiklai. Aptartos ir teismų bendradarbiavimo galimybės.

2017 m. birželio 17 d.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas ir Nacionalinė teismų administracija prisidėjo prie „Kultūros nakties“ renginio ir atvėrė duris į Temidės rūmus. Į renginį teisme „Mirties bausmė – moralinė dilema? Kino seansas su įžvalgomis“ atvykę miesto svečiai turėjo galimybę susipažinti su teismų ekspozicija – nuo viduramžių paprotinės teisės iki moderniausių laikų virtualios teismo salės. Buvo galima ne tik pasimatuoti teisėjo, prokuroro ir advokato mantijas, bet ir pamatyti, kaip nuo seniausių

laikų iki dabar yra siuvasos bylos ir gaminami kaizerinės Vokietijos okupacijos laikų pasai, to meto teismui pateikiami kaip pagrindiniai asmens dokumentai.

Smalsiausius „Kultūros nakties“ dalyvius, nusprendusius aplankyti vienintelį kasacinį teismą Lietuvoje, neformalaus pokalbio pakvietė tikras šių dienų teisėjas. O besidomintys intelektualiais pokalbiais dalyvavo diskusijoje apie Lietuvos ir Jungtinių Amerikos Valstijų teismų sistemą, mirties bausmę bei prisiekiusiųjų vaidmenį teismo salėje su kviestine viešnia iš JAV prof. dr. Priscilla Harris.

2017 m. birželio 27 d.

Vilniuje Lietuvos teisei bendruomenei buvo pristatytas „Europos aukščiausiųjų teismų vadybos geriausios praktikos vadovas“. Leidinio pristatymu baigtas Europos Sąjungos finansuojamas projektas „Aukščiausieji teismai kaip teisminių sistemų Europos Sąjungoje efektyvumo garantas“. Projekte analizuotas Europos aukščiausiųjų teismų darbas keturiose pagrindinėse srityse: teisės tyrimų ir dokumentų valdymo, teismų komunikacijos, aukščiausiųjų teismų administravimo (visų pirma bylų paskirstymo ir proceso trukmės) ir aukščiausio teismo vaidmens nacionalinių teismų tarybų veikloje.

„Žvelgdami į vadovą pateikiamas rekomendacijos ir geriausios praktikos pavyzdžius, drąsiai galime sakyti, kad Lietuvos teismai savo darbą organizuoja labai gerai. Lietuva daugelyje sričių minima kaip pavyzdys, beveik visos

mokslininkų pateiktos rekomendacijos yra įgyvendintos. Mūsų teismų sistemos testas, kuriuo tapo šis tarptautinis projektas, puikiai išlaikytas”, – pristatydamas „Geriausios praktikos vadovą” džiaugėsi šiam projektui Lietuvoje vadovavęs Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininko patarėjas Aurimas Brazdeikis.

2017 m. liepos 11 d.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas Rimvydas Norkus ir Civilinių bylų skyriaus teisėja Dalia Vasarienė, susitikę su Europos Komisijos atstovybės Lietuvoje biuro vadovu Arnoldu Pranckevičiumi ir Ekonomikos valdysenos pareigūnu Mariumi Vaščega, aptarė tolimesnes bendradarbiavimo kryptis.

Susitikimo metu kalbėta apie Europos Sąjungos teisės taikymą Lietuvos teismuose. Aptartos pagrindinės problemos, kurios kyla teismams taikant ES teisę. Rimvydas Norkus pristatė prejudicinius klausimus, dėl kurių jau buvo kreiptasi ir šiuo metu yra kreiptasi į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą.

2017 m. liepos 20 d.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas Rimvydas Norkus, kaip Teisėjų tarybos pirmininkas, pasisakydamas apie valdžių atskyrimui ir teismų nepriklausomumui keliančią grėsmę Lenkijos teismų reformą, situaciją pavadino grėsminga, kartu nurodė, kaip teismų nepriklausomumas užtikrinamas Lietuvoje ir kokia to svarba. „Teismų nepriklausomumo užtikrinimas – demokratinės valstybės pagrindas. Demokratinė sistema remiasi tuo, jog įstatymai yra viršiau visko, ji gali tinkamai funkcionuoti tik tada, kai teisėjų nepriklausomumas yra saugomas”, – teigė R. Norkus. Anot jo, Lenkijos įvykiai kelia didelę grėsmę teismų nepriklausomumui, nes pažeidžia pamatinį – valdžių atskyrimo – principą.

2017 m. rugpjūčio 31 d.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo ir Teisėjų tarybos pirmininkas Rimvydas Norkus susitiko su Lietuvos Respublikos generaliniu prokuroru Evaldu Pašiliu, generalinio prokuroro pavaduotoju Žydrūnu Radišausku ir Policijos departamento atstovais. Susitikimo metu jie aptarė tarpinstitucinį bendradarbiavimą įgyvendinant teismų reorganizavimo reformą, pagal kurią nuo 2018 m. sausio 1 d. Lietuvoje veikiančios 49 apylinkių teismai tęsia veiklą kaip 12 stambesnių teismų su regioniniais padaliniais.

Sutarta ieškoti bendrų sprendimų, kad ikiteisminio tyrimo procesai nuo sausio 1 d. vyktų sklandžiai.

2017 m. rugpjūčio 31 d.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų, akademinės bendruomenės atstovų ir kitų žymių teisininkų aploдимantai skambėjo geriausiems 2017 metų teisės magistro darbų autoriams. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas paskelbė geriausių baigiamųjų darbų trejetuką, kuriame pirmoji vieta atiteko Vilniaus universiteto Teisės fakulteto absolventei Agnei Selvestravičiūtei, antroji – Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto absolventei Daivai Mencaitei, trečioji – Vilniaus universiteto Teisės fakulteto absolventui Tomui Versekėnui.

Teismo pirmininkas Rimvydas Norkus, pasveikinęs susirinkusiuosius, pasidžiaugė, kad magistro darbų konkursui pateiktuose darbuose atsispindi ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika. „Dėkoju kiekvienam dalyviui, kad ryžotės dalyvauti šiame konkurse ir kad savo pateiktuose darbuose stengėtės įvertinti mokslo ir teismų praktikos darną, suartinti teisės praktiką su teisės mokslu“, – pabrėžė kasacinio teismo vadovas.

2017 m. rugsėjo 12 d.

Lietuvos Aukščiausiajame Teisme apsilankė Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) pirmininko pavaduotojas Linos-Alexandre'as Sicilianos ir teisėjas Egidijus Kūris. Su svečiais aptarta EŽTT praktika ir jos aktualijos.

Dalyvaudamas diskusijoje Aukščiausiojo Teismo pirmininkas Rimvydas Norkus pabrėžė nacionalinių teismų ir EŽTT bendradarbiavimo būtinybę. „Toks bendradarbiavimas, – sakė jis, – pirmiausia vyksta per teismų praktiką. EŽTT vertina nacionalinio teismo sprendimo motyvus ir iš jų susidaro vaizdą, ar Konvencija galėjo būti pažeista. Todėl Lietuvos teismams būtina itin atidžiai pagrįsti savo sprendimus ir ne tik skirti juos proceso šalims, bet ir prognozuoti galimą procesą EŽTT. Kita vertus, EŽTT sprendimo motyvai taip pat turėtų būti aiškesni, kad sudarytų sąlygas nacionaliniams teismams ateityje išvengti Konvencijos pažeidimų”.

Teisėjas Egidijus Kūris informavo, kad šiuo metu pagrindiniai su Lietuva susiję EŽTT nagrinėjami klausimai yra dėl įkalinimo sąlygų, įkalinimo iki gyvos galvos, nuosavybės teisės (nuosavybės teisių atkūrimo, nuosavybės paėmimo visuomenės poreikiams). Jo mintis pratęsė teisėjas Linos-Alexandre'as Sicilianos, pabrėždamas, kad net 97 proc. EŽTT pasiekusių bylų prieš Lietuvą yra pripažįstamos nepagrįstomis arba nėra nustatyta Konvencijos pažeidimų, o tik 3 proc. pateikiamų peticijų EŽTT yra tenkinama ir nustatomas žmogaus teisių pažeidimas.

Diskusijos metu akcentuota būtinybė užtikrinti valstybės ir individo teisių pusiausvyrą nagrinėjant nuosavybės apsaugos bylas, gilintasi į proceso atnaujinimą Aukščiausiajame Teisme po EŽTT sprendimo, aptarta proceso trukmės baudžiamosiose bylose problematika.

2017 m. rugsėjo 13 d.

Lietuvos Aukščiausiajame Teisme lankėsi Olandijos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas Maartenas Feteris. Svečias pristatė Olandijos teismų sistemą, jos iššūkius.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjai supažindino su Lietuvos teismų sistema, plačiau papasakojo apie kasacinę teismą. Pasikeista nuomonėmis apie Olandijos ir Lietuvos aukščiausiųjų teismų skirtumus, teisėjų savivaldą, jų vykdomąsias institucijas, teisėjų skyrimo procedūras bei teisėjų darbo krūvį.

2017 m. rugsėjo 15 d.

Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos atstovai, susitikę su Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjais ir darbuotojais, domėjosi intelektinės nuosavybės teisių gynimo klausimais.

Civilinių bylų skyriaus teisėja Dalia Vasarienė, komentuodama intelektinės nuosavybės bylų statistiką, pažymėjo, kad tokių bylų Lietuvoje nėra išnagrinėjama daug. „2016 metais iš viso teismus pasiekė 98 civilinės bylos, 40 iš jų buvo apskūstos apeliacine tvarka ir tik 17 iš jų buvo nagrinėjamos Lietuvos Aukščiausiajame Teisme. Baudžiamųjų bylų skaičiai šioje srityje yra dar mažesni“, – pabrėžė teisėja.

Susitikime su ekspertais dalyvavusi Civilinių bylų skyriaus pirmininko patarėja Danguolė Klimkevičiūtė pažymėjo tai, kad intelektinės nuosavybės teisių savininkai nėra pakankamai aktyvūs gindami savo teises ir inicijuodami teisinius procesus.

2017 m. spalio 2 d.

Lietuvos Aukščiausiajame Teisme lankėsi Jungtinių Amerikos Valstijų teisėjas George'as A. Finkle'as. Svečias, susitikęs su Teismo pirmininku Rimvydu Norkumi, teisėjais ir darbuotojais, papasakojo apie JAV teismų sistemą, analizavo įdomiausias JAV Aukščiausiojo Teismo bylas.

Svečias buvo supažindintas su Lietuvos teismų sistema, jam plačiau papasakota apie kasacinę teismą. Teisėjas George'as A. Finkle'as, kuris beveik 20 metų dirba arbitru ir mediatoriumi, diskutavo su kasacinio teismo atstovais arbitražo klausimais, aptarė bausmių skyrimo skirtumus Lietuvoje ir JAV.

2017 m. spalio 17 d.

Lietuvos Respublikos Seimas paskyrė šešis naujus Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjus.

Eiti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigas pradėjo kadenciją baigę Konstitucinio Teismo teisėjai Pranas Kuconis ir Algirdas Taminskas, Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėja Sigita Biečiauskienė, Panevėžio apygardos teismo teisėjas, šio Teismo pirmininkas Artūras Ridikas, Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Privatinės teisės katedros docentė advokatė Dangulė Bublienė ir Teisės fakulteto Baudžiamosios justicijos katedros docentė, Lietuvos teismo ekspertizės centro direktorė Gabrielė Juodkaitė-Granskienė.

2017 m. spalio 24 d.

Lietuvoje su darbo vizitu lankėsi Liuksemburgo Didžiosios Hercogystės teisingumo ministro Felixo Brazo (Felix Braz) vadovaujama delegacija. Ji viešėjo ir Lietuvos Aukščiausiajame Teisme. Svečiai, susitikę su Teismo pirmininku Rimvydu Norkumi ir teisėjais, pasidalijo patirtimi ir pritarė dar glaudesnio Liuksemburgo ir Lietuvos bendradarbiavimo skatinimui.

2017 m. spalio 25 d.

Minint Konstitucijos 25 metų sukaktį ir Europos teisės dieną, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas atvėrė duris visiems, kuriems reikalinga teisinė konsultacija, ir pakvietė į renginį „Lietuvos teismai: Jūs klausiate – mes atsakome!“

Lietuvos Aukščiausiajame Teisme jau nuo 9 val. ryto lankytojų laukė nemokamas teisinės konsultacijas suteikti pasirengę profesionalūs teisininkai.

Konsultuota įvairiais klausimais, tarp jų – susijusiais su paveldėjimu, turto priėmimu, darbo ginčais, žemės sklypo ribų nustatymu, išlaidų nepilnamečiams priteisimu, kt.

Renginio metu nemokamai pagelbėti asmenims buvo pasirengę advokatai Gintautas Bartkus, Rokas Janauskas, antstolė Daiva Prunskienė, Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybos Teisės skyriaus vedėja Loreta Minkevičienė.

2017 m. lapkričio 24 d.

Teisėjų tarybos nutarimu sudaryta nauja Pretendentų į teisėjus egzamino komisija. Pretendentų į teisėjus egzamino komisijos pirmininke paskirta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėja, Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Baudžiamosios teisės ir proceso instituto prof. dr. Rima Ažubalytė.

Komisijos pirmininkės teigimu, komisija ketina nuosekliai tęsti ankstesnių komisijų pradėtą formuoti gerąją praktiką. Laikantieji egzaminą žinių patikrinimo testą spręsdami nesinaudodami jokia papildoma medžiaga, tuo tarpu, spręsdami praktines užduotis, pretendentai gali naudotis visais reikalingais norminiais aktais, kaip tai daro ir teisėjai. Pabrėžiama, kad, vertinant praktines užduotis, yra atsižvelgiama į pretendento gebėjimą nuosekliai, logiškai, sistemiškai pristatyti praktinės situacijos vertinimą ir argumentuotai pagrįsti pateikiamus atsakymus. „Egzamino tikslas yra padėti atrinkti geriausiai pasiruošusius pretendentes į teisėjus. Todėl ši komisija teigiamai vertina jau įvykusių egzaminų užduočių viešinimą. Testo klausimai ir praktinės užduotys ir toliau bus visiems viešai prieinamos. Taip pat ketiname didesnę dėmesį testo dalyje skirti teisėjų etikos klausimams, pateikiant juos kaip situacijas ir prašant surasti tinkamiausią sprendimą”, – teigė komisijos pirmininkė R. Ažubalytė.

2017 m. lapkričio 24 d.

Teisme vyko renginys „Diena su teisėju“. Su Lietuvos Aukščiausioju Teismu, jo teisėjų kasdienybėje susipažino net dvylika teisėjų ir žurnalistiką studijuojančių studentų. Ugnė Urbšytė ir Simona Kazakevičiūtė, praleidusios dieną su teisėju Artūru Pažarskiu, džiaugėsi neformaliu teisėjo bendravimu prie arbatos puodelio. „Nebuvo jokios įtampos – teisėjas nuoširdžiai atsakinėjo tiek į rimtus, tiek į nerimtus klausimus. Dar kartą įsitikinome, kad teisėjai tiesiog yra žmonės. Nuostabūs, atsidavę, teisingi ir šilti, nuoširdūs ir atviri“, – savo įspūdžiais dalijosi pašnekovės. Dieną su studentais leido teisėjai Artūras Pažarskis, Andžej Maciejewski, Aurelijus Gutauskas, Armanas Abramavičius.

2017 m. gruodžio 7 d.

Lietuvos Aukščiausiajame Teisme, vykdant projektą „Pažink valstybę“, lankėsi beveik 100 mokinių iš Ignalinos, Šilutės, Tauragės, Visagino, Molėtų. Mokiniai ne tik susipažino su Teismo veikla, jo vaidmeniu valstybės gyvenime, bet ir patys turėjo galimybę teisėjams pristatyti savo bendruomenei aktualias problemas.

Mokiniai su Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjais Rima Ažubalyte ir Artūru Ridiku diskutavo apie moksleivių teisinį raštingumą, nepilnamečių nusikalstamumą, nelegalią prekybą, šių problemų sprendimo būdus.